

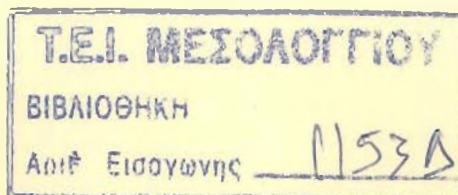

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ-ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

«Ο χειμερινός – χιονοδρομικός τουρισμός στην
Ελλάδα: η περίπτωση του Παρνασσού»

Σπουδάστρια: Πάνου Παναγιώτα
Α.Μ.: 12727

Εισηγήτρια: Βλάνρη Αιμιλία

Μεσολόγγι 2010

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ-ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ**

**«Ο χειμερινός – χιονοδρομικός τουρισμός στην
Ελλάδα: η περίπτωση του Παρνασσού»**

**Σπουδάστρια: Πάντου Παναγιώτα
Α.Μ.: 12727**

Εισηγήτρια: Βλάμη Αιμιλία

Μεσολόγγι 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ σελ. 4

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ σελ. 5

- 1.1 Η έννοια του Τουρισμού σελ. 5
- 1.2 Ιστορική Αναδρομή του Τουρισμού σελ. 5
  - ↳ Αρχές 20^{ου} αιώνα έως και σήμερα σελ. 6
- 1.3 Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη από την ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου σελ. 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ σελ. 10

- 2.1 Κλασική μορφή τουρισμού σελ. 10
- 2.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού σελ. 10
  - 2.2.1 Φυσιολατρικός ή φυσιογνωστικός τουρισμός σελ. 11
  - 2.2.2 Μορφωτικός ή γνωστικός τουρισμός σελ. 11
  - 2.2.3 Θρησκευτικός τουρισμός σελ. 12
  - 2.2.4 Αθλητικός τουρισμός σελ. 12
  - 2.2.5 Καλλιτεχνικός τουρισμός σελ. 13
  - 2.2.6 Ιαματικός τουρισμός ή θερμαλισμός σελ. 13
  - 2.2.7 Επαγγελματικός ή εμπορικός τουρισμός σελ. 14
  - 2.2.8 Συνεδριακός τουρισμός σελ. 15
  - 2.2.9 Τουρισμός κινήτρων (Incentive travel) σελ. 16
  - 2.2.10 Εκθεσιακός τουρισμός σελ. 16
  - 2.2.11 Θαλάσσιος τουρισμός (Yachting) σελ. 17
  - 2.2.12 Οικολογικός τουρισμός σελ. 17
  - 2.2.13 Αγροτουρισμός σελ. 18
  - 2.2.14 Τουρισμός περιπέτειας σελ. 19
  - 2.2.15 Τουρισμός παραχείμασης σελ. 19
  - 2.2.16 Τουρισμός για άτομα με ειδικές ικανότητες σελ. 20
  - 2.2.17 Ορεινός τουρισμός σελ. 20
  - 2.2.18 Χιονοδρομικός τουρισμός σελ. 21
  - 2.2.19 Δασοτουρισμός σελ. 22
  - 2.2.20 Ιπποτουρισμός σελ. 22
  - 2.2.21 Οικογενειακός τουρισμός σελ. 23
  - 2.2.22 Τουρισμός για νέους σελ. 23
  - 2.2.23 Κοινωνικός τουρισμός σελ. 24
  - 2.2.24 Επιλεκτικός τουρισμός σελ. 25
- 2.3 Εσωτερικός και εξωτερικός τουρισμός σελ. 25
  - 2.3.1 Εσωτερικός τουρισμός σελ. 26
  - 2.3.2 Εξωτερικός τουρισμός σελ. 27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ – Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

σελ. 29

- 3.1 Ιστορικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής σελ.29
    ↳ Ο Δήμος Παρνασσού σελ. 30
- 3.2 Τρόποι πρόσβασης στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού σελ. 35
- 3.2.1 Πρόσβαση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού μέσω
    ↳ Αμφίκλειας – Πολυδρόσου (Σουβάλας) – Επταλόφου (Αγόριανης) σελ. 35
- 3.2.2 Πρόσβαση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού μέσω
    Αράχοβας ή και Δελφών σελ. 37
- 3.2.3 Άλλοι τρόποι πρόσβασης σελ. 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΖΟΝΤΑΙ

σελ. 39

- 4.1 Ανταγωνιστική δράση σε άλλα Χιονοδρομικά Κέντρα σελ. 39
- 4.2 Χιονοδρομία στο εξωτερικό και την Ελλάδα σελ. 40
    ↳ Ελληνικά Χιονοδρομικά Κέντρα σελ. 41
- 4.3 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού – Γενικά στοιχεία σελ. 43
- 4.4 Παρούσα κατάσταση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού στις θέσεις «Κελάρια» και «Φτερόλακα» σελ. 44
    ↳ Χιονοδρομικό κέντρο στη θέση Κελάρια σε υψόμετρο 1.950 μ. σελ. 47
    ↳ Κτίριο Κελάρια στα 1.750 μ. υψόμετρο- είσοδος χιονοδρομικού σελ. 50
    ↳ Χιονοδρομικό κέντρο στη θέση Φτερόλακα σελ. 50
- 4.5 Πληροφορίες για το Χιονοδρομικό από τον ίδιο τον φορέα σελ. 51
- 4.6 Προβλήματα που εντοπίζονται στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού σελ. 57
    ↳ Πρόσβαση, μεταφορά και σηματοδότηση του κέντρου σελ. 58
    ↳ Ενημέρωση προς τους χιονοδρόμους σελ. 58
    ↳ Χρονική λειτουργία του χιονοδρομικού σελ. 59

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

σελ. 61

- A. Μεταφορά και Πρόσβαση των Επισκεπτών – Χιονοδρόμων στο Χ.Κ.Π. σελ. 62
- B. Σηματοδότηση του Κέντρου σελ. 63
- Γ. Ενημέρωση προς τους επισκέπτες και χιονοδρόμους σελ. 64

☞ Το μυστικό να προφυλαχτεί κανείς από τα ατυχήματα είναι να μην διακινδυνεύει	σελ. 65
☞ Κανόνες ασφάλειας	σελ. 66
☞ Φίλοι του SNOWBOARD	σελ. 67
☞ Δεκάλογος Συμπεριφοράς Χιονοδρόμου (FIS)	σελ. 68
Δ. Δημιουργία Τουριστικών Γραφείων	σελ. 69
☞ Διάρκεια ισχύς πακέτου από Δεκέμβριο έως Απρίλιο	σελ. 71
☞ Διάρκεια ισχύς πακέτου από Μάιο έως Οκτώβριο	σελ. 71
☞ Τριήμερο 1 ^ο	σελ. 71
☞ Τριήμερο 2 ^ο	σελ. 72
☞ Time sharing	σελ. 73
Ε. Εστιατόριο, εστιατόριο Self-Service, Μπαρ στα Κελάρια – Θέση 1950	σελ. 74
Ζ. Animation και χώροι ψυχαγωγίας στο Χ.Κ.Π.	σελ. 75
Η. Συνεργασία με Οικολογικές Οργανώσεις	σελ. 76
Θ. Φτερόλακα	σελ. 78
Ι. Τρόποι και μέσα διαφήμισης του Χ.Κ.Π.	σελ. 80
Κ. Προοπτική επιμήκυνσης της περιόδου λειτουργίας του Χ.Κ.Π.	σελ. 83
☞ Συνεδριακό κέντρο	σελ. 84
☞ Τρόπος χρηματοδότησης των συνεδρίων	σελ. 85
☞ Πηγές χρηματοδότησης ΕΓΑ	σελ. 87
☞ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς ΕΣΠΑ	σελ. 88

<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ</u>	σελ. 90
-------------------	---------

<u>ΠΗΓΕΣ</u>	σελ. 94
Βιβλιογραφία – ηλεκτρονικές διευθύνσεις	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πτυχιακή εργασία που ακολουθεί αποτελεί το ενδιαφέρον και την προσπάθεια της συγγραφέως, η οποία κατάγεται από την περιοχή, να δοθεί μια άλλη πνοή στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, διευρύνοντας τις υπηρεσίες που προσφέρει και τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκεί.

Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη και το πρώτο μέρος διακλαδίζεται σε 4 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το τουριστικό φαινόμενο, γίνεται ιστορική αναδρομή στην πορεία του φαινομένου και αναφορά στα οφέλη που προκύπτουν από την ανάπτυξή του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις μορφές του τουρισμού και αναλύονται οι έννοιες του εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται ιστορικά στοιχεία για το βουνό του Παρνασσού και την ευρύτερη περιοχή, αλλά και οι τρόποι πρόσβασης και μεταφοράς προς το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η παρούσα κατάσταση του Χιονοδρομικού Κέντρου και τα προβλήματα που εντοπίζονται σε αυτό.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τις προτάσεις που κάνει η συγγραφέας για την αναβάθμιση και την ανάπτυξη του Κέντρου, πάντα κάτω από το πρίσμα ενός νέου ανθρώπου, που έζησε στην περιοχή, και συγκεκριμένα στο χωριό Πολύδροσος που βρίσκεται στους πρόποδες του Παρνασσού και η ίδια έχει επισκεφθεί το Χιονοδρομικό πολλές φορές.

Υπόθεση της πτυχιακής αυτής είναι, να προσπαθήσει η συγγραφέας να διερευνήσει τις υπηρεσίες του χιονοδρομικού και με αυτό το σκεπτικό να επιλύσει τα όποια προβλήματα υπάρχουν.

Έτσι λοιπόν, γίνεται μια μελέτη η οποία έχει ως χαρακτήρα την συμμετοχική παρατήρηση και την έρευνα ώστε να βρεθούν κάποιες λύσεις.

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

1.1. Η έννοια του τουρισμού

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μια οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική δραστηριότητα, που κινείται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Καλύπτει σχεδόν όλα τα εισοδηματικά στρώματα και προσπαθεί να ικανοποιήσει τη βασική πλέον ανάγκη του ανθρώπου, που είναι η δυνατότητα αλλαγής περιβάλλοντος και τρόπου ζωής, για ένα χρονικό διάστημα, που σε ποσότητα και σε ποιότητα ποικίλει, ανάλογα με την διάθεση και το μέγεθος της δαπάνης που θέλει ο καθένας.

Η κίνηση αυτή δημιουργεί πολλά γεγονότα θετικού ή αρνητικού προβληματισμού. Θετικού όσον αφορά στη δυνατότητα γνωριμίας με άλλες κοινωνικές ομάδες και αρνητικού όσον αφορά στην απομάκρυνση από το μόνιμο περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον Ν. Αιγηνίτη, “τουρισμός καλείται η από χώρα σε χώρα ή από τόπο σε τόπο μετάβαση ατόμων, σε ομάδες ή μεμονωμένα, με σκοπό μικρή ή μεγάλη, όχι όμως μόνιμη διαμονή, χωρίς άσκηση επαγγέλματος, για λόγους γενικά αναψυχής και προκαλεί τη δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων”¹.

1.2. Ιστορική αναδρομή του τουρισμού

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα η οποία έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα και κυρίως στην Αρχαία Ελλάδα. Τον τελευταίο αιώνα όμως πήρε διαστάσεις παγκόσμιες με αποτέλεσμα να εντάσσεται στα πλαίσια της βιομηχανίας.

Η Αρχαία Ελλάδα θεωρείται το “λίκνο” του τουρισμού, καθώς εκεί άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτες μετακινήσεις του ανθρώπου για λόγους τουριστικούς με

---

¹Κολτσιδόπουλος, 2000, σ. 12

την σημερινή έννοια του όρου. Οι λόγοι αυτοί αφορούσαν κυρίως στον αθλητισμό, στη θρησκεία και στο εμπόριο (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες, επισκέψεις στα μαντεία κ.τ.λ.).

Θα μπορούσαμε ίσως δειλά να πούμε ότι διακρίνεται η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι οποίες θα αναλυθούν στο 2^ο κεφάλαιο. Την σημασία που έδιναν άλλωστε οι Αρχαίοι Έλληνες στον τουρισμό φανερώνει και το γεγονός ότι ο Δίας (Ξένιος Δίας) ήταν προστάτης των ταξιδιών τους, κάτω από το πέπλο του οποίου λάμβανε χώρα η φιλοξενία. Ας μην ξεχνάμε όμως και την εμπορική δραστηριότητα των Αρχαίων Ελλήνων, παράλληλα με την οποία αναπτυσσόταν και η γνώση τους για άλλες χώρες, πολιτισμός, ήθη και έθιμα, στοιχεία τα οποία μέχρι και σήμερα αποτελούν έναυσμα για τουριστική μετακίνηση.

Στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια οι μετακινήσεις γίνονται περισσότερες και αρχίζουν να υπάρχουν κανόνες για την ασφάλεια του ταξιδιού και τα κατάλύματα.

Από τον 15^ο αιώνα ξεκινά μια ανασύνταξη του τουρισμού, που συνεχίζεται πιο ουσιαστικά σε σύνδυασμό με τη βιομηχανική επανάσταση του 19^{ου} αιώνα.

Σιγά-σιγά από τον 17^ο αιώνα τα ταξίδια πολλαπλασιάζονται και παρατηρείται μεγάλη κινητικότητα. Οι νεαροί αριστοκράτες θεωρούν ότι οι περιηγήσεις αποτελούν μέρος της εκπαίδευσής τους, ενώ στην Ιταλία διοργανώνουν ταξίδια με τη διαμονή και τα γεύματα να συμπεριλαμβάνονται στην τιμή.

Ο 18^{ος} αιώνας προσδίδει στον τουρισμό μια νέα διάσταση ακόμα πιο μεγεθυμένη, ενώ ο Αλμπινισμός κάνει την εμφάνισή του.

Κατά τον 19^ο αιώνα αρχίζει η οικονομική ανάπτυξη του φαινομένου. Μάζες τουριστών μετακινούνται τόσο προς τις παραθαλάσσιες περιοχές, όσο και προς τις ορεινές, ενώ στο Μόντε Κάρλο ανοίγει το 1863 το γνωστό έως και σήμερα καζίνο.

Αρχές 20^{ου} αιώνα έως και σήμερα.

Οι μεγάλες κοινωνικές μεταβολές που συντελέστηκαν στον 20^ο αιώνα (π.χ. πρώτος και δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος), αλλά και η τεχνολογική και επιστημονική ανάπτυξη, σημάδεψαν την απαρχή μιας σειράς μετακινήσεων που άρχισαν να διαμορφώνουν τις προοπτικές για τη σημερινή μορφή του τουρισμού, αλλά και του μεγέθους του, που λόγω του ρόλου που παίζει σήμερα στην παγκόσμια οικονομία ονομάστηκε "βιομηχανία χωρίς καμινάδες".

Όπως αναφερθήκαμε και παραπάνω, μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο αρχίζει η τεχνολογική επανάσταση, που δεν αφήνει ανεπηρέαστο και τον τουρισμό. Η ποιότητα ζωής των ανθρώπων ανεβαίνει ραγδαία και οι συνθήκες εργασίας βελτιώνονται, αφού πολλές πόλεις του κόσμου αρχίζουν να ανακατασκευάζονται, με αποτέλεσμα πολλοί άνθρωποι να βρίσκουν δουλειά εκεί.

Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα πλέον ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί κεκτημένο δικαίωμα και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να καταναλώνεται κατά ένα μεγάλο μέρος στον τουρισμό και την αναψυχή και έτσι να δημιουργείται δυνατότητα φυγής από την καθημερινότητα. Ταυτόχρονα η επιθυμία των ανθρώπων να γνωρίσουν νέους τόπους, πολιτισμούς, ήθη και έθιμα, μακριά από τον τόπο διαμονής τους, εντός ή εκτός των ορίων της χώρας τους, οδήγησαν τον τουρισμό σε αλματώδη άνοδο. Άλλωστε αυτός είναι και ο ορισμός του τουρισμού.

Η πρόοδος που συντελέστηκε σ' αυτόν τον αιώνα προώθησε και την εξέλιξη των μεταφορικών μέσων (αεροναυτιλία, ναυτιλία, οδικά δίκτυα), πράγμα που διευκόλυνε τους ανθρώπους και τους έδωσε τη δυνατότητα να πραγματοποιούν περισσότερα ταξίδια σε λιγότερο χρόνο και με μεγαλύτερη ευκολία. Πραγματοποιείται δηλαδή τουριστική μετακίνηση με ρυθμούς ανόδου και αύξησης.

Τα οικονομικά οφέλη από την εξάπλωση του τουρισμού σε όλο τον κόσμο είναι πολύ μεγάλα και για το λόγο αυτό τόσο οι ιδιωτικοί, όσο και οι δημόσιοι φορείς των διαφόρων κρατών, έχουν αναλάβει επιχειρηματικές δραστηριότητες τουριστικού περιεχομένου, για να μπορέσουν να ικανοποιήσουν τις αυξανόμενες ανάγκες των εκατομμυρίων τουριστών που μετακινούνται καθημερινά πλέον σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης.

Με λίγα λόγια, ο τουρισμός αποτελούσε προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή αυτών που ποτέ δεν είχαν πρόβλημα ελεύθερου χρόνου και χρημάτων. Με το πέρασμα, όμως, του χρόνου ο τουρισμός βαθμιαία μεν αλλά σταθερά άρχισε να γίνεται δικαίωμα και των πολλών, δηλαδή των χαμηλόμισθων εργαζόμενων και γενικότερα των μη προνομιούχων.

Σήμερα ο τουρισμός έχει σε ένα μεγάλο βαθμό κοινωνικοποιηθεί σε πολλές χώρες του πλανήτη μας και κυρίως σε αυτές που έχουν κατορθώσει να σπάσουν το φράγμα της μιζέριας και της φτώχειας, δηλαδή που έχουν διακόψει το φαύλο κύκλο της υπανάπτυξης, με αποτέλεσμα ο αριθμός των ατόμων που ταξιδεύουν για τουριστικούς λόγους να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο.

1.3 Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη από την ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου.

Ο τουρισμός αποτελεί μια άυλη εξαγωγική βιομηχανία, που σημαίνει ότι δεν παράγει υλικά προϊόντα που να μπορούν να εξάγονται από μια χώρα σε μία άλλη. Είναι μια από τις λίγες βιομηχανίες στον κόσμο, όπου ο πιθανός τουρίστας αγοράζει άμεσα και έμμεσα άυλα τουριστικά προϊόντα, δηλαδή τουριστικές υπηρεσίες, που στη συνέχεια κάνει χρήση τους στον τόπο που παράγονται, για να ικανοποιήσει συγκεκριμένες τουριστικές του ανάγκες ή επιθυμίες. Η ανάγκη των ανθρώπων για αλλαγή περιβάλλοντος, ξεκούραση, αναψυχή και διεύρυνση των οριζόντων τους, εμπλουτισμένων με νέες εμπειρίες και γνώσεις, οδήγησαν τον τουρισμό σε αλματώδη άνοδο κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μιας ολόκληρης "βιομηχανίας" τουριστικής, η οποία με τη σειρά της δημιούργησε και δημιουργεί ολοένα και μεγαλύτερα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη.

Ένα από τα στοιχεία και αποτελέσματα του τουρισμού είναι η δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων, όπου αυτός αναπτύσσεται. Έτσι λοιπόν, δημιουργούνται νέες ευκαιρίες απασχόλησης με ταυτόχρονη μείωση της ανεργίας, αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και κατά συνέπεια την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, μείωση της ανισομερούς εισοδηματικής κατανομής, νέες επενδύσεις, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των τουριστών όσο γίνεται αρτιότερα, να αυξάνονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες και ταυτόχρονα να δημιουργούνται θέσεις εργασίας, και όσον αφορά στην προσέλκυση τουριστών από την αλλοδαπή, εισροή συναλλάγματος, που κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μιας περιοχής, αλλά και μιας χώρας στο σύνολό της².

Ο τουρισμός αποτελεί και κοινωνικό φαινόμενο, αφού ικανοποιεί την ανάγκη των ανθρώπων για φυγή από την καθημερινότητα και προάγει τις ανθρώπινες σχέσεις και την επικοινωνία. Χάριν του τουρισμού οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, ιδιαίτερα διαφορετικών λαών, έγιναν πιο στενές και οι μετακινήσεις από τόπο σε τόπο και από χώρα σε χώρα δημιούργησαν δεσμούς φιλίας. Ο τουρισμός έδωσε τη δυνατότητα στους ανθρώπους να γνωρίσουν άλλους πολιτισμούς, κουλτούρες, ήθη και έθιμα, τον τρόπο ζωής και της συνήθειες ανθρώπων από διαφορετικές κοινωνίες και περιοχές, εντός ή εκτός των ορίων μιας χώρας.

---

² Στο ίδιο, σ.28

Ο τουρισμός όμως έχει και πολιτιστικά αποτελέσματα και οφέλη. Όσον αφορά στον εσωτερικό τουρισμό, δηλαδή την τουριστική μετακίνηση των ανθρώπων από τόπο σε τόπο μέσα στην ίδια χώρα, έχει ως αποτέλεσμα την άνοδο του μορφωτικού και πνευματικού επιπέδου, τόσο των κατοίκων των περιοχών υποδοχής του τουριστικού πλήθους, όσο και αυτών που τις επισκέπτονται. Αλλά και στον εξωτερικό τουρισμό, αυτός δηλαδή που πραγματοποιείται από μια χώρα προς μία άλλη, έχουμε τα ίδια περίπου αποτελέσματα. Σ' αυτήν την περίπτωση οι τουρίστες φέρνουν στις χώρες υποδοχής πολιτιστικά στοιχεία, που μπορούν να βοηθήσουν στην πολιτιστική ανάπτυξη των χωρών αυτών. Ταυτόχρονα όμως, λαμβάνουν και γνώσεις και στοιχεία από άλλους πολιτισμούς, πολλές φορές εντελώς διαφορετικούς, άγνωστους και μακρινούς, τα οποία μπορούν να τα θέσουν στον δικό τους τρόπο ζωής.

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, συμπεραίνεται ότι ο τουρισμός επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα την πορεία μιας περιοχής ή μιας χώρας προς την ανάπτυξή της και κατά συνέπεια ο ρόλος του είναι σημαντικός στην ομαλή λειτουργία της παγκόσμιας οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής αλυσίδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τον ορισμό του τουρισμού, που έχει αναφερθεί στο 1^ο κεφάλαιο και συγκεκριμένα στο υποκεφάλαιο 1.1, ο σκοπός της τουριστικής μετακίνησης θα πρέπει να είναι τουριστικός, δηλαδή για λόγους αναψυχής και ψυχαγωγίας και να πραγματοποιείται από έναν τόπο σε έναν άλλον ή από μία χώρα σε μία άλλη. Η περίπτωση αυτή αφορά την κλασσική μορφή τουρισμού και απαντιέται κυρίως κατά την περίοδο, που οι άνθρωποι πραγματοποιούν τις διακοπές τους. Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι και σκοποί τουριστικής μετακίνησης των ανθρώπων, οι οποίοι δεν υπόκειται στην παραπάνω κατηγορία. Οι λόγοι αυτοί αποτελούν μία άλλη κατηγορία τουριστικών μετακινήσεων, που ονομάζονται εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

2.1 Κλασσική μορφή τουρισμού

Η κλασσική μορφή τουρισμού αναφέρεται κυρίως στον τουρισμό διακοπών, που εκτός από ανάπαυση και αναψυχή περιλαμβάνει και επισκέψεις σε τουριστικά αξιοθέατα, πολιτιστικά μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους. Η μορφή αυτή ουσιαστικά καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του τουριστικού πεδίου και λαμβάνει χώρα κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και λιγότερο το χειμώνα. Η Ελλάδα, άλλωστε, είναι χώρα, η οποία είναι γνωστή για τον ήλιο, τις θάλασσες που την περιβάλλουν, τις ατελείωτες παραλίες, τα νησιά και γενικά για τα όμορφα καλοκαίρια που μπορεί κανείς να περάσει σ' αυτήν. Έτσι, ο τουρισμός διακοπών, που στην πραγματικότητα ταυτίζεται με αυτό που αποκαλείται κλασσική μορφή τουρισμού, έρχεται πρώτος στις προτιμήσεις των τουριστών και εξ' αυτού του λόγου δημιουργείται κορεσμός το καλοκαίρι που οδηγεί τελικά στο πρόβλημα της εποχικότητας.

2.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι αυτές στις οποίες στηρίζουν οι αρμόδιοι την μεγάλη επανάσταση στον τουρισμό και προσπαθούν να τις περάσουν

στο τουριστικό καταναλωτικό κοινό, ώστε να επιτευχθεί μια συνεχής ροή τουριστών, με όλες τις θετικές συνέπειές της και να απεμπλακεί ένα μεγάλο πρόβλημα της εποχικότητας.

2.2.1 Φυσιολατρικός ή φυσιογνωστικός τουρισμός

Ο τουρισμός της μορφής αυτής έχει σαν σκοπό την απόλαυση και την γνώση της φύσης με απώτερο όφελος την ψυχική και φυσική ευεξία του ατόμου από τις καλύτερες συνθήκες ζωής κοντά στο φυσικό περιβάλλον μακριά από την καθημερινότητα των αστικών κέντρων και την επιβάρυνση του περιβάλλοντος³.

Η φύση επειδή διαφέρει ανάλογα με τις εποχές του έτους δίνει την δυνατότητα για πολλαπλές επισκέψεις και ιδιαίτερα σε περιόδους εκτός αιχμής, με αποτέλεσμα την τουριστική ενίσχυση συγκεκριμένων περιοχών.

Την μορφή αυτή προτιμούν κύρια άτομα με κλίση προς τη φυσική ζωή και άτομα που έχουν επιστημονικά ενδιαφέροντα. Επομένως η προσπάθεια για προσέλκυση τουριστών της κατηγορίας αυτής θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να τονίζονται τα θετικά της συμμετοχής σ' αυτή τη μορφή τουριστικής μετακίνησης και το κόστος να προσαρμόζεται ανάλογα με την υποψήφια πελατεία.

2.2.2 Μορφωτικός ή γνωστικός τουρισμός

Η μορφή αυτή του τουρισμού έχει σαν σκοπό να δώσει την δυνατότητα στο τουρίστα να αποκτήσει ή να εμπλουτίσει τις γνώσεις του που θα προέλθουν από τον χώρο του πνεύματος, των μορφωτικών εκδηλώσεων, της επιστήμης και της τεχνικής,⁴ της περιοχής που επισκέπτεται όχι όμως σαν τακτικός ακροατής αλλά από την επικοινωνία του με φορείς και μεμονωμένους ανθρώπους της περιοχής. Η μορφή αυτή απευθύνεται σε άτομα που έχουν την πρόθεση για τέτοιου είδους ενασχόληση κατά την μετάβαση τους σε μία περιοχή ή χώρα. Βέβαια αυτό προϋποθέτει και την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, ιστορικών χώρων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και όλων των βαθμίδων σχετικά με τις γνώσεις αυτές.

³ Στο ίδιο. σ.43

⁴ Ν. Ηγουμενάκης- Κ. Κραβαίτης, 2004, σ.37

2.2.3 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι γνωστός από τα πανάρχαια χρόνια με μετακινήσεις που γινότανε για επίσκεψη σε ιερούς χώρους ή συμμετοχή σε διάφορες θρησκευτικές εκδηλώσεις. Στην Αρχαία Ελλάδα υπήρχαν οι μεγάλες Διονυσιακές εορτές (προς τιμή του Διόνυσου), τα Παναθήναια (προς τιμή της Αθηνάς) και άλλες γιορτές προς τιμή άλλων θεών⁵. Στην σημερινή εποχή υπάρχει μεγάλη ζήτηση της μορφής αυτής απ'τη στιγμή που στη θρησκεία υπάρχουν ιεροί χώροι και γίνονται ποικίλες θρησκευτικές εκδηλώσεις. Για παράδειγμα στην ορθόδοξη θρησκεία από τα απλά θρησκευτικά πανηγύρια μέχρι την επίσκεψη στους Αγίους Τόπους έχουμε μεγάλη συμμετοχή πιστών που ταξιδεύουν για περισσότερες από μία φορές προς τους ίδιους προορισμούς. Οι αξιοποίηση των ιερών χώρων χωρίς να γίνει «βιομηχανοποίηση» τους, αποτελεί τεράστιο τουριστικό κεφάλαιο και σοβαρός λόγος προσέλκυσης μεγάλου αριθμού τουριστών. Η μεγάλη πληθώρα των γιορτών σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσής του, αποτελούν κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους.

2.2.4 Αθλητικός τουρισμός

Άλλη μια μορφή τουρισμού που είναι γνωστή από την αρχαιότητα και ήδη από τον ελληνικό χώρο όπου διεξαγόταν παρά πολλοί αθλητικοί αγώνες, με κορυφαίους τους Ολυμπιακούς αγώνες. Σε όλες τις δραστηριότητες κύριο όργανο είναι το ανθρώπινο σώμα, κύρια δύναμη η σωματική δύναμη και κύριος σκοπός η ενίσχυση της υγείας⁶. Ο αθλητισμός προσελκύει μεγάλη μάζα ανθρώπων σε όλο το φάσμα, από τους μικρότερους αγώνες μέχρι τα κορυφαία αθλητικά γεγονότα ανά την υφήλιο. Οι αθλητικές εκδηλώσεις σε πολλές χώρες έχουν λάβει την μορφή του show business με πολλά κέρδη για τις εταιρείες που αναλαμβάνουν την διοργάνωσή τους. Είναι γνωστές οι μάχες που δίνονται για την ανάληψη μεγάλων αθλητικών παραγόντων που φθάνουν και μέχρι τα υψηλά κυβερνητικά κλιμάκια. Η υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις άρχισε τα τελευταία χρόνια να δημιουργείται και στις τουριστικές επιχειρήσεις διαμονής για να μπορούν οι πελάτες τους να αθλούνται και

⁵ Μ. Σφακιανάκης, . 2000. σ.301

⁶ Στο ίδιο, σ.198

παρουσιάζονται στην διαφημιστική τους καμπάνια σε περίοπτες θέσεις με σκοπό την προσέλκυση περισσότερων πελατών. Σε πολλές περιπτώσεις ιδιωτικοί φορείς ή και η ίδια η πολιτεία διοργανώνουν σε αθλητικά κέντρα ή τουριστικές μονάδες διαμονής αθλητικά camp στα πλαίσια ανάπτυξης του αθλητισμού. Τα παραπάνω θα αποτελέσουν κίνητρα για μεγαλύτερη συμμετοχή και αύξηση του αθλητικού τουρισμού στις περιοχές τους. Με την πάροδο του χρόνου πολλά αγωνίσματα γίνονται προσιτά σε περισσότερους ανθρώπους είτε γιατί περιλαμβάνονται, σε φθηνά τουριστικά πακέτα, είτε γιατί γίνονται γνωστότερα και προσελκύουν περισσότερους οπαδούς, είτε γιατί οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός που απαιτούν μερικά από αυτά προσφέρονται δωρεάν ή σε χαμηλό κόστος, πράγμα που διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους σε περίπτωση που δεν υπάρχει η οικονομική δυνατότητα.

2.2.5 Καλλιτεχνικός τουρισμός

Οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, κάθε μορφής, αποτελούν πόλο έλξης τουριστών με ειδικά ή όχι καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα. Αποκλειστικός σκοπός της μετακίνησης του τουρίστα στη μορφή αυτή είναι η παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων ή να γνωρίσει από κοντά την τέχνη του τόπου τον οποίο επισκέπτεται⁷. Οι αρμόδιοι του τουρισμού ανάλογα με την υπάρχουσα υποδομή της περιοχής προβαίνουν στην οργάνωση κύρια διαφόρων φεστιβάλ που έχουν σαν αντικείμενα το θέατρο, τον κινηματογράφο, το τραγούδι και τον χορό ή οργανώνουν εκθέσεις διαφόρων έργων τέχνης επιδιώκοντας την προσέλευση περισσότερων τουριστών τόσο κατά την περίοδο αιχμής πολύ δε περισσότερο εκτός αυτής. Στον Ελλαδικό χώρο γνωστά είναι τα φεστιβάλ Αθηνών, Επιδαύρου, Ολύμπου, Θεσσαλονίκης και Φιλίππων.

2.2.6 Ιαματικός τουρισμός ή θερμαλισμός

Η υγεία, το πολυτιμότερο αγαθό του ανθρώπου, δημιούργησε μια νέα μορφή τουρισμού, γνωστή από αρχαιότατων χρόνων, τον ιαματικό τουρισμό ή θερμαλισμό. Μετά το 1950 αρχίζουν να εμφανίζονται στις ΗΠΑ και στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης τα λεγόμενα Σανατόρια (Sanatoriums) που ορίζονται σαν εγκαταστάσεις που προσφέρουν θεραπεία σε συνδυασμό με προγράμματα υγιεινής διατροφής και

---

⁷ Γ. Κολτσιδόπουλος, σ.46

άσκησης σαν ινστιτούτα ανάπαυσης και ανάρρωσης⁸. Αυτό συνέβη με την αξιοποίηση των διαφόρων ιαματικών, θερμών κύρια, πηγών τα νερά των οποίων έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Οι χρήστες των ιαματικών πηγών είναι πάρα πολλοί, ιδιαίτερα τα άτομα της τρίτης ηλικίας και η μορφή αυτή του τουρισμού προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες των ατόμων αυτών. Η ύπαρξη πολλών ιαματικών πηγών δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη της μορφής αυτής απ' τη στιγμή που η κατάλληλη υποδομή και αναδομή θα μπορεί να εξασφαλίσει και την ικανοποίηση και άλλων αναγκών τόσο των ίδιων ασθενών όσο και των συνοδών. Έτσι έχουν δημιουργηθεί ολόκληρες περιοχές, οι λεγόμενες λουτρόπολεις που προσφέρουν όλες τις σύγχρονες ανέσεις ώστε η διαμονή των λουόμενων να είναι άνετη και ευχάριστη. Γνωστές περιοχές με οργανωμένες λουτρικές εγκαταστάσεις είναι, τα Καμμένα Βούρλα και η Υπάτη στο Νομό Φθιώτιδας, το Λουτράκι στο Νομό Κορινθίας, η Κυλλήνη στο Νομό Ηλείας, η Μυρτιά- Τύρφου στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας καθώς και άλλα στις οποίες συγκεντρώνεται ο κύριος όγκος των τουριστών της μορφής αυτής σε όλες σχεδόν τις εποχές του έτους.

2.2.7 Επαγγελματικός ή εμπορικός τουρισμός

Έχουμε διευκρινίσει ότι η μετακίνηση με σκοπό την άσκηση επαγγέλματος δεν νοείται τουρισμός. Στην μορφή του επαγγελματικού τουρισμού τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Όταν μιλάμε για επαγγελματικό τουρισμό εννοούμε τις μετακινήσεις που σαν σκοπό έχουν να δώσουν, στον επαγγελματία ή στον έμπορο, την δυνατότητα να αποκομίσει οφέλη για την άσκηση του επαγγέλματος του ή της εμπορίας του με την συμμετοχή του σε αποστολές και με συμμετοχές του σε διάφορες εκθέσεις αντίστοιχου ενδιαφέροντος ή ακόμη να αντιπροσωπεύσει κάποια προϊόντα από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του⁹. Στις παραπάνω περιπτώσεις το όφελος είναι έμμεσο και το οικονομικό αποτέλεσμα που θα είχε θα είναι στον τόπο της μόνιμης διαμονής του, οπότε δεν εμπίπτει στην αρχική απαγόρευση που αναφέραμε. Η διεθνοποίηση του εμπορίου έχει προσφέρει κατά πολύ στην μορφή αυτή του τουρισμού που είναι και από τις πλέον προσοδοφόρες για τις τουριστικές επιχειρήσεις επειδή ο καθένας επαγγελματίας ή έμπορος για λόγους τακτικής και εντυπωσιασμού δαπανά περισσότερα χρήματα.

---

⁸ Σφακιανάκης σ.73

⁹ Κολτσιδόπουλος, σ.47

2.2.8 Συνεδριακός τουρισμός

Συνεδριακός τουρισμός, είναι ο τουρισμός που γίνεται κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου, στο οποίο οι σύνεδροι, που έχουν επαγγελματική ιδιότητα, ενημερώνονται, συζητούν και παίρνουν αποφάσεις για σημαντικά και κοινού ενδιαφέροντος θέματα, αλλά στον εκτός του συνεδρίου χρόνο έχουν τουριστικές δραστηριότητες¹⁰.

Με λίγα λόγια, είναι η συμμετοχή ατόμων σε κάθε είδους συνεδρίου, σεμιναρίου, σύσκεψης ή συνεδρίασης με επιστημονικό ή άλλο ενδιαφέρον με σκοπό την επικοινωνία, την ανταλλαγή απόψεων και την ενημέρωση. Οι λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού είναι η ραγδαία ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς, η πρόοδος των επιστημών, της τεχνολογίας, της πληροφορικής και του αυτοματισμού παράλληλα με τις αυξανόμενες απαιτήσεις μιας κοινωνίας γεμάτης από γρήγορους ρυθμούς εργασίας και άγχους που δημιούργησαν την ανάγκη αναζήτησης μιας διεξόδου με την αλλαγή παραστάσεων και περιβάλλοντος. Η δυναμική της μορφής αυτής φαίνεται από τον γοργό ρυθμό της δημιουργίας πολλών συνεδριακών κέντρων σε όλα τα μέρη της γης και τον μεγάλο ανταγωνισμό των περιοχών για την ανάληψη τέτοιων εκδηλώσεων. Ο συνεδριακός τουρισμός είναι η μορφή του τουρισμού που απαιτεί ειδική υποδομή εξοπλισμού. Ο συνεδριακός τουρίστας είναι υψηλής κοινωνικής στάθμης (επιστήμων, ανώτερο στέλεχος), με συνέπεια να είναι και ανωτέρου οικονομικού επιπέδου. Για το λόγο αυτό έχει μεγάλη αγοραστική δύναμη η οποία αυξάνεται με την εξασφάλιση των βασικών του αναγκών την οποία προσφέρουν πολλές φορές διάφοροι σπόνσορες. Τους συνεδριακούς τουρίστες πολλές φορές συνοδεύουν και άτομα του οικογενειακού ή εργασιακού περιβάλλοντος οπότε δημιουργείται μια άλλη ομάδα τουριστών, οι συνοδοί, η οποία και αυτή είναι αρκετά υπολογίσιμη τόσο από τους οργανωτές των συνεδρίων όσο και από τις τουριστικές επιχειρήσεις που υποστηρίζουν κατά κόρον τα συνέδρια.

Ο χρόνος διεξαγωγής τους στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι εκτός περιόδου τουριστικής αιχμής, γεγονός που βοηθά στη σταδιακή άρση του προβλήματος της εποχικότητας. Το κέρδος ειδικά από τα διεθνή συνέδρια είναι η μεγάλη εισροή συναλλάγματος για τη χώρα υποδοχής. Η διάρκειά τους κυμαίνεται από μια ημέρα έως μια εβδομάδα με ελάχιστες εξαιρέσεις υπέρβασης. Το χρονικό αυτό διάστημα

¹⁰ Σφακιανάκης σ.108

αυξάνεται με διάφορες προ ή μετά συνεδριακές εκδηλώσεις που συμβάλλουν στην μεγαλύτερη απόδοση της δυναμικής αυτής μορφής τουρισμού. Η χώρα μας και ειδικά η Αθήνα βρίσκεται στις πρώτες επιλογές των οργανωτών συνεδρίων και προσπαθεί με την συνεχή βελτίωση της συνεδριακής της υποδομής να διατηρηθεί και να αντέξει τον μεγάλο ανταγωνισμό που παρατηρείται τελευταία σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.2.9 Τουρισμός κινήτρων (Incentive travel)

Είναι η μορφή τουρισμού όπου προσφέρονται εκ μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζομένους, μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα GIT (group inclusive tours) συνήθως για τουριστικούς προορισμούς στο εξωτερικό¹¹. Αυτή είναι μια μέθοδος παρακίνησης των εργαζομένων από τις επιχειρήσεις και αποδείχτηκε στην πράξη αποτελεσματική. Έτσι τα στελέχη τους, προσφέρουν σαν είδος αμοιβής για την καλή τους απόδοση ή για να τους προτρέψουν να έχουν καλύτερη απόδοση στην εργασία τους. Απαλλαγμένοι από τα έξοδα μεταφοράς, διαμονής και διατροφής έχουν την διάθεση να δαπανήσουν χρήματα για την ικανοποίηση των άλλων αναγκών που δημιουργούνται κατά την διάρκεια του ταξιδιού όπως η διασκέδαση, η αγορά αναμνηστικών κ.α. αυξάνοντας την οικονομική απόδοση της μορφής αυτής του τουρισμού. Ως στόχος του ταξιδιού αυτού είναι να δώσει στο χρήστη του, σε μικρό χρονικό διάστημα, την ευκαιρία να απολαύσει κάτι ξεχωριστό και κάτι το οποίο δεν θα είχε ο ίδιος τη δυνατότητα να ζήσει αν έπρεπε να αγοράσει με δικά του χρήματα το τουριστικό αυτό πακέτο. Για την ανάπτυξη όμως του τουριστικού κινήτρου, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους.

2.2.10 Εκθεσιακός τουρισμός

Εκθεσιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει σχέση με την επίσκεψη σε διάφορες εμπορικές εκθέσεις ατόμων που έχουν άμεσο ή έμμεσο κέρδος. Οι εκθέσεις αυτές μπορεί να είναι γενικές ή κλαδικές και συνήθως πραγματοποιούνται σε εκτός

---

¹¹ Ηγουμενάκης – Κραβαρίτης, σ.46

τουριστικής αιχμής περιόδους βοηθώντας έτσι στην άμβλυση του προβλήματος της εποχικότητας που παρουσιάζουν πολλές τουριστικές περιοχές διεθνώς¹².

Σκοπός όλων των εκθέσεων εμπορικών και μη είναι να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών τους για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Από τουριστική πλευρά η ύπαρξη πολλών επισκεπτών, που σ' αυτό θα βοηθά και η καλή διοργάνωση, αυξάνει τη ζήτηση τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών προς όφελος και των δύο πλευρών.

2.2.11 Θαλάσσιος τουρισμός (yachting)

Θαλάσσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός του οποίου ο τουριστικός προορισμός είναι η ανοικτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές τους ανάγκες εν πλω¹³. Η μορφή αυτή συνιστάται στο να ταξιδεύει κανείς με δικό του πλωτό μέσο ή να είναι μέλος σε πλωτό άλλου ιδιοκτήτη και να παραπλέει ακτές, νησιά και να λιμενίζεται σε ειδικά λιμάνια, τις μαρίνες, όπου μπορεί να προμηθευτεί διάφορα αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες. Για πολλούς πιστεύεται ότι είναι μια μορφή που απευθύνεται σε άτομα υψηλού εισοδηματικού επιπέδου, ενώ από τις στατιστικές φαίνεται ότι είναι μια μορφή που κερδίζει συνεχώς καινούργια μέλη. Στην χώρα μας με τις ήσυχες σχετικά θάλασσες, την πολυνησία, τις ευνοϊκές καιρικές συνθήκες και την κατασκευαστική δυνατότητα σκαφών (ιστιοπλοϊκών ή μηχανοκίνητων) ευνοείται η ανάπτυξη της μορφής αυτής. Οι αριθμοί μιλάνε για όλο και μεγαλύτερο αριθμό συμμετοχών στον θαλάσσιο τουρισμό.

2.2.12 Οικολογικός τουρισμός

Στον οικολογικό τουρισμό, τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησής του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου είναι αυτό εφικτό¹⁴. Έτσι δημιουργήθηκαν προγράμματα τουριστικών μετακινήσεων με σκοπό και να διαπιστωθούν βλάβες του περιβάλλοντος αλλά και να το προασπίσουν πέρα από την προστασία. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται και η

¹² Κολτσιδόπουλος, σ.50

¹³ Σφακιανάκης, σ.262

¹⁴ Ηγουμενάκης - Κραβαρίτης, σ.47

τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, ακόμη και των εθνικών δρυμών. Ο οικολογικός τουρίστας μπορεί να δραστηριοποιηθεί σε πεζοπορίες, αναρριχήσεις υποβρύχιες παρατηρήσεις, κανόε καγιάκ και ορειβατικό σκι. Ο οικολογικός τουρισμός έχοντας σαν πελάτες τους ανά τον κόσμο οικολόγους προσπαθεί να διευρύνει την πελατεία του ευαισθητοποιώντας και άλλα άτομα προς την μορφή αυτή του τουρισμού αλλά γενικά στο οικολογικό πρόβλημα. Χρειάζεται χαρτογράφηση των περιοχών, αναστήλωση παλιών κτισμάτων λαϊκής αρχιτεκτονικής και παλιά γεφύρια, να γίνουν παρατηρητήρια για τη καλύτερη παρατήρηση της χλωρίδας και τη πανίδας και να εκπαιδευτούν κατάλληλα άτομα που θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους τουρίστες της εναλλακτικής αυτής μορφής τουρισμού.

2.2.13 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός ή αγροτικός τουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Και συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων, που εντάσσονται στον αγροτικό χώρο¹⁵.

Η εγκατάστασή πολλών ανθρώπων στα αστικά κέντρα τους αποξένωσε από τη φυσική ζωή της υπαίθρου και τις αγροτικές κυρίως ενασχολήσεις. Ο αγροτουρισμός έρχεται να δώσει λύσεις στο πρόβλημα αυτό με την οργάνωση προγραμμάτων για μετακινήσεις προς την ύπαιθρο. Η συμμετοχή των τουριστών ή η παρακολούθηση του τρόπου ζωής και εργασίας των αγροτών τους φέρνει πιο κοντά και κατά κάποιο τρόπο αμβλύνεται το χάσμα μεταξύ των κατοίκων της υπαίθρου και των αστικών κέντρων. Όλα αυτά βέβαια με το αζημίωτο και για τους οργανωτές αλλά και τους κατοίκους της υπαίθρου που συμμετέχουν στις διαδικασίες αυτές. Έτσι παρατηρούμε σε πολλές περιοχές της χώρας μας να δημιουργούνται αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί με συμμετοχή κυρίως γυναικών της υπαίθρου που έτσι μπορούν να συμπληρώσουν το εισόδημά τους αλλά και να αναδείξουν ή ακόμα και να διαφημίσουν κάποια τοπικά προϊόντα, προβάλλοντας έτσι τον τόπο τους.

---

¹⁵ Στο ίδιο, σ.42

2.2.14 Τουρισμός περιπέτειας

Το ανήσυχο που διακρίνει τον άνθρωπο και ειδικά τον νέο, δημιούργησε τον τουρισμό της περιπέτειας, που συνίσταται σε προγράμματα έξω από τα καθιερωμένα με συνεχείς εκπλήξεις που ανοίγουν την φαντασία και οδηγούν σε δράση για μια φυγή από την καθημερινότητα¹⁶. Έτσι ο σύγχρονος άνθρωπος αναζητά και έχει την ανάγκη να γνωρίσει και να κάνει κάτι διαφορετικό, το οποίο θα τον οδηγήσει σε διαφορετικές εκτονώσεις αλλά και δραστηριότητες. Σε αυτό βέβαια βοηθάνε αρκετά τα τουριστικά γραφεία, τα οποία αναδεικνύουν και προβάλλουν κάποιες περιοχές που προκαλεί κάτι άγνωστο για τον απλό άνθρωπο.

2.2.15 Τουρισμός παραχείμασης

Ο άνθρωπος ζει σε άλλα μέρη ευκολότερα και σε άλλα δυσκολότερα. Κατά κοινή παραδοχή όμως ζει πιο ευκολότερα και καλύτερα στα λεγόμενά φιλικά προς τον άνθρωπο περιβάλλοντα, όπου δεν έχει το βάρος αντίξωων φυσικών συνθηκών και δεν αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να υποστεί βλάβη από διάφορα φυσικά φαινόμενα αλλά και τις περιβαλλοντικές συνθήκες¹⁷.

Με λίγα λόγια η παραχείμαση είναι η παραμονή ατόμων, που προέρχονται από μέρη με χαμηλές θερμοκρασίες τους χειμερινούς μήνες, σε περιοχές που την συγκεκριμένη περίοδο οι θερμοκρασίες είναι ηπιότερες. Έτσι όπως γίνεται και με τα πουλιά και συγκεκριμένα με τα αποδημητικά πουλιά, υπακούοντας το βιολογικό τους ρολόι, όπου αποδημούν κάθε άνοιξη και κάθε φθινόπωρο, έτσι γίνεται και με τον άνθρωπο. Στην χώρα μας, ο τουρισμός παραχείμασης παρατηρείται κυρίως σε νότιες περιοχές αλλά και στα νησιά της, όπου διαθέτουν ένα θερμό κλίμα. Επίσης δεν είναι απαραίτητο η παραχείμαση να γίνεται πάντα σε τουριστικούς προορισμούς. Λογικό είναι να γίνεται σε δροσερότερους τόπους όπου επικρατεί χειμώνας αλλά ένας ηπιότερος χειμώνας. Κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα και αποφεύγουν τις αντίξοες καιρικές συνθήκες στους τόπους της διαμονής τους.

Για να αναπτυχθεί σωστά και με ταχύτερους ρυθμούς, ο τουρισμός παραχείμασης, εξαρτάται από ένα σημαντικό παράγοντα ο οποίος είναι τα τουριστικά

¹⁶ Κολτσιδόπουλος, σ.54

¹⁷ Σφακιανάκης, σ.281

πακέτα αλλά και η τιμή διάθεσής τους στην τουριστική αγορά. Η πραγματοποίηση κάποιων προσφορών ή εκπτώσεων στις υπηρεσίες φιλοξενίας, για παράδειγμα, θα κάνει τους ενδιαφερόμενους πιο προσιτούς.

2.2.16 Τουρισμός για άτομα με ειδικές ικανότητες

Ο τουρισμός αυτός αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού, η ανάπτυξη της οποίας προωθείται τελευταία ολοένα και περισσότερο σε ορισμένες χώρες. Η βασικότερη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού, είναι η δημιουργία κάθε είδους τουριστικών εγκαταστάσεων, όπου διαθέτουν ανάλογο εξοπλισμό για την άριστη εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών¹⁸. Η μορφή αυτή απευθύνεται στα άτομα με ειδικές ικανότητες και στους συνοδούς τους. Για να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες των τουριστών αυτών, πρέπει να τηρούνται και οι ειδικές προδιαγραφές, όπως για παράδειγμα ο χώρος των τουριστικών καταλυμάτων να παρέχει ράμπες, ανελκυστήρες, ειδικό εξοπλισμό στα δωμάτια ώστε ο τουρίστας να εξυπηρετείται εύκολα.

2.2.17 Ορεινός τουρισμός

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται και ο τουρισμός των ορεινών αθλημάτων, όπως απλή ορειβασία, αναρριγήσεις και άλλα. Το κύριο χαρακτηριστικό του ορεινού τουρισμού είναι ότι αναπτύσσεται σε ορεινές περιοχές οι οποίες καλύπτονται από βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μ. και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες και είναι βατές στους ορειβάτες και εύκολα προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού¹⁹. Είναι ο τουρισμός με τη δυνατότητα απόλαυσης της ομορφιάς του βουνού όλες τις εποχές του έτους, καθώς δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και της διαμονής κοντά του, μακριά από τα πολυσύχναστα τουριστικά και αστικά κέντρα. Ο ορεινός τουρισμός μπορεί να γίνει οποιαδήποτε εποχή και αν επιθυμεί ο λάτρης του, να δραστηριοποιηθεί καθώς η κάθε εποχή έχει και τα δικά της χαρίσματα και τις δικές της ομορφιές. Σε αυτές τις περιοχές όπου αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες

¹⁸ Ηγουμενάκης, σ.49

¹⁹ Σφακιανάκης σ.210

υπαίθριας αναψυχής, θα πρέπει να υπάρχει και η ανάλογη υποδομή και να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατόν καλύτερα ώστε να υπάρχει διευκόλυνση στα άτομα που ενδιαφέρονται για τον ορεινό τουρισμό.

2.2.18 Χιονοδρομικός τουρισμός

Τα πρώτα Χιονοδρομικά Κέντρα ήταν οι χώροι που διέθεταν την κατάλληλη χιονοδρομική και τουριστική υποδομή που δέχονται τους χιονοδρόμους- τουρίστες που αποτελούν και την τουριστική πελατεία του Χιονοδρομικού Τουρισμού²⁰. Χιονοδρομικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που γίνεται στα χιονοδρομικά κέντρα και καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Η ανάπτυξη του τουρισμού αυτού προϋποθέτει άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, κατάλληλες πίστες για όλους τους λάτρεις του χιονιού. Η μορφή αυτή μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι αφορά άτομα με υψηλό εισόδημα αλλά και άτομα τα οποία ανήκουν σε ορειβατικούς συλλόγους που δεν κάνουν πρωταθλητισμό αλλά με τη βοήθεια των συλλόγων τους ξεπερνούν τα όποια οικονομικά προβλήματα, που δημιουργούνται από το κόστος του εξοπλισμού.

Στη χώρα μας λειτουργούν γύρω στα 20 οργανωμένα, με βάση τα ελληνικά δεδομένα, χιονοδρομικά κέντρα που κατά τη διάρκεια της χιονοδρομικής περιόδου συγκεντρώνουν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών.

Έτσι κατόρθωσαν να περιορίσουν ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων που ταξίδευε στο εξωτερικό προς αναζήτηση χιονοδρομικών κέντρων για να ικανοποιήσουν το χόμπι τους, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκροής πολύτιμου συναλλάγματος. Παρόλο αυτά, ο χιονοδρομικός τουρισμός γνωρίζουμε ότι αφορά κυρίως άτομα με υψηλό εισόδημα αλλά και άτομα τα οποία ανήκουν σε ορειβατικούς συλλόγους που δεν κάνουν πρωταθλητισμό αλλά με την βοήθεια των συλλόγων τους ξεπερνούν τα όποια οικονομικά προβλήματα, που δημιουργούνται από το κόστος του εξοπλισμού.

Σε σχέση με τον ορεινό τουρισμό, ο χιονοδρομικός τουρισμός διαφέρει στις εποχές, διότι ο χιονοδρομικός τουρισμός συγκεντρώνει πολλούς λάτρεις αλλά και επισκέπτες κατά την χειμερινή περίοδο, όταν πέσουν τα χιόνια.

---

²⁰ Στο ίδιο, σ.217

2.2.19 Δασοτουρισμός

Είναι η μορφή που προσφέρει στον τουρίστα να ανακαλύψει και να χαρεί τις ομορφιές του δάσους με περιπάτους, πικ-νικ, παρατήρηση του φυτικού και ζωικού στοιχείου του και να το προστατέψει από βλάβες όπως πυρκαγιές και παράνομη υλοτομία²¹. Σε αυτό το είδος τουρισμού, μπορεί ο καθένας να γνωρίσει από κοντά τα περισσότερα είδη των δένδρων αλλά και αρκετά ζώα, καθώς να παρατηρήσει και την βλάστηση του δάσους. Βέβαια για την σωστή ανάπτυξη αυτού του τουρισμού, ο βασικός αλλά και υπεύθυνος φορέας ανάπτυξης, είναι τα δασαρχεία τις κάθε περιοχής. Είναι υπεύθυνα για την οποιαδήποτε πρόσβαση στα δάση δημιουργώντας μονοπάτια για μια ευκολότερη πρόσβαση στα όμορφα δάση αυτών των περιοχών.

Επίσης, ένα άλλο σημαντικό στοιχείο για την σωστή ανάπτυξη του δασοτουρισμού, είναι η ύπαρξη εκπαιδευόμενου προσωπικού ή κάποιοι χάρτες των περιοχών οι οποίοι είναι πολύ σημαντικοί για την αντιμετώπιση διαφόρων καταστάσεων αλλά και για την διευκόλυνση του τουρίστα.

Ο δασοτουρισμός αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες εντάσσονται αρμονικά στον δασικό χώρο, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησής του σέβονται τη φύση.

2.2.20 Ιπποτουρισμός

Ο ιπποτουρισμός είναι μια από τις καινούριες μορφές τουρισμού που εμφανίστηκε πρόσφατα. Σε εγκαταστάσεις (φάρμες) όπου εκτρέφονται άλογα δίνεται η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να ζήσουν ένα διάστημα κοντά στους χώρους αυτούς και να μάθουν ιππασία και όλα τα σχετικά με την εκτροφή και άσκηση των αλόγων που ήταν από τα πρώτα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος²². Αυτές οι εγκαταστάσεις- φάρμες όπου εκτρέφονται τα άλογα, προϋποθέτουν και μεγάλες εκτάσεις και ειδικά όταν πρόκειται για μια καλή οργανωμένη φάρμα.

Ο συγκεκριμένος τουρισμός απαιτεί υψηλά εισοδήματα και κυρίως σωστή συνεργασία με το άλογο για μια ασφαλής ιππασία. Στις αρχές, όπου εμφανίστηκε αυτό το είδος τουρισμού, δεν είχε μεγάλη συμμετοχή. Αργότερα όμως, όπου ο άνθρωπος αναζήτησε κάποιο διαφορετικό είδος τουρισμού, η προσέλευση ήταν

---

²¹ Κολτσιδόπουλος, σ.57

²² Στο ίδιο, σ.58

αρκετά μεγάλη, αφού πρώτα είχαν τον ανάλογο εξοπλισμό και την καλή φυσική κατάσταση των αλόγων.

2.2.21 Οικογενειακός τουρισμός

Είναι γνωστό ότι η ύπαρξη παιδιών σε μια οικογένεια αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα επιλογής όπως τον τόπο διακοπών. Όταν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρονται στην τουριστική αγορά είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν συνήθως με τα παιδιά τους²³.

Οι μεγάλοι ταξιδιωτικοί οργανισμοί υπολογίζοντας τις οικογενειακές διακοπές σαν ένα ικανοποιητικό κομμάτι των συνολικών διακοπών, προσφέρουν τουριστικά προγράμματα σε προσιτές τιμές που πλησιάζουν τους ετήσιους οικογενειακούς οικονομικούς προϋπολογισμούς. Σε περίπτωση που τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν δεν είναι και τόσο προσιτά σε μια οικογένεια και τα παιδιά είναι πολύ μικρής ηλικίας, τότε κάνουν μια ειδική έκπτωση στην διαμονή λόγω ηλικίας των παιδιών.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οικογενειακού τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής όπως αίθουσες παιχνιδιών, παιδικές χαρές, παιδικές πισίνες, παιδικοί σταθμοί με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό ώστε να απασχολούνται τα παιδιά και παράλληλα να είναι πιο ευχάριστη η διαμονή των γονέων τους.

2.2.22 Τουρισμός για νέους

Τουρισμός νέων είναι ο τουρισμός που κάνουν οι νέοι. Οι νέοι σαν τουρίστες είναι το πιο δυναμικό, το πιο ενεργητικό και το πολυπληθέστερο τμήμα της τουριστικής αγοράς. Είναι άνθρωποι νέοι που αναζητούν εμπειρίες και έντονες συγκινήσεις και επιδιώκουν να «χορτάσουν» τουριστικά από το πρώτο κιόλας τουριστικό ταξίδι τους²⁴.

Στη χώρα μας εφαρμόζονται προγράμματα τουρισμού για νέους που προσφέρονται στους δικαιούμενους νέους προσδοκώντας να προσφέρει με πολύ χαμηλό κόστος διακοπές, να δώσει τη δυνατότητα πολιτιστικής αναβάθμισης και

---

²³ Ηγουμενάκης- Κραβαρίτης, σ.40

²⁴ Σφακιανάκης, σ.245

επικοινωνίας στους νέους και να παρέχει γνώση, μόρφωση, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και του βιοτικού επιπέδου. Οι νέοι επιζητούν έντονες τουριστικές εμπειρίες, την διασκέδαση και το τουριστικό «μπούγιο». Επίσης ταξιδεύουν με όλα τα μεταφορικά μέσα και κυρίως τα πιο φθηνά, τους αρέσει η νυχτερινή ζωή και κάνουν τουρισμό την περίοδο της τουριστικής αιχμής.

Η νεαρά ηλικία τους, είναι ο κύριος παράγοντας που διαμορφώνει τη γενική συμπεριφορά τους και καθορίζει τον τρόπο ζωής τους.

Στον τουρισμό για νέους, οι κρατικοί φορείς έδρασαν με τα ειδικά προγράμματα τουρισμού τα οποία για τους νέους θα ήταν κάτι ευχάριστο και όχι βαρετό. Ήταν, με λίγα λόγια, οι τουριστικές δραστηριότητες για νέους, οι οποίοι έδειξαν ενδιαφέρον.

2.2.23 Κοινωνικός τουρισμός

Ως κοινωνικός τουρισμός ορίζεται το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια, ο κοινωνικός τουρισμός αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο –πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες²⁵.

Ο κοινωνικός τουρισμός αναφέρεται στην προσπάθεια των κρατικών φορέων να δώσουν τη δυνατότητα σε ορισμένες ομάδες ατόμων με χαμηλή ή μέτρια εισοδηματική στάθμη να κάνουν τουρισμό. Τα προγράμματα του κοινωνικού τουρισμού ξεκίνησαν από τον Ε.Ο.Τ. και στη συνέχεια τα ΚΑΠΗ, με τη συμμετοχή πολλών χαμηλού εισοδήματος εργαζομένων, που έτσι απολαμβάνουν και αυτοί τη χαρά του τουρισμού και των διακοπών.

Αυτό το είδος τουρισμού, έδωσε την ευκαιρία σε χαμηλόμισθους εργαζόμενους, να γνωρίσουν τη έννοια του τουρισμού και κυρίως την έννοια των διακοπών και να ισορροπήσουν τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την σωστή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη αυτού του τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής όπως η κατασκευή

---

²⁵ Ηγουμενάκης – Κραβαρίτης, σ.48

τουριστικών καταλυμάτων και η χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να προσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας που ενδιαφέρεται για τουρισμό.

Αυτό βοήθησε και τις τουριστικές επιχειρήσεις διότι αυξήθηκαν οι πωλήσεις τους κάνοντας τις προσφορές αυτές.

2.2.24 Επιλεκτικός τουρισμός

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού είναι η χώρα υποδοχής να δημιουργήσει την κατάλληλη υποδομή με καλό και άνετο συγκοινωνιακό δίκτυο, με πολυτελέστατα ξενοδοχεία υψηλής ποιοτικής στάθμης νυχτερινή ζωή, αγορά πολυτελών ειδών, αξιόλογα μουσεία, πλούσιες πινακοθήκες και καλές περιβαλλοντικές συνθήκες²⁶.

Ο επιλεκτικός τουρισμός πραγματοποιείται κατά κανόνα από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα, που σημαίνει ότι είτε αγοράζουν ατομικά τουριστικά πακέτα, είτε τα φτιάχνουν όπως αυτά ακριβώς τα θέλουν έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Τα άτομα που κάνουν επιλεκτικό τουρισμό μπορεί να ξοδεύουν πολλά χρήματα για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών, αλλά και ταυτόχρονα είναι και απαιτητικά. Δηλαδή έχουν την απαίτηση, τα χρήματα που ξοδεύουν να τους προσφέρουν την χρησιμότητα που προσδοκούν.

2.3 Εσωτερικός και εξωτερικός τουρισμός

Με βάση τις μετακινήσεις των τουριστών εντός ή εκτός των ορίων μιας χώρας, γίνεται και η διάκριση σε εσωτερικό και εξωτερικό τουρισμό. Ο εσωτερικός τουρισμός πραγματοποιείται από τους κατοίκους της χώρας μέσα στα όρια της επικράτειάς της, ενώ ο εξωτερικός τουρισμός είναι η τουριστική μετακίνηση εκτός των ορίων αυτής. Η σημασία των δύο αυτών κατηγοριών είναι μεγάλη, ιδιαίτερα στη

---

²⁶ Κολτσιδόπουλος, σ.62

διαμόρφωση τουριστικής πολιτικής μιας χώρας, σύμφωνα με το τουριστικό πλήθος το οποίο δέχεται.

2.3.1 Εσωτερικός τουρισμός

Ο εσωτερικός τουρισμός πραγματοποιείται από τον ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα στα φυσικά της όρια, δηλαδή μέσα στην επικράτειά της²⁷.

Αυτός ο τουρισμός παρουσιάζει σημαντικές οικονομικές και άλλες ωφέλειες για τη χώρα όπως η συγκράτηση της εκροής συναλλάγματος εξαιτίας της μη πραγματοποίησης εξωτερικού τουρισμού. Επομένως ο εσωτερικός τουρισμός έχει σαν βασικό του πλεονέκτημα την αναδιανομή του εισοδήματος όταν οι μετακινήσεις γίνονται ιδιαίτερα από τα αστικά κέντρα, όπου το εισόδημα τις περισσότερες φορές είναι υψηλό, προς την περιφέρεια. Αυτό το γεγονός βοηθά και στον περιορισμό της αστυφιλίας, λόγω του ότι δημιουργούνται θέσεις εργασίας στην περιφέρεια και κατ' επέκταση αυξάνει και βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της. Επίσης με τον εσωτερικό τουρισμό γνωρίζει ο καθένας τις περιοχές της χώρας του και δεν προτιμά ταξίδια στην αλλοδαπή, με αποτέλεσμα τη μείωση της εκροής συναλλάγματος που για ορισμένες χώρες είναι πολύτιμο. Στα πλαίσια του εσωτερικού τουρισμού υπάρχει η δυνατότητα της σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ των πολιτών της χώρας και η ανάπτυξη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού είναι η ύπαρξη ορισμένων προϋποθέσεων. Μια βασική προϋπόθεση είναι τόσο η βελτίωση όσο και η ανάπτυξη των διαφόρων δικτύων και μέσων συγκοινωνίας, ώστε οι μετακινήσεις των ντόπιων τουριστών στην επικράτεια της χώρας που κατοικούν μόνιμα να είναι ταχύτερες, ανετότερες και ασφαλέστερες.

Σαν μειονέκτημα του εσωτερικού τουρισμού μπορούμε να αναφέρουμε ότι οι πολίτες της χώρας με το να μην επισκέπτονται άλλες χώρες στερούνται την ευκαιρία να γνωρίσουν άλλες περιοχές με διαφορετικά φυσικά προσόντα, ήθη και έθιμα, διαφορετικό πολιτισμό και γενικά, κουλτούρα.

---

²⁷ Ηγουμενάκης- Κραβαρίτης, σ.32

2.3.2 Εξωτερικός τουρισμός

Στην περίπτωση που η μετακίνηση ατόμων ή ομάδας για λόγους τουριστικούς πραγματοποιείται εκτός των ορίων της επικράτειας της χώρας, της οποίας είναι πολίτες, τότε ο τουρισμός αυτός ονομάζεται εξωτερικός τουρισμός.

Ο εξωτερικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες. Η μία λέγεται εξωτερικός ενεργητικός τουρισμός και η άλλη εξωτερικός παθητικός τουρισμός²⁸. Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή όταν οι μόνιμοι κάτοικοι μιας ξένης χώρας επισκέπτονται μια χώρα για τουριστικούς λόγους, τότε ο εξωτερικός τουρισμός που κάνουν χαρακτηρίζεται ως ενεργητικός και γι' αυτό κύριο χαρακτηριστικό του είναι η εισροή συναλλάγματος. Αντίθετα, στην δεύτερη περίπτωση, δηλαδή όταν μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας επισκέπτονται μια άλλη χώρα για τουριστικούς λόγους, ο εξωτερικός τουρισμός που κάνουν χαρακτηρίζεται ως παθητικός και αυτό γιατί κύριο χαρακτηριστικό της είναι η εκροή συναλλάγματος.

Στον εξωτερικό παθητικό τουρισμό έχουμε το βασικό μειονέκτημα της εκροής του συναλλάγματος προς άλλες χώρες. Σαν μειονέκτημα επίσης μπορούμε να αναφέρουμε για τη χώρα της οποίας οι πολίτες μετακινούνται προς άλλες ότι οι δικές της περιοχές μαραζώνουν τουριστικά, ειδικά στην περίπτωση που δεν υπάρχει εξωτερικός ενεργητικός τουρισμός και έτσι δημιουργούνται συχνά προβλήματα ανεργίας.

Πλεονέκτημα του εξωτερικού παθητικού τουρισμού είναι η δυνατότητα που δίνεται στους μετακινούμενους να γνωρίσουν κάποιες άλλες χώρες, τους ανθρώπους τους, τον πολιτισμό τους, τον τρόπο ζωής τους και ανάλογα να λάβουν τα θετικά και να απορρίψουν τα αρνητικά τους στοιχεία. Επίσης, επιτυγχάνεται και η σύσφιξη των σχέσεων διαφορετικών λαών, που αποτελεί στοιχείο στα πλαίσια της διατήρησης της ειρήνης στον κόσμο.

Στον εξωτερικό ενεργητικό τουρισμό το μεγαλύτερο πλεονέκτημα, από το οποίο απορρέουν και άλλα, είναι η εισροή του συναλλάγματος. Το συνάλλαγμα αυξάνει τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας και παράλληλα μετατρέπόμενο σε εθνικό νόμισμα ανεβάζει το εισόδημα των κατοίκων της με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, συγκράτηση των κατοίκων στις περιοχές τους και

---

²⁸ Κολτσιδόπουλος, σ.34

γενικά βοηθά στην αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου. Επίσης φέρνει σε επαφή τους κατοίκους της χώρας με άλλους λαούς και βοηθά στην συναδέλφωσή τους.

Σαν μειονέκτημα μπορούμε να αναφέρουμε την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και την παραγκώνιση πολλές φορές του εσωτερικού τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ- Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

3.1 Ιστορικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής

Ο Παρνασσός είναι ένα βουνό με βαθιές ρίζες στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας. Σύμφωνα με ιστορικά στοιχεία, στην αρχαιότητα είχε γίνει και ένας δεύτερος κατακλυσμός (εκτός από του Νώε), γνωστός ως κατακλυσμός του Δευκαλίωνα, ο οποίος ενεργώντας κατά τον ίδιο τρόπο ελιμένευσε "παρά τη νήσω", την οποία αντίκρισε στο μέσω της θάλασσας, όπου περιπλανιόταν με την κιβωτό του. Μετά το πέρας του κατακλυσμού και την απορρόφηση των υδάτων εμφανίστηκε το βουνό και εξελισσόμενη η συγκεκριμένη λέξη γλωσσικά έγινε "Παρνασσός".

Αργότερα, ο πολιτισμός που αναπτύχθηκε γύρω από το βουνό ήταν μεγάλος. Από την νότια πλευρά του, η πόλη των Δελφών. Ο μύθος αναφέρει ότι κάποτε ο Δίας άφησε δύο αετούς, τον έναν από την Ανατολή και τον άλλον από τη Δύση. Εκεί όπου συναντήθηκαν, έριξαν την Ιερή Πέτρα, σηματοδοτώντας το κέντρο της Γης, τον Ομφαλό της. Στο σημείο αυτό γεννήθηκε το σημαντικότερο Μαντείο της αρχαιότητας, το Μαντείο των Δελφών, αφιερωμένο στο Θεό Απόλλωνα. Ο θαυμαστός του πλούτος από ναυρίς κίνησε το ενδιαφέρον πολλών, που επενέβησαν στην ανεξαρτησία των ιερέων και του μικρού κόσμου που κινούνται γύρω από αυτό. Η πόλη των Δελφών γνωστή για το Μαντείο ήταν χώρος προσέλευσης για όσους επιθυμούσαν να μάθουν το μέλλον και να πάρουν χρησμούς από την Πυθία. Η πολεμική και επεκτατική δραστηριότητα των αρχαίων Ελλήνων άρχιζε πάντα μετά από την απαραίτητη επίσκεψη στο Μαντείο. Το 191 μ.Χ. οι Ρωμαίοι κατέκτησαν το Μαντείο. Είναι μια περίοδος αλλεπάλληλων λεηλασιών, αλλά και το τέλος της μεγάλης του ακμής.

Λίγο πιο πάνω από τους Δελφούς βρίσκεται η Αράχοβα, σε υψόμετρο 980 μέτρων. Η ιστορία της χάνεται στο μακρινό παρελθόν. Τα πρώτα της ίχνη βρίσκονται στην Προϊστορία. Ο μύθος αναφέρει ότι οι κάτοικοί της ήταν απόγονοι του Δευκαλίωνα και της Πύρρας, των οποίων η κιβωτός σταμάτησε μετά τον κατακλυσμό

στον Παρνασσό. Ο ποιητής Όμηρος αναφέρει ότι η πόλη πήρε μέρος στον Τρωικό πόλεμο με το όνομα Ανεμώρια, ενώ αργότερα καταστράφηκε από τον Φίλιππο τον Μακεδόνα. Η περιοχή μαρτυρά το παρελθόν της: κοντά στην Αράχοβα, στην περιοχή Λιβάδι, έχει ανακαλυφθεί και το Κωρύκειο Άνδρο, προϊστορικό σπήλαιο- ναός αφιερωμένος στο Θεό Πάνα.

Ο Δήμος Παρνασσού

Από την βόρεια πλευρά του Παρνασσού βρίσκεται, το χωριό Πολύδροσος ή Σουβάλα, που σημαίνει τόπος γεμάτος νερά.

Ο Δήμος Παρνασσού βρίσκεται στο Νομό Φωκίδος με έδρα το Πολύδροσο (Σουβάλα). Έχει πληθυσμό 2.668 κατοίκων (απογραφή 2001) και η έκταση που καταλαμβάνει είναι 90.000 στρέμματα.

Ο Δήμος Παρνασσού διαιρείται στα εξής τρία δημοτικά διαμερίσματα:

- Πολύδροσος
- Λιλαία
- Επτάλοφος

Τα αξιοθέατα που μπορεί κανείς να δει και να απολαύσει, είναι:

1) Σπήλαια:

- α) Κοντύλης- Άνω Πολύδροσο
- β) Σπηλαιοβάραθρο Ανατ. Αγ. Ελεούσης (Προφήτης Ηλίας)
- γ) Φαράγγι Ξηριά-Άνω Πολύδροσο
- δ) Τα ερείπια της αρχαίας πόλης (τείχος και φρούριο -πύργος)
- ε) Τα δύο κεφαλόβρυσα

2) Αξιόλογοι χώροι φυσικού κάλλους:

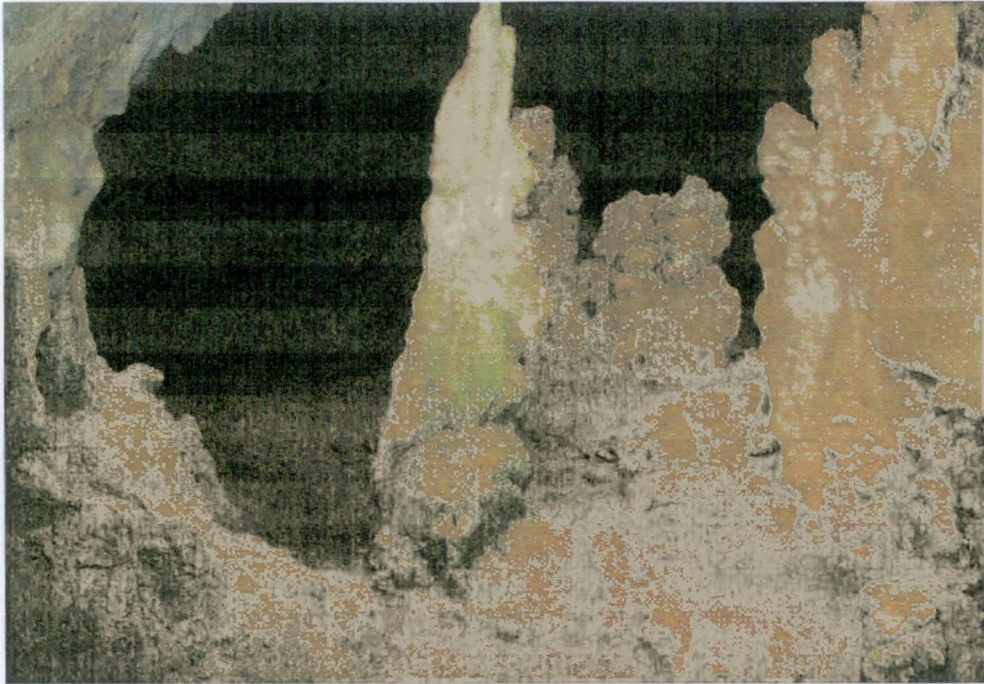
- α) Πηγές Αγίας Ελεούσης και Μάννας
- β) Μαντάμια-υδροηλεκτρικό εργοστάσιο
- γ) Πηγή Ζέλης-Καρκαβέλια υψόμετρο 1200μ.
- δ) Γεροντόβραχος υψόμετρο 1900μ.
- ε) Λιάκουρα (Ανατολή ηλίου) υψόμετρο 2457μ.
- στ) Κελλάρια (Χιονοδρομικό Κέντρο υψόμετρο 1650-2250μ.

ζ) Εθνικός δρυμός Παρνασσού

η) Το «Κωρύκειον Άντρον» (σπήλαιο ιερό του Πάνα και των Νυμφών)

θ) Ο Επτάστομος (απύθμενη καταβόθρα με τον νοτιότερο παγετώνα της Ευρώπης)

(Κωρύκειον Άντρον)

**(Τα ερείπια της αρχαίας
πόλης-φρούριο)**

(Πηγές Αγίας Ελεούσης)

Πολύδροσος

Κεφαλοχώρι 1.600 κατοίκων έδρα του νέου Δήμου Παρνασσού χτισμένη στους πρόποδες του Παρνασσού από οικιστές που κατέβηκαν από τη σημερινή Απάνω Σουβάλα μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1870 μ.Χ. Έχει άφθονα νερά, ωραία θέα προς το λεκανοπέδιο Λιλαίας-Γραβιάς και αποτελεί αξιόλογο τουριστικό θέρετρο με υγιεινό κλίμα και τις παραδοσιακές ρουμελιώτικες ταβέρνες που διαθέτει. Σε απόσταση 2 χλμ δυτικά βρίσκεται ένα Βυζαντινό μνημείο μεγάλης αξίας, η Παλαιοπαναγιά (ή Μαυρομαντήλα, ή Αγία Ελεούσα), ναός σπάνιας αρχιτεκτονικής, οι πηγές και ερείπια αρχαίου ιερού (ίσως των Χαρίτων). Στην Β. Α. δε πλευρά της πόλεως υπάρχουν ερείπια αρχαιολογικού χώρου και ιερού της Δήμητρας καθώς και ένας μεσαιωνικός Πύργος στη θέση "Μαντάμια".

Η σημερινή Πολύδροσος περηφανεύεται ότι βρίσκεται σε έναν χώρο, που έχει μαρτυρημένη ύπαρξη και ιστορική συνέχεια από την εποχή του Ομήρου μέχρι και σήμερα. Τα αρχαιολογικά ευρήματα και τα διασωθέντα μνημεία πιστοποιούν ότι το σημερινό χωριό είναι στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο, όπου ήκμασε η πλούσια Λιλαία, η οποία αναφέρεται ήδη στον Όμηρο και επίσης η Φωκική πόλη Έρωχος, που μνημονεύεται από τον Ηρόδοτο. Η ύπαρξη στην περιοχή αξιόλογης Βυζαντινής εκκλησίας της Παναγιάς της Μαυρομαντήλας μαρτυρά ότι στα μεσαιωνικά χρόνια υπήρχε ακμαίος οικισμός, τις ανάγκες του οποίου θα εξυπηρετούσε σίγουρα η εκκλησία.

Στο δρόμο για τον Παρνασσό και σε απόσταση 6 χλμ απλώνεται στις κατάφυτες από ένα πυκνό δάσος μαύρης Πεύκης πλαγιές του, η Άνω Πολύδροσος (Πάνω Σουβάλα) γραφικός παραθεριστικός οικισμός με άφθονα νερά και ταβέρνες. Συνεχίζοντας σε απόσταση 8 χλμ μέσα από μία καταπληκτική διαδρομή που εναλλάσσονται το έλατο, το πεύκο, το κέδρο και γάργαρες πηγές, φτάνουμε στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού που βρίσκεται στα Διοικητικά όρια του Δήμου.

Λιλαία

Παλαιότερη ονομασία του χωριού ήταν Κάτω Αγόριανη και κατοικήθηκε τον 19ο αιώνα από κατοίκους της Αγόριανης. Το όνομά της οφείλει στην Αρχαιότητα Φωκική πόλη Λίλαια, για την οποία ο Πausανίας γράφει: "Η Λίλαια έχει θέατρο, αγορά Λουτρά υπάρχουν και ιερά του Απόλλωνα και ένας της Άρτεμης με όρθια Αγάλματα από Πεντελικό μάρμαρο, Αττικής τεχνοτροπίας. Για τη Λίλαια λένε ότι ήταν μια από τις ονομαζόμενες Ναΐδες, κόρη του Κηφισού. Από τη νύμφη αυτή λένε

ότι πήρε το όνομα η πόλη. Διατηρεί το παραδοσιακό του χρώμα, κυριαρχούν τα πέτρινα σπίτια με τις πλακόστρωτες αυλές. Μπροστά του απλώνεται ο κάμπος του Βοιωτικού Κηφισού και χαρίζει στον επισκέπτη ένα ευχάριστο και πανέμορφο θέαμα. Είναι γενέτειρα πολλών επώνυμων ανθρώπων στην ιστορική της διαδρομή, κάηκε ολοσχερώς στην Κατοχή.

Από την πόλη της Λιλαίας περνούσαν όσοι ταξίδευαν προς το Μαντείο. Η Λιλαία ήταν σταθμός των ταξιδιωτών- σαν χάνι της εποχής- και είναι γνωστή για την επαφή που είχε ο Φίλιππος ο Β', πατέρας του Μέγα Αλέξανδρου και Βασιλιάς της Μακεδονίας, με την πόλη και τα περάσματά του από αυτή. Για την πόλη αυτή υπάρχουν στοιχεία τα οποία καταρρίπτουν κατά κάποιο τρόπο τα όσα αφορούν στην Πυθία. Τα στοιχεία αυτά λένε ότι όταν κάποιος σταματούσε στη Λιλαία να ξεκουραστεί, για να συνεχίσει έπειτα το ταξίδι του προς τους Δελφούς, υπήρχε άνθρωπος ο οποίος τον ρωτούσε το λόγο για τον οποίο ήθελε να πάει στο Μαντείο. Μόλις μάθαινε, έτρεχε γρήγορα προς τους Δελφούς ακολουθώντας ένα μυστικό πέρασμα, μια σήραγγα, μέσα στο βουνό η οποία ένωσε τη μια πόλη με την άλλη, και ενημέρωνε την Πυθία. Έτσι, εκείνη ήταν προετοιμασμένη και όταν ερχόταν ο ενδιαφερόμενος, είχε ήδη έτοιμο το χρησμό.

Επτάλοφος

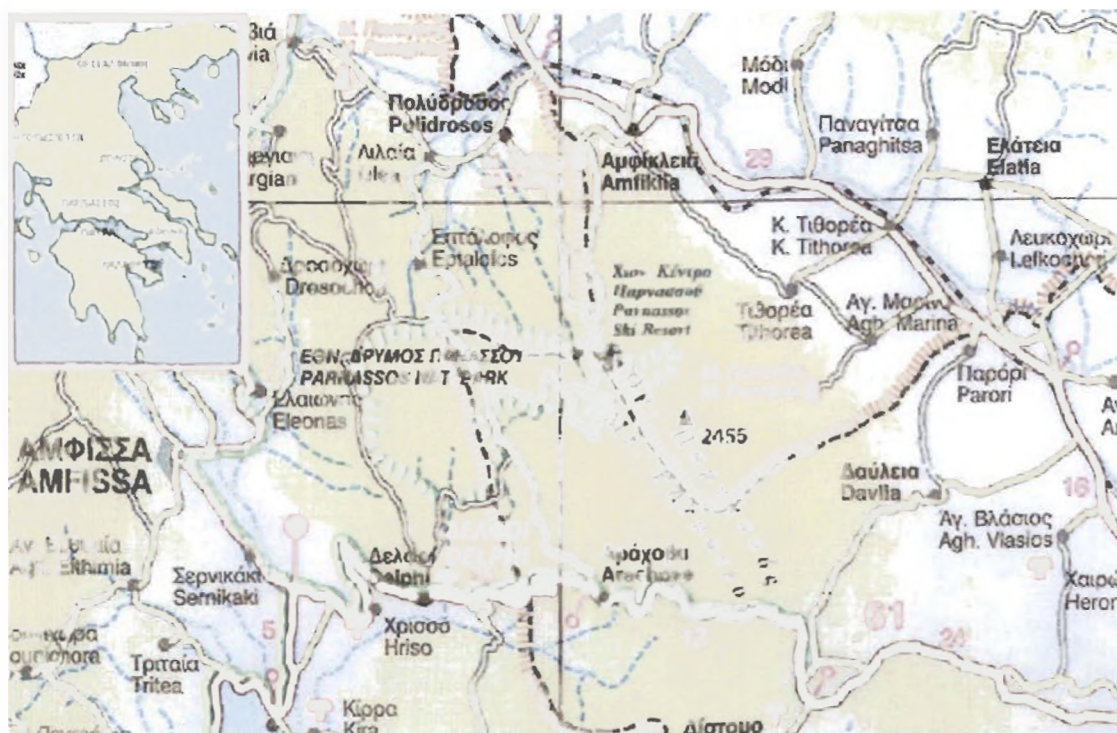
Πανέμορφο, Ιστορικό, αμφιθεατρικά κτισμένο (πάνω σε επτά λόφους) τουριστικό χωριό, σε υψόμετρο 850-990μ κοντά στις ελατόφυτες πλαγιές του Παρνασσού. Καταπράσινο με άφθονες πηγές και φυσικές ομορφιές, ωραίες ταβέρνες, ξενοδοχεία και τουριστικά δωμάτια. Η Επτάλοφος είναι από τα καλύτερα θέρετρα του Παρνασσού για όλες τις εποχές του χρόνου. Χωριό ιστορικό, καταφύγιο των βυζαντινών αυτοκρατόρων Κομνηνών, πατρίδα των αγωνιστών και οπλαρχηγών του 1821 (Κομνά, Θεοδώρου και Σταμάτη Τράκα κ.ά.), κάηκε ολοσχερώς στην Κατοχή. Με την ένδειξη Ε4 από την κεντρική πλατεία του χωριού ξεκινούν δύο διαδρομές, μία προς Δελφούς και μία άλλη προς Καλοσκοπή. Αξίζει ο επισκέπτης να κάνει τη μαγευτική διαδρομή μέσα από τον ελατοσκέπαστο Παρνασσό μέχρι την Αράχοβα (24 χλμ) ή μέχρι την κορυφή του (Λιάκουρα) για να δει την ανατολή του ήλιου που θα του μείνει αλησμόνητη ή να ξαποστάσει στο καταφύγιο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου.

Η πρόσβαση στα χωριά είναι προσιτή και μπορεί να γίνει από οποιοδήποτε σημείο της Ελλάδος οδικά και σιδηροδρομικά μέσω Σ.Σ. Λιλαίας.

Σήμερα όλη η γύρω από τον Παρνασσό περιοχή, έχει αναπτυχθεί και κατέχει μια σημαντική θέση στο τουριστικό πεδίο της χώρας μας. Όλα τα μνημεία και τα ιστορικά στοιχεία, που αναφέρθηκαν πιο πάνω, συνδέουν άρρηκτα το παρελθόν με το παρόν και αποτελούν σήμα κατατεθέν για τον πολιτισμό της Ελλάδας.

Στον Παρνασσό υπάρχει και το γνωστό σε όλους Χιονοδρομικό Κέντρο (που αποτελεί τον κεντρικό άξονα αυτής της εργασίας και στο οποίο θα γίνει αναφορά στα επόμενα κεφάλαια), το οποίο είναι πόλος έλξης για τους λάτρεις της Χιονοδρομίας, αλλά και όσους θέλουν να επισκεφθούν την περιοχή. Οι επισκέπτες, ιδιαίτερα κατά τους μήνες του χειμώνα, είναι πολλοί και κατακλύζουν τις πόλεις και τα χωριά της περιοχής.

Στη συνέχεια, θα αναφερθούν οι τρόποι πρόσβασης προς το Χιονοδρομικό Κέντρο του Παρνασσού, περνώντας μέσα από χωριά και πόλεις γύρω από αυτό, δίνοντας στοιχεία της σημερινής περιοχής.

(ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ)

3.2 Τρόποι πρόσβασης στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού

Η πρόσβαση των επισκεπτών- τουριστών- χιονοδρόμων προς το Χ.Κ.Π. μπορεί να γίνει από διάφορες οδούς, όπως i)Αμφίκλεια- Πολύδροσος- Επτάλοφος (Αγόριανη), ii)Αράχωβα- Δελφοί, απ' όπου μπορούν να απολαύσουν τις διαδρομές και να γνωρίσουν την περιοχή. Έτσι λοιπόν, μια απλή εκδρομή και απόδραση από την καθημερινότητα μπορεί να καταλήξει σε διακοπές, θερινές ή καλοκαιρινές, σε τόπους όπου συνυπάρχουν ταυτόχρονα στοιχεία παραδοσιακά και μοντέρνα.

3.2.1 Πρόσβαση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού μέσω Αμφίκλειας- Πολυδρόσου (Σουβάλας)- Επταλόφου (Αγόριανης)

Ο δρόμος που θα οδηγήσει τους επισκέπτες- χιονοδρόμους στο Χ.Κ.Π. μέσω των τριών παραπάνω χωριών είναι (από Εθνική Οδό Αθηνών- Θεσσαλονίκης) Κάστρο- Ορχομενός- Χαιρώνεια- Αμφίκλεια (Δαδί)- Πολύδροσος (Σουβάλα)- Επτάλοφος (Αγόριανη). Θα συναντήσουν τη Χαιρώνεια, χωριό με σημαντικό αρχαιολογικό ενδιαφέρον, γενέτειρα του Πλουτάρχου. Θα περάσουν από το χωριό Τιθορέα (Κηφισοχώρι) και προχωρώντας στους πρόποδες του Παρνασσού θα δουν την Αμφίκλεια. Η Αμφίκλεια είναι μεγαλύτερη κωμόπολη της περιοχής, διαθέτει όλες τις υπηρεσίες (Τράπεζες, Εφορείες, Κέντρο Υγείας) και είναι έδρα του διευρυμένου Δήμου Αμφίκλειας.

Η Αμφίκλεια είναι το πνευματικό κέντρο της περιοχής με πλούσια ιστορία. Βρίσκεται ανάμεσα σε δύο τουριστικές ζώνες, ανατολικά τα παράλια Καμένων Βούρλων, Αγίου Κωνσταντίνου και Αταλάντης και δυτικά το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών, η μονή του Οσίου Λουκά και οι παραλιακές πόλεις Γαλαξίδι και Ιτέα. Στο δρόμο προς το Χιονοδρομικό Κέντρο συναντά κανείς αξιοθέατα, όπως μεσαιωνικά ερείπια, το εκτροφείο θηραμάτων και το Μοναστήρι της Γαυριώτισσας.

Όποιος θέλει, κατά το πέρασμα από την Αμφίκλεια, μπορεί να επισκεφθεί το Μεσαιωνικό Κάστρο, τα διάφορα παρεκκλήσια του Παρνασσού, να κάνει μια βόλτα στο φαράγγι και την Αγιαρσαλή (Αγία Ιερουσαλήμ, εκκλησία μέσα σε σπηλιά που πάει κανείς μόνο με τα πόδια). Μια άλλη καλή επίσκεψη θα ήταν 1)στο πολιτιστικό κέντρο στην κεντρική πλατεία του χωριού, στο οποίο βρίσκονται διάφοροι σύλλογοι, το χορευτικό και μουσικό συγκρότημα, η βιβλιοθήκη και το λαογραφικό μουσείο,

2)σε μια από τις τρεις υπέροχες πλατείες του χωριού και 3)στον παλιό παραδοσιακό οικισμό με τα παλιά αρχοντικά, τις θολωτές αυλόπορτες, τις πετρόκτιστες βρύσες, τις ανηφόρες και τα στενά σοκάκια.

Συνεχίζοντας και μετά από την διασταύρωση, στο γεφύρι ντου Κηφισού, στρίβοντας αριστερά, ο δρόμος οδηγεί στην Πολύδροσο. Η Πολύδροσος ή Σουβάλα, είναι ένα χωριό τυλιγμένο στο πράσινο και χτισμένο στις πλαγιές του Παρνασσού.

Το σημερινό χωριό Σουβάλα, αποτελεί την οικιστική συνέχεια της Άνω Σουβάλας, οι κάτοικοι της οποίας μετά το σεισμό του 1870 αναγκάστηκαν να κατέβουν προς τον κάμπο. Σήμερα η Άνω Σουβάλα αποτελεί όχι μόνο θέρετρο, όπως ήταν και πριν από μερικές δεκαετίες, αλλά έναν σφύζοντα οικισμό με όμορφα και σύγχρονα σπίτια ντόπιων αλλά πολλών ξένων που αγάπησαν το χωριό και επένδυσαν σε αυτό, θεωρώντας τη δεύτερη πατρίδα τους.

Ανατολικά του χωριού και συγκεκριμένα στο δρόμο που έρχεται από την Αμφίκλεια, μπορεί κανείς να επισκεφθεί τον αρχαιολογικό χώρο, όπου υπάρχουν θεμέλια ναού, αφιερωμένου στη Θεά Δήμητρα και όπου μετά από ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν βρέθηκε μεγάλο οικοδόμημα και σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα. Σε απόσταση 1,5 χιλιομέτρου από το χωριό συναντούμε την πηγή του Βοιωτικού Κηφισού, γνωστή με το όνομα Αγία Ελεούσα. Στην περιοχή γύρω από την πηγή, εντοπίζονται ίχνη από τα ιερά της Αρχαίας Λίλαιας και διασώζονται τμήματα από τον περίβολο της πόλης. Προχωρώντας ανατολικά της πηγής και στη θέση "Αϊ-Βασίλης", οι επισκέπτες συναντούν ίχνη της αρχαίας πόλης Ερώχου.

Επίσης, οι επισκέπτες μπορούν να κάνουν στάση στην κεντρική πλατεία του χωριού, όπου δεσπόζει η εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, χτισμένη εξ' ολοκλήρου από πέτρα από μαστόρους του χωριού και να απολαύσουν τον καφέ ή το φαγητό τους στις καφετέριες και στις ταβέρνες που βρίσκονται εκεί, πίνοντας νερό από τις βρύσες που περιτριγυρίζουν την πλατεία.

(Ι.Ν. Κοίμησης της Θεοτόκου)

Συνεχίζοντας μετά την Πολύδροσο και στρίβοντας πάλι αριστερά. Αρχίζει η ανοδικά πορεία των επισκεπτών που θα επιλέξουν να φτάσουν στο Χιονοδρομικό μέσω της Επταλόφου. Το χωριό αυτό είναι μικρό αλλά με παραδοσιακά κτίσματα και ιδιαίτερα φιλόξενους κατοίκους, ωραίες ταβέρνες και ξενοδοχεία.

Το καθένα από αυτά τα χωριά έχουν ξεχωριστά οδικά δίκτυα προς το Χιονοδρομικό Κέντρο. Επιλέγοντας κανείς τους δρόμους από Πολύδροσο και Άνω Σουβάλα ή και Επτάλοφο, θα απολαύσει τη διαδρομή μέσα από το δάσος του βουνού, το οποίο είναι γεμάτο από πεύκα και έλατα, αν όμως επιλέξει να ακολουθήσει το δρόμο μέσω Αμφίκλειας, θα περάσει σίγουρα λίγο έξω από τον Εθνικό Δρυμό με το εκτροφείο θηραμάτων και το Μοναστήρι της Παναγιάς της Γαυριώτισσας, τα οποία σε αναδασμό με το απaráμιλλο τοπίο συνιστούν μια φανταστική εικόνα.

3.2.2 Πρόσβαση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού μέσω Αράχωβας ή και Δελφών

Οι επισκέπτες που θέλουν να περάσουν από την Αράχωβα και τους Δελφούς πριν φτάσουν στο ΧΚΠ, θα πρέπει, οδεύοντας στην Εθνική Οδό Αθηνών-Θεσσαλονίκης, να στρίψουν δεξιά προς Λιβαδειά.

Οι σημερινοί Δελφοί, μια κωμόπολη 2.500 κατοίκων, έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός, που μαζί με τον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο, προστατεύεται από την Ουνέσκο και συγκαταλέγεται στα μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η αίγλη του παρελθόντος συναντά αρμονικά τη σύγχρονη ζωή. Στα μικρά πλακόστρωτα δρομάκια των Δελφών, μέρα και νύχτα η κίνηση είναι αδιάκοπη, αποκαλύπτοντας ένα χώρο που "παντρεύει" την ηρεμία, την ξεκούραση, τη μύηση αλλά και την ψυχαγωγία.

Ο χιονοδρομικός χειμώνας στην Ελλάδα έχει συνδέσει άρρηκτα το όνομά του με αυτό της Αράχωβας. Οι περισσότεροι έχουν βρεθεί στην όμορφη αυτή πόλη, είτε στη διάρκεια κάποιας εκδρομής, είτε γλιστρώντας απολαυστικά με τα σκι στις πίστες του ΧΚΠ. Και φυσικά έχουν καθίσει για φαγητό σε κάποια από τις πολυάριθμες ταβέρνες και έχουν χορέψει σε κάποια από τα τοπικά club.

Η Αράχωβα και η γύρω περιοχή παρουσιάζουν ταυτόχρονα και φυσικό ενδιαφέρον, αφού η τοπική πανίδα και χλωρίδα είναι ιδιαίτερα πλούσιες. Είναι κάτι παραπάνω από απολαυστικό να περπατήσει κανείς στα όμορφα λιβάδια της και τις πλαγιές του Παρνασσού μέσα στην ησυχία του χειμώνα, αλλά και την εποχή που λιώνουν τα χιόνια και η φύση ανθίζει σε όλο της το μεγαλείο.

3.2.3 Άλλοι τρόποι πρόσβασης

Ένας άλλος τρόπος πρόσβασης στο ΧΚΠ, είναι για κάποιους το ελικόπτερο. Το κέντρο διαθέτει ελικοδρόμιο στο ύψος του κτιρίου που βρίσκεται στη θέση 1750 στα Κελάρια. Η αλήθεια είναι, ότι ο χώρος του ελικοδρομίου χρησιμοποιείται σαν χώρος στάθμευσης τις ημέρες της μεγάλης αιχμής. Η σημασία ενός ελικοδρομίου στο Χιονοδρομικό Κέντρο, είναι ιδιαίτερα μεγάλη και εξαιρετικά χρήσιμη η ύπαρξή του, ιδίως για περιπτώσεις σοβαρών ατυχημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ-ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΖΟΝΤΑΙ

4.1 Ανταγωνιστική δράση σε άλλα Χιονοδρομικά Κέντρα

Γενικά ο τουρισμός στην Ελλάδα από το 1960 έως σήμερα έχει εξελιχθεί σε ιδιαίτερα σημαντικό τομέα της οικονομίας της. Η χώρα μας αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό σε διεθνές επίπεδο κι έχει καθιερωθεί ως ένας από τους παραδοσιακούς προορισμούς του οργανωμένου μαζικού τουρισμού.

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός στην Ελλάδα μετεξελίχθηκε, από μία περιορισμένης εμβέλειας δραστηριότητα σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση και την ευημερία, αλλά επίσης και στην προβολή της χώρας μας προς τα έξω και την διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης για αυτήν.

Στη νέα εποχή της παγκοσμιοποίησης και της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών έχουν αυξηθεί πολύ οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων, ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Λαμβάνοντας υπόψη ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού τουρισμού, όπως:

- Την ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών
- Την αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού
- Τη μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου
- Την ανάγκη απεγκλωβισμού από το μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν «Ήλιος – θάλασσα»
- Την ανάγκη τόνωσης της προβολής και της αναζήτησης νέων αγορών,
- καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι απαραίτητο ν' αναπτυχθεί περαιτέρω ο χειμερινός τουρισμός.

4.2 Χιονοδρομία στο εξωτερικό και την Ελλάδα

Τις τελευταίες δεκαετίες το σκι γνωρίζει συνεχή ανάπτυξη. Οι χώρες που ικανοποιούν τις στοιχειώδεις προϋποθέσεις, ανεγείρουν νέα χιονοδρομικά κέντρα, εγκαταστάσεις αναβατήρων και ξενοδοχειακά συγκροτήματα.

Η Γαλλία είναι η πρώτη σε χιονοδρομικές εγκαταστάσεις χώρα στον κόσμο. Τα χιονοδρομικά κέντρα της καλύπτουν επιφάνεια 1.200 τετραγωνικά χιλιόμετρα, έναντι 840 τετραγωνικών χιλιομέτρων της Ελβετίας και 790 τετραγωνικών χιλιομέτρων της Αυστρίας. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των χιονοδρομικών κέντρων και την ικανότητά τους σε ski-lifts και ξενοδοχειακές κλίνες, για ορισμένες χώρες.

Κράτος	Αριθμός Χιονοδρομικών Κέντρων	Αριθμός ski – lifts	Αριθμός κλινών στους χώρους των πιστών	
Βουλγαρία	4	41	2800	
Π.Γιουγκοσλαβία	23	152	12300	
Ρουμανία	7	41	7200	
Αυστρία	738	4085		
Ιταλία	215	1657	172000	*
Ισπανία	34	330	6800	
Κύπρος	1	4		
Αργεντινή	12	78	4800	
Χιλή	13	76	22	Μονάδες**
Ελλάδα	18	65	4	Μονάδες

* Τα στοιχεία για τις ξενοδοχειακές κλίνες της Ιταλίας αφορούν καταλύματα που βρίσκονται σε πολύ κοντινή απόσταση από τα χιονοδρομικά κέντρα. Πάνω από το μισό αυτών των κλινών βρίσκεται στη βάση των πιστών

** Ξενοδοχειακές μονάδες στους χώρους των πιστών (συνήθως καταφύγια)

Από τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύεται η υστέρηση του χιονοδρομικού τουρισμού στην Ελλάδα έναντι των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης, αλλά κι έναντι

άλλων χωρών με παρόμοια κλιματολογικά χαρακτηριστικά και κατώτερο οικονομικό επίπεδο.

Τα στοιχεία που παρατίθενται αφορούν τα μέσα της δεκαετίας του '80 (πλην Ελλάδας, 1995) ενώ για την Ιταλία τα στοιχεία αφορούν τις αρχές της δεκαετίας του '70 και από τότε μέχρι σήμερα έχουν ακολουθήσει αυξητική πορεία.

Ελληνικά Χιονοδρομικά Κέντρα

Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά «χιονοδρομικά» κέντρα εκ των οποίων άλλα είναι σε πλήρη λειτουργική μορφή, άλλα υπό ανάπτυξη και άλλα σε εμβρυώδη κατάσταση.

Ειδικότερα, μπορούμε να απαριθμήσουμε ως χιονοδρομικά κέντρα τις πιο κάτω περιοχές με τα αντίστοιχα βουνά:

Βέροιας (Βέρμιο-Σέλι)

Βόλου (Πήλιο)

Γρεβενών (Βασιλίτσα)

Δράμας (Φαλακρό)

Έδεσσας (Καιμακταλάν)

Καβάλας (Παγγαίο)

Καλαβρύτων (Χελμός)

Καρπενησίου (Βελούχι)

Κατερίνης (Ελατοχώρι)

Τρίπολης (Μαίναλο-Οστρακίνα)

Μετσόβου (Μέτσοβο-Προφ.Ηλίας)

Ναούσης (Βέρμιο- Τρία-Πέντε Πηγάδια)

Ολύμπου (Ε.Δ.-Ελλ. Στρατός)

Παρνασσού (ΕΤΑ)

Παρνασσού (Γεροντόβραχος)

Σερρών (Λαιλιάς)

Τρικάλων / (Κόζιακας-Περτούλι)

Φλώρινας (Βίγλα)

Βεβαίως υπάρχουν πάρα πολλά βουνά που μπορούν να αναπτυχθούν σε αξιόλογα χιονοδρομικά κέντρα, αλλά λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα έργα υποδομής

(π.χ. οδοί προσπελάσεως) δεν υφίστανται καν, δεν θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε σε αυτά.

Υπό μορφή πίνακα έχουμε τα πιο κάτω συγκριτικά στοιχεία:

A/A	Χιονοδρομικό Κέντρο (περιοχή)	BABY	Ski-lift	Καρ. (Θέσεων)	Κ.	Μ.Π.		
1	Βέροιας	3	6	1(1)	-	6,5		
2	Βόλου	1	1	3(1,1,2)	-	2,5		
3	Γρεβενών	1	3	2(3,2)	-	8,6		
4	Δράμας	2	1	-	-	4,0		
5	Εδεσσας	3	2	1(2)	-	-		
6	Καβάλας	1	-	-	-	0,8		
7	Καλαβρύτων	2	3	2(2,3)	-	3,8		
8	Καρπενησίου	1	2	4(2,2,2,3)	-	8,5		
9	Κατερίνης	1	-	1(2)	-	1,2		
10	Μετσόβου	1	2	1(1)	-	1,6		
11	Ναούσης	2	3	1(2)	-	2,5		
12	Ολύμπου	-	2	-	-	1,2		
13	Παρνασσού (ΕΤΑ)	2	9	3(4,3,2)	1	24,0		
14	Παρνασσού (Γερο.)	1	2	-	-			
15	Σερρών	1	2	-	-	1,2		
16	Τρικάλων-Περτούλι	1	1	1(2)	-	0,2		
17	Τρίπολης	1	4	-	-			
18	Φλώρινας	2	1	2	-	8,5		
	Σύνολο	26	44	22	1			

2(3,2): 2 καρέκλες (1τριθέσια-1διθέσια), Μ.Π.: Μήκος πιστών κατά προσέγγιση σε χλμ., BABY: Μικρός συρόμενος αναβατήρας τύπου "baby", Ski-lift: Συρόμενος αναβατήρας τύπου "πιάτου" ή "T-bar"

Καρ.: Εναέριος αναβατήρας-καρέκλα, Κ: Εναέρια τηλεκαμπίνα.

4.3 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού-Γενικά στοιχεία

Ο Παρνασσός είναι από τα ομορφότερα βουνά της Ελλάδας, κατάφυτο από Κεφαλλονίτικα έλατα με πυκνή βλάστηση και σπάνια φυσική ομορφιά που γοητεύει τον επισκέπτη όλο το χρόνο. Στο βουνό αυτό λειτουργεί από Δεκέμβριο έως αρχές Μαΐου, σε υψόμετρο 1.600-2.250 μέτρα, στις τοποθεσίες Κελάρια και Φτερόλακα, το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, το μεγαλύτερο και αρτιότερα οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας μας.

Η κατασκευή του Κέντρου ξεκίνησε το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1976, οπότε και άρχισαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις της Φτερόλακας. Το 1981 ολοκληρώθηκε η κατασκευή των εγκαταστάσεων και στα Κελάρια, ενώ το 1987-1988 μπήκε σε λειτουργία ο "Ερμής", ο συνδεδετικός αναβατήρας μεταξύ της Φτερόλακας και των Κελαριών. Το 1993 προστέθηκε ο πρώτος εναέριος τετραθέσιος αναβατήρας αποσυμπλεκόμενης τεχνολογίας στην Ελλάδα, ο σύγχρονος " Ηρακλής ", στη θέση Κελάρια 1950.

Το Κέντρο διαθέτει 19 πίστες, 7 χιονοδρομικές διαδρομές, 10 μονοπάτια και τρεις μίνι πίστες αρχαρίων όλων συνολικού μήκους περίπου 36 χιλιομέτρων. Οι πίστες είναι μήκους κατάβασης από 50 μ. έως 4 χλμ. για αρχαρίους, μέσους και καλούς χιονοδρόμους. Για τους λάτρεις της περιπέτειας, υπάρχουν 12 εκτός πίστας "μαύρες" διαδρομές με πραγματικά βαθύ χιόνι και πολλή-πολλή αδρεναλίνη. Το Κέντρο διακρίνεται για τα υψηλά επίπεδα ασφαλείας στις εγκαταστάσεις, τα μηχανήματα και την εν γένει καλή λειτουργία του.

Επίσης το Χιονοδρομικό Κέντρο, στα πλαίσια της εξασφάλισης των καλύτερων δυνατών υπηρεσιών προς τους επισκέπτες του, παρέχει δωρεάν ιατρική περίθαλψη στα δυο καλά εξοπλισμένα και επανδρωμένα ιατρεία στην θέση Κελλάρια 1750 και Φτερόλακα 1840.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, πρωταγωνιστεί στις προτιμήσεις των χιονοδρόμων, καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα, την Λαμία και την Πάτρα και οι εγκαταστάσεις, του επιτρέπουν την εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού επισκεπτών και χιονοδρόμων.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού βρίσκεται, βέβαια, στο ομώνυμο βουνό και έχει τις παρυφές του σε δύο (2) νομούς, τον νομό Φωκίδος και Φθιώτιδος. Και οι δύο αυτοί νομοί όλα τα χρόνια ύπαρξης του Χιονοδρομικού, έχουν συμβάλει σημαντικά στη λειτουργία του, τόσο με τη δημιουργία χώρων διαμονής (ξενοδοχείων,

ενοικιαζόμενων δωματίων), όσο και χώρων αναψυχής. Ταυτόχρονα, όμως, και το ίδιο το χιονοδρομικό έχει συμβάλει στην ανάπτυξη των νομών αυτών, απασχολώντας ως εργαζόμενους, πολλούς κατοίκους των περιοχών αυτών.

Ο Παρνασσός λοιπόν έχει αλλάξει μορφή. Από το 1976 και έπειτα λειτουργούν 2 Χιονοδρομικά Κέντρα, στις περιοχές Φτερόλακα και Κελάρια σε υψόμετρο 1.600μ-2.300μ. η υψηλότερη κορφή του Παρνασσού, η Λιάκουρα (υψ. 2.453μ) η οποία βρίσκεται λίγο μόνο πιο ψηλά, δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη-τουρίστα- χιονοδρόμο να απολαύσει τη θέα και επιτρέπει στη ματιά του να αγκαλιάσει τον ορίζοντα (σε περιπτώσεις καθαρής ατμόσφαιρας), νότια μέχρι τον Κορινθιακό και βόρεια έως τον Όλυμπο. Η γλωρίδα και η πανίδα που αναπτύσσεται στην περιοχή είναι μοναδική και παρέχει πλήθος ευκαιριών σε όσους θα ήθελαν να αποκτήσουν εναλλακτικές εμπειρίες διακοπών. Μπορεί κανείς να περιπλανηθεί στο δάσος και να εξερευνήσει τον Εθνικό Δρυμό Αμφίκλειας, ο οποίος βρίσκεται πάνω από το χωριό Αμφίκλεια, στο δρόμο που οδηγεί προς το Χιονοδρομικό Κέντρο του Παρνασσού, όπου φιλοξενούνται ζώα, όπως ελάφια και ζαρκάδια.

Ο κορμός της ηπειρωτικής Ελλάδας διατρέχεται από το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Μεγάλων Διαδρόμων E4, που ξεκινώντας από τα Πυρηναία φθάνει στην Ελλάδα, καταλήγει στο Γύθειο και συνεχίζει στην Κρήτη. Το E4 περνά και από το βουνό του Παρνασσού και έτσι δίνεται η δυνατότητα στους ορειβάτες και λάτρεις του είδους να γνωρίσουν όλη την ποικιλία του τοπίου και τον πλούτο της φύσης.

Ο Παρνασσός προσφέρεται για διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως φυσιολατρικό, οικολογικό, τουρισμό περιπέτειες, ορεινό τουρισμό, δασοτουρισμό και βέβαια αθλητικό τουρισμό. Η περιοχή όμως έχει και τη δυνατότητα ανάπτυξης και άλλων τέτοιων μορφών, όπως τον περιπατητικό, τον συνεδριακό, τον αγροτουρισμό και τον ιπποτουρισμό.

4.4 Παρούσα κατάσταση στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού στις θέσεις "Κελάρια" και "Φτερόλακα".

Στις περιοχές Φτερόλακα και Κελάρια λειτουργούν από το 1976 τα δύο χιονοδρομικά κέντρα του Παρνασσού. Η περιοχή αυτή, που λειτουργεί σήμερα υπό την εποπτεία της Α.Ε. Διαχειρίσεις Περιουσίας ΕΟΤ ή όπως αλλιώς είναι γνωστή Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε. (ΕΤΑ Α.Ε.), ξεκίνησε ως μικρό χιονοδρομικό

από την γαλλική κατασκευαστική εταιρεία ΠΕΣΙΝΕ και τον αθλητικό χιονοδρομικό σύλλογο Άσπρων Σπιτιών. Σχεδιάστηκε από την Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας (ΕΟΧ) το 1979 για λογαριασμό του ΕΟΤ ως αθλητικό κέντρο και χρηματοδοτήθηκε από την ΕΟΧ η πίστα Νο 6 (στη Φτερόλακα), ώστε να διαμορφωθεί για διεθνείς αγώνες. Έως και σήμερα, λειτουργούν 20 πίστες συνολικού μήκους 14 χιλιομέτρων. Από αυτές, οι 16 είναι πίστες καταβάσεως. Οι 13 είναι "μπλέ" (δηλ. για αρχάριους) και "κόκκινες" (δηλ. για προχωρημένους), και 3 είναι "μαύρες" (δηλ. αγωνιστικές).

Το ΧΚΠ, μέχρι πριν από την- κατά ένα μέρος- ιδιωτικοποίησή του, λειτουργούσε καθαρά υπό την εποπτεία του ΕΟΤ. Δεδομένου όμως ότι η Ελλάδα στηρίζεται στον τουρισμό, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, τους καλοκαιρινούς μήνες, τα πράγματα άρχισαν να δυσκολεύουν για το χιονοδρομικό. Η χώρα μας στον τουρισμό "πουλά" ως επί το πλείστον ήλιο, θάλασσα, αμμουδιά, νησιά. Η αλήθεια είναι βέβαια ότι και οι κλιματολογικές συνθήκες άλλαξαν σε τέτοιο βαθμό (άνοδος θερμοκρασίας), που δεν επιτρέπουν πια την παρατεταμένη λειτουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου.

Όπως, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό, όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό και με τον κρατικό μηχανισμό, ο οποίος από κάποιο σημείο και έπειτα δεν έγινε τη δέουσα σημασία στην συγκεκριμένη επιχείρηση, η πορεία- οικονομική και λειτουργική- του ΧΚΠ άρχισε να αποκτά διάφορα εμπόδια.

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις άρχισαν να υφίστανται φθορές από το πέρασμα των χρόνων και τις χαμηλές θερμοκρασίες που επικρατούν σ' αυτά τα υψόμετρα την περίοδο του χειμώνα. Οι επισκέπτες- τουρίστες- χιονοδρόμοι αντιλαμβάνονται την παλαιότητά τους και η παραμονή τους εκεί δεν τους ήταν και τόσο ευχάριστη.

Άλλωστε, οι πελάτες όλων των επιχειρήσεων επιθυμούν να βλέπουν αλλαγές και βελτιώσεις. Πολύ περισσότερο δε, όταν πρόκειται για τουρισμό και μάλιστα για άθλημα του οποίου η πραγματοποίηση κοστίζει αρκετά. Κατά την περίοδο που κάποιος ταξιδεύει για τουρισμό, επιζητά να ζήσει σε όμορφα περιβάλλοντα και ανανεωμένα. Αυτά όμως για χρόνια έμοιαζαν να μην έχουν προτεραιότητα. Οι ανάγκες που έπρεπε να καλυφθούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα στο χιονοδρομικό ήταν άλλες, όπως η ασφάλεια των χιονοδρόμων, που ομολογουμένως ήταν και είναι υψηλή, η συντήρηση των μηχανολογικών εγκαταστάσεων και των μηχανημάτων (εκχιονιστικών, επίστρωσης πιστών κτλ.), η όσο το δυνατόν καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών.

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες οι συμβάσεις πολλών εποχικών εργαζομένων στο χιονοδρομικό έληγαν και παρέμεναν εκεί, μόνο οι μόνιμοι, οι εργασίες των οποίων περιορίζονταν στη συντήρηση των μηχανολογικών εγκαταστάσεων, η οποία ήταν απαραίτητη για την λειτουργία του κέντρου τον επόμενο χειμώνα.

Μέχρι τις αρχές του έτους 2000, το χιονοδρομικό εξακολουθούσε να λειτουργεί εξολοκλήρου υπό την εποπτεία του ΕΟΤ και της ΕΤΑ Α.Ε. Άρχισε να γίνεται εμφανές όμως ότι η τουριστική αυτή επιχείρηση χρειαζόταν εξυγίανση την οποία όμως δεν ήταν δυνατό από οικονομικής πλευράς να παρέχει ο οργανισμός και η ΕΤΑ Α.Ε. Κρίθηκε λοιπόν απαραίτητη η παρέμβαση ιδιωτών με ενδιαφέρον για την επιχείρηση και την περιοχή.

Έτσι λοιπόν τον Ιούνιο του 2000 έγινε προκήρυξη για την εκμίσθωση, αρχικά, των επισιτιστικών τμημάτων του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού, η οποία περιλάμβανε τους εξής χώρους:

- Εστιατόριο-SELF SERVICE στα Κελάρια (κτίριο 1950) στον α' όροφο του κτιρίου, όπου διακρίνονται 3 (τρεις) βασικές αίθουσες (240-120-140 σύνολο 500 ατόμων), χώροι του μαγειρείου, 2 (δύο) συγκροτήματα χώρων υγιεινής, αποθηκευτικοί χώροι και ψυκτικοί θάλαμοι συνολικής επιφάνειας 1426 μ² (εκτός εξώστη).
- Αναψυκτήριο-κυλικείο στα Κελάρια (κτίριο 1950) στο ισόγειο του κτιρίου, 2 (δύο) συγκροτήματα χώρων υγιεινής, με επιφάνεια 270 μ².
- Αναψυκτήριο-κυλικείο στα Κελάρια (κτίριο 1750) στην είσοδο του κτιρίου επιφάνειας 50 μ².
- Εστιατόριο 350 ατόμων-κυλικείο στη Φτερόλακα, στον α' όροφο του κτιρίου, μαγειρείο, ψυκτικοί θάλαμοι, αποθήκη, 2 (δύο) συγκροτήματα χώρων υγιεινής και βεράντα συνολικής επιφάνειας 800 μ².

Βασικός στόχος του ΕΟΤ και της ΕΤΑ Α.Ε. πραγματοποιώντας αυτόν τον διαγωνισμό, ήταν η ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων και υπηρεσιών εστίασης του Χ.Κ.Π., με την υποχρέωση οι προς εκμίσθωση μονάδες να καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες του κέντρου σε αναβαθμισμένους και εκσυγχρονισμένους χώρους και λειτουργίες. Όλα τα παραπάνω άφηναν την ελευθερία στον μισθωτή να προτείνει και άλλες συναφείς χρήσεις και εγκαταστάσεις εντός των υφισταμένων, οι

οποίες να συμβάλλουν συμπληρωματικά στην ολοκληρωμένη λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού.

Χιονοδρομικό Κέντρο στη θέση Κελάρια σε υψόμετρο 1.950 μ.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο στη θέση Κελάρια του Παρνασσού είναι το πρώτο που άρχισε να ανανεώνεται, να αναβαθμίζεται και να μετατρέπεται σε ένα σύγχρονο χιονοδρομικό κέντρο, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, μετά από την, κατά ένα μέρος, ιδιωτικοποίησή του. Ο περασμένος χειμώνας ήταν η όγδοη χρονιά που λειτούργησε υπό το καθεστώς ιδιωτικοποίησης και έχοντας πραγματοποιηθεί σημαντική αλλαγή στις κτιριακές εγκαταστάσεις.

Στα 1.950μ. υψόμετρο δημιουργήθηκε καινούριο σαλέ με γυάλινη πρόσοψη, μοντέρνα αρχιτεκτονική χώρου, που δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη και χιονοδρόμο να απολαμβάνει τη θέα του βουνού από οποιοδήποτε σημείο σε όποιο χώρο και αν βρίσκεται.

Στο ισόγειο βρίσκεται, όπως και πριν, το μπαρ, η καφετέρια και το κυλικείο όπου ο επισκέπτης και χιονοδρόμος μπορεί να απολαύσει ζεστά ροφήματα και μικρά γεύματα. Στον ίδιο χώρο υπάρχει και ένα μικρό μαγαζί, όπου κανείς μπορεί να αγοράσει εφημερίδες, περιοδικά και άλλα, χώρος των υπευθύνων των πιστών (πιστέρ) και παιδικός σταθμός.

(ΙΣΟΓΕΙΟ ΣΑΛΕ)

Στον 1^ο όροφο βρίσκεται, ένα εστιατόριο- self service, το οποίο εξυπηρετεί τις ανάγκες των πελατών γρήγορα και με ευκολία και για το λόγο αυτό η κίνηση στον συγκεκριμένο χώρο είναι μεγάλη.

(ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ SELF SERVICE 1ου ΟΡΟΦΟΥ)

Στον 2^ο όροφο έχει διαμορφωθεί ένα μοντέρνο εστιατόριο και ταυτόχρονα πλήρως εναρμονισμένο με το περιβάλλον, σε ένα ενιαίο χώρο, που καλύπτει τις ανάγκες, τόσο ποιοτικές όσο και αισθητικές, του χιονοδρόμου και επισκέπτη. Στον ίδιο χώρο και συγκεκριμένα στην πλευρά του ορόφου που είναι η πρόσοψη του σαλέ, έχει δημιουργηθεί ένα πατάρι, με άνετους χώρους για VIP (επισήμους) επισκέπτες.

(ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ 2^ο ΟΡΟΦΟΥ-VIP)

(ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ 2^ο ΟΡΟΦΟΥ- VIP)

Κτίριο Κελάρια στα 1.750μ υψόμετρο-Είσοδος Χιονοδρομικού

Το κτίριο αυτό κατασκευάστηκε το 1980. Στο ισόγειό του βρίσκεται ο κύριος χώρος υποδοχής των πελατών (κέντρο πληροφοριών – εκδοτήρια εισιτηρίων), ιατρείο, γραφεία του διοικητικού προσωπικού του Χιονοδρομικού, ο σταθμός αναχώρησης των τηλεκαμπινών προς το κτίριο 1950.

Στον 1^ο όροφο βρίσκονται γραφεία του προσωπικού, δωμάτια για το προσωπικό των νυχτερινών βαρδιών, βοηθητικοί χώροι και βεράντα.

(Κτίριο Κελάρια στα 1.750μ)

Χιονοδρομικό Κέντρο στη θέση Φτερόλακα

Το χιονοδρομικό κέντρο στη Φτερόλακα, παρά το γεγονός ότι και αυτό έχει κατά ένα μέρος ιδιωτικοποιηθεί, ακόμα δεν έχει προλάβει να πραγματοποιηθεί εκεί καμία αλλαγή και να ενταχθεί στο σχέδιο αναβάθμισης. Το κτίριο της Φτερόλακας κατασκευάστηκε το 1976 με τη μέθοδο της προκατασκευής.

Στο ισόγειο (755μ²) βρίσκονται εκδοτήρια εισιτηρίων, κατάστημα πώλησης και ενοικίασης ειδών σκι, γραφεία, τουαλέτες και συνεργείο οχημάτων με αποθήκη.

Στον 1^ο όροφο υπάρχει εστιατόριο 350 ατόμων και αναψυκτήριο, μαγειρείο, βοηθητικοί χώροι, αποθήκη, τουαλέτες και βεράντα.

4.5 Πληροφορίες για το Χιονοδρομικό από τον ίδιο τον φορέα

Ο Παρνασσός είναι ένα από τα ομορφότερα βουνά της Ελλάδας, κατάφυτο από Κεφαλονήτικα έλατα με πυκνή βλάστηση και σπάνια φυσική ομορφιά που γοητεύει τον επισκέπτη όλο το χρόνο. Αυτό ήταν ένα ισχυρό κίνητρο ώστε να κατασκευαστεί το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού. Γι' αυτό τον λόγο χρειάστηκε να αποκομίσω κάποιες σημαντικές πληροφορίες από τον ίδιο τον φορέα του Χιονοδρομικού, σαν σκοπό να μου επισημάνει κάποια ερωτήματα- πληροφορίες για την εξέλιξή του.

Οι πληροφορίες που αναφέρονται στις επόμενες παραγράφους, δόθηκαν από τον αρμόδιο υπάλληλο του Χιονοδρομικού, τον κύριο Δρίβα Παναγιώτη ο οποίος εκτελεί χρέη Διευθυντού στο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.

Έτσι λοιπόν για να κατασκευαστεί αυτό το Κέντρο και να λειτουργήσει, πρέπει να υπάρξουν κάποια κονδύλια και προγράμματα χρηματοδότησης για την ανάπτυξή του. Η έννοια της χρηματοδότησης μιας επιχείρησης αφορά το σύστημα και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται προκειμένου να εξασφαλισθούν τα αναγκαία κεφάλαια για την καλύτερη λειτουργία της, στον κατάλληλο χρόνο. Ο κύριος Δρίβας μου επισήμανε ότι υπάρχουν κονδύλια και προγράμματα χρηματοδότησης όπως είναι master plan και business plan, αναζητούνται όμως οι τρόποι χρηματοδότησης ώστε να υλοποιηθεί κάποιο από αυτά τα προγράμματα. Υλοποιήθηκε πολύ παλιά ένα πρόγραμμα ανάπτυξης του Χιονοδρομικού όπου ο ΕΟΤ κατασκεύασε, το 1976 την Φτερόλακα, το 1979 τα Κελλάρια και το 1992 τον Ηρακλή.

Βέβαια η βοήθεια των προγραμμάτων χρηματοδότησης, δεν σημαίνει ότι ένα Χιονοδρομικό Κέντρο λειτουργεί σωστά, χωρίς οικονομικά προβλήματα και δεν μπορεί να παρουσιάσει στο μέλλον διάφορα άλλα προβλήματα. Γι' αυτό ο φορέας προτείνει κάποιες λύσεις ώστε να μειωθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Κέντρο, όπως είναι η μείωση εξόδων λειτουργίας και συντήρησης μέσων, η αντικατάσταση γερασμένων εγκαταστάσεων με σύγχρονα μηχανήματα, η επέκταση πιστών σε υψηλότερο υψόμετρο (αύξηση χωρητικότητας και χιονοβιοσιμότητας πιστών) αλλά και η καλύτερη αξιοποίηση των θερινών δραστηριοτήτων.

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος η Εταιρεία θα επιδιώξει να προσφέρει ακόμη καλύτερες υπηρεσίες στους επισκέπτες του Χιονοδρομικού αλλά και να μεγιστοποιήσει το οικονομικό αποτέλεσμα για την ΕΤΑ, υποστηρίζει ο κύριος Δρίβας και μας παρουσιάζει κάποια έργα ΕΤΑ/ΧΚΠ κατά την περίοδο 2007-2010 τα οποία είναι:

1. "Αναγέννηση" Φτερόλακας

- Ανακαίνιση κτιρίου
- Επαναλειτουργία εστιατορίου
- Καθημερινή λειτουργική- χιονοδρομική σύνδεση με Κελλάρια, Ερμή ή Δίας-Οδυσσέα.
- Προμήθεια και εγκατάσταση συστήματος για χρήση πόσιμου νερού
- Λειτουργία snow bar στη βάση συρόμενου αναβατήρα Παν
- Εγκατάσταση νέας γεννήτριας για όλες τις εγκαταστάσεις Φτερόλακας

2. Διεύρυνση ωραρίου- νυχτερινές χιονοδρομίες (καιρού επιτρέποντος)

- Παράταση ωραρίου ΧΚ τα Σ/Κ έως 18:00, τις καθημερινές έως 17:00
- Οργάνωση τακτικών νυχτερινών χιονοδρομιών στα Κελλάρια
- Προμήθεια νυχτερινού φωτισμού (power moon) και οργάνωση (για πρώτη φορά) νυχτερινών χιονοδρομιών και στην Φτερόλακα

3. Χωματουργικές εργασίες βελτίωσης πιστών και χιονο-διαδρόμων

- Διαπλάτυνση υφιστάμενων πιστών για διασύνδεση πιστών με ελάχιστο χιόνι
- Εξομάλυνση πιστών και διαμόρφωση χιονο-διαδρόμων για λειτουργία ΧΚ με ελάχιστο χιόνι
- Δημιουργία SNB Park σε Κελλάρια και Φτερόλακα- προμήθεια σχετικού εξοπλισμού
- Διεύρυνση χιονοδρομικών πεδίων (Περιφερειακή, Σαχάρα, Γεροντόβραχος)- αποσυμφόρηση υφιστάμενων πιστών
- Εγκατάσταση χιονο-παγίδων

4. Σήμανση πιστών

- Σηματοδότηση πιστών – έκδοση χάρτη πιστών
- Προσανατολιστικές πινακίδες
- Ενημερωτικές πινακίδες

5. Ενημέρωση, άμεση –αντικειμενική αξιοποίηση

- Εγκατάσταση 2 ηλεκτρονικών πινάκων ενημέρωσης για λειτουργία αναβατήρων και πιστών
- Εγκατάσταση 2+2 οθονών plasma στους χώρους εκδοτηρίων 1750 και Φτερόλακας για μετάδοση live εικόνας από πίστες Κελλαριών και Φτερόλακας
- Εγκατάσταση 2 meteo station (Κελλάρια 1950, κορυφή Ηρακλή)
- Εγκατάσταση 4 snowcam (1950, βάση Περικλή, κορυφή Ηρακλή, Φτερόλακα-Ηνίοχος, Παν-στίβος περιπέτειας)
- Αναβάθμιση της ιστοσελίδας www.parnassos-ski.gr με καθημερινή τωτο-ενημέρωση, απάντηση σε θετικά και αρνητικά σχόλια 3 forum (snowreport, snowclub, skifun), μετάδοση live εικόνας πιστών Κελλαριών και Φτερόλακας, μετάδοση meteo δεδομένων (ταχύτητα –κατεύθυνση ανέμου, θερμοκρασία κλπ)

6. Προβολή ΧΚΠ

- Καμπάνια "Ο Παρνασσός σκί-ζει"
- Αισθητική αναβάθμιση –τουριστικής εικόνας

7. Διαμόρφωση χώρου αρχαρίων

- Διαμόρφωση χώρου και εγκατάσταση 1 baby lift και 1 κυλιόμενου τάπητα στο 1950 (αποσυμφόρηση λοιπών αναβατήρων –μεγαλύτερη ασφάλεια χιονοδρόμων)
- Εγκατάσταση 1 baby lift και 1 carousel
- Δυνατότητα δωρεάν χρήσης 1 κυλιόμενου τάπητα και 3 baby lift στους κατόχους εισιτηρίων μη χιονοδρόμων

8. Ενίσχυση διαστροφικής ικανότητας πιστών ΧΚΠ

- Προμήθεια Prinoth everest
- Χρήση kassbohrer polar

9. Ενίσχυση στόλου εκχιονιστικών μηχανημάτων

10. Βελτίωση πρόσβασης

- Επισκευή ασφαλτοτάπητα
- Επισκευή- επέκταση προστατευτικής μπάρας
- Διαχείριση χώρων στάθμευσης –παρκαδόροι
- Δρομολόγηση από δήμο Παρνασσού με skibus

11. Βελτίωση υφιστάμενων αναβατήρων

- Ανακαίνιση τηλεκαμπίνας (ηλεκτρικοί πίνακες και πολυεστερικά κελύφη)
- Προφύλαξη κορυφής Ηρακλή

- Εγκατάσταση νέας γεννήτριας αποκλειστικά για Ηρακλή
- Αναβάθμιση συρόμενων Παν- Πυθία
- Μείωση χρόνου αναμονής αναβατήρων
- Εξάντληση περιθωρίων λειτουργίας- επανάκτηση αξιοπιστίας
- Εγκατάσταση αντικεραυνικής ομπρέλας όλων των εγκαταστάσεων

12. Ανακαίνιση κτιρίου 1750

- Αναδιάταξη και επαύξηση –διπλασιασμό εκδοτηρίων
- Αξιοποίηση πλαϊνής πρόσβασης και εξωτερικού εμπρόσθιου χώρου
- Αναδιαμόρφωση infodesk
- Απομάκρυνση γραφείων και καταστήματος ενοικιάσεων προς αποσυμφόρηση του χώρου

13. Ανακαίνιση κτιρίου 1950

- Εγκατάσταση και επέκταση χώρου καταστήματος ενοικιάσεων –συντήρησης χιονοδρομικού εξοπλισμού (απαλλαγή πελατών από μεταφορά ενοικιαζόμενου εξοπλισμού με τηλεκαμπίνα, ευχερή έξοδο προς πίστες)
- Διαχωρισμός όδευσης από τηλεκαμπίνα προς chalet 1950 μη χιονοδρόμων από χιονοδρόμους, κατασκευή σκέπαστρου σκάλας εισόδου κτιρίου 1950
- Σηματοδότηση way-finding κτιρίου
- Λειτουργία εκδοτηρίου 1950- infodesk
- Λειτουργία snowbar –Περικλή
- Αναβάθμιση υποσταθμών μέσης τάσης

14. Ανάπτυξη θερινών δραστηριοτήτων (Parnassos 4 season)

- Κατασκευή ποδηλατικού πάρκου (διαδρομές downhill, mountain bike κλπ), διοργάνωση Parnassos mountain bike festival, προγραμματισμός διεθνή ποδηλατικού αγώνα 12-13/9/2009
- Κατασκευή στίβου περιπέτειας
- Κατασκευή flying fox (πτήση με συρματόσχοινο)
- Διενέργεια πιλοτικών θερινών camp- εβδομάδων υπαίθριων δραστηριοτήτων

15. Εγκατάσταση νέου συστήματος έκδοσης εισιτηρίων και ελέγχου πρόσβασης (ski data)

- Επαναχρησιμοποιημένες κάρτες RFID ανιχνεύσιμες από μακριά, εύκολος και αξιόπιστος έλεγχος πρόσβασης στους αναβατήρες
- Δυνατότητα έκδοσης πολυήμερων εισιτηρίων ανοικτών ημερομηνιών

- Χρήση πιστωτικών καρτών
- Δυνατότητα web ticketing –αποσυμφόρηση εκδοτηρίων

16. Ανάπτυξη κατάρτιση master- business plan με στόχο την

- Αναβάθμιση –εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων
- Αύξηση της χωρητικότητας και βιωσιμότητας του ΧΚΠ
- Την “πράσινη ανάπτυξη”

Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποια από τα αντικειμενικά αποτελέσματα που σημειώθηκαν κατά την χιονοδρομική περίοδο 2008-09 και είναι:

1. Το σύνολο προσελεύσεων ΧΚΠ 2008-09, ξεπέρασε τις 180.000 (ρεκόρ 30ετίας)
2. Οι μήνες Ιανουάριος ,Φεβρουάριος ,Μάρτιος 2009 παρουσίασαν ρεκόρ προσελεύσεων χιονοδρόμων
3. Συνεχή λειτουργία ΧΚ έως 03.05 .2009 και λειτουργία Σ,Κ έως 17.05.2009
4. Αύξηση μέγιστου αριθμού εισιτηρίων ανά ημέρα 35%, χωρίς προβλήματα στην ροή επισκεπτών σε χώρους στάθμευσης-εκδοτήρια-αναβατήρες-πίστες.
5. Αύξηση προσελεύσεων μέσης ημέρας Υψηλής περιόδου 20%
6. Αύξηση προσελεύσεων μέσης ημέρας Χαμηλής περιόδου 30%
7. Αύξηση πωλήσεων πολυήμερων εισιτηρίων , τα οποία κάλυψαν το 23% των προσελεύσεων
8. Προσέλκυση οικογενειών με την μοναδική προσφορά του ΧΚΠ, όπου για το δεύτερο και άνω παιδί οικογένειας ισχύει ελάχιστη χρέωση 1 ευρώ.
9. Ψηφισμένο ως το καλύτερο ελληνικό Χ.Κ από philoxenia 2007, 2008.

Και η προσπάθεια συνεχίζεται.

Μέσα σε αυτές τις μεγάλες προσπάθειες για την προσφορά καλύτερων υπηρεσιών του Χιονοδρομικού, είναι και η επέκταση της τουριστικής περιόδου με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Είναι μια βασική προτεραιότητα του ΕΟΤ διότι η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού βοηθά το χιονοδρομικό κέντρο να αντιμετωπίσει αλλά και να μειώσει κάποια προβλήματα προτείνοντας άλλες μορφές τουρισμού και κυρίως θερινές δραστηριότητες (Parnassos 4 season) όπως:

- Κατασκευή ποδηλατικού πάρκου (διαδρομές down hill, mountain bike κ.λπ), διοργάνωση Parnassos Mountain Bike Festival, προγραμματισμός διεθνή ποδηλατικού αγώνα 12-13/9/2009

- Κατασκευή στίβου περιπέτειας
- Κατασκευή flying fox (πτήση με συρματοσχινο)
- Διενέργεια πιλοτικών θερινών camp- εβδομάδων υπαίθριων δραστηριοτήτων

Οι προσπάθειες που έγιναν στο παρελθόν και που συνεχίζονται και μέχρι σήμερα, είναι μια σωστή αξιοποίηση του Χιονοδρομικού Κέντρου και θα μπορέσει να λειτουργήσει ως "μοχλός" ανάπτυξης και αναβάθμισης της γύρω περιοχής. Στα 33 χρόνια λειτουργίας του ΧΚΠ εκτός από την ανάπτυξη της χιονοδρομίας σε εθνικό επίπεδο έχει τονώσει σημαντικά την γύρω περιοχή (Φωκίδα, Φθιώτιδα, Βοιωτία). Στους όμορους δήμους (Παρνασσού, Αμφίκλειας, Αράχωβας) παρατηρείται μια κάμψη της γεωργίας και κτηνοτροφίας με μια ταυτόχρονη ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα ενώ πριν το 1976 υπήρχε σχεδόν παντελής απουσία τουριστικών επιχειρήσεων στους προαναφερθέντες δήμους, σήμερα εκτιμούμε ότι υπάρχουν περίπου

- 150 ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια και 4.500 κλίνες
- 180 εστιατόρια, καφετέριες
- 45 επιχειρήσεις σχετικές με χιονοδρομία και είδη δραστηριοτήτων βουνού (σχολές σκι, καταστήματα πώλησης ρουχισμού- εξοπλισμού βουνού κλπ).

Εκτιμούμε ότι την τελευταία 10ετία εκδόθηκαν για την γύρω του ΧΚΠ περιοχή, περίπου 2.000 οικοδομικές άδειες για καθαρά εξοχικές κατοικίες περίπου 80 μ² και 160.000 € εκάστη.

Αναπτύχθηκαν δε αρκετά μεσιτικά γραφεία για να ικανοποιήσουν την αυξημένη ζήτηση αγοροπωλησιών γης. Εκτιμούμε ότι η αξία της γης την τελευταία 15ετία τριπλασιάστηκε με σημαντικά έσοδα για την τοπική κοινωνία αλλά και το κράτος (φόροι μεταβίβασης).

Αν θεωρήσουμε 120.000 προσελεύσεις ΧΚΠ κατά μέσο όρο ετησίως, και 120 ευρώ κατανάλωση (εστίαση, ύπνος, καύσιμο, διασκέδαση, καφές παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης, προμήθεια εξοπλισμού, κλπ) ανά προσέλευση, εκτιμούμε 14.400.000 τζίρο που προκύπτει από την λειτουργία του ΧΚΠ, που αποδίδει στο κράτος (ΦΠΑ 19%) 2.736.000 €.

Άρα λοιπόν, η σωστή αξιοποίηση του χιονοδρομικού λειτουργεί και ως "μοχλός" ανάπτυξης και αναβάθμισης της γύρω περιοχής, μας υποστηρίζει ο κύριος Δρίβας ο οποίος κατάγεται από την Πολύδροσο και μπορεί να αντιληφθεί τα αποτελέσματα της σωστής αξιοποίησης του Χιονοδρομικού.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που μας αναλύει ο φορέας, είναι ότι μέσα στην τελευταία δεκαετία μας αναφέρει τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών στο Χιονοδρομικό αλλά και τον μέσο όρο των εσόδων.

Αριθμός επισκεπτών ΧΚΠ 2006,2007,2008

	2006	2007	2008
ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ & ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΟΙ	126.433	95.849	137.352

* ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΑΝΕΡΧΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΤΟ 3%

Θεωρώντας ως μέσο όρο ετησίως 120.000 προσελεύσεις και 1.800.000 έσοδα ευρώ. Προσδοκούμε με τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων (από 1976 έως 2009 ο μόνος εκσυγχρονισμός ΧΚΠ είναι η εγκατάσταση ενός 4θέσιου αναβατήρα το 1993) ,σε 70% αύξηση δηλαδή, σε 204.000 προσελεύσεις και 3.060.00 € κατά μέσο όρο ετησίως.

Αξιοσημείωτη είναι η θέση της περιφέρειας όπου υπάγεται το Χιονοδρομικό Κέντρο θεωρείται το σημαντικότερο διότι υπάγεται στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Μέσα από τις πληροφορίες αυτές, αποκόμισα κάποια σημαντικά στοιχεία που αφορούν το Χιονοδρομικό Παρνασσού καθώς έμαθα και για τα προγράμματα χρηματοδότησης και με ποιο τρόπο αυτά, βοήθησαν αναπτυξιακά το Κέντρο ώστε προσφέροντας ορισμένες υπηρεσίες να πραγματοποιούνται τα δυνατά οικονομικά αποτελέσματα.

4.6 Προβλήματα που εντοπίζονται στο Χ.Κ.Π.

Το Χ.Κ.Π. είναι μια τουριστική επιχείρηση, η οποία μπορεί να αποφέρει σημαντικά κέρδη τόσο στην εταιρεία που το διαχειρίζεται, την "Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε." (Ε.Τ.Α. Α.Ε.) και κατ' επέκταση στην οικονομία της Ελλάδας, όσο και στις γύρω από αυτό περιοχές. Βρίσκεται άλλωστε σε μια πολύ πλεονεκτική θέση στην κεντρική Ελλάδα, μόλις 190 χιλιόμετρα από την Αθήνα. Είναι μια τουριστική

επιχείρηση όμως, της οποίας η λειτουργία έχει περιορισθεί όλα τα χρόνια αποκλειστικά σ' αυτό που αντιπροσωπεύει, δηλαδή το χιόνι. Έχει δυνατότητες που μένουν ανεκμετάλλευτες και εκεί είναι που εντοπίζονται τα προβλήματα.

Ήδη εδώ και 5 χρόνια, μετά την ιδιωτικοποίηση των επισιτιστικών μονάδων του κέντρου, έχει αρχίσει να πραγματοποιηθεί εξυγίανση της επιχείρησης. Είναι όμως ακόμα πολλές οι ελλείψεις, οι οποίες θα αναφερθούν στη συνέχεια.

Πρόσβαση, μεταφορά και σηματοδότηση του Κέντρου.

Η μεταφορά και πρόσβαση των επισκεπτών και χιονοδρόμων στο χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού δεν πραγματοποιείται με κανέναν άλλον τρόπο, παρά μόνο εάν οι ίδιοι έχουν δικό τους αυτοκίνητο. Δεν υπάρχει σύνδεση των γύρω περιοχών, όπως είναι η Αράχωβα, η Πολύδροσος, η Αμφίκλεια και η Επτάλοφος με το Κέντρο, έτσι ώστε οι τουρίστες που διαμένουν εκεί να έχουν τη δυνατότητα να το επισκεφθούν χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να φέρουν δικό τους μεταφορικό μέσο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μικρότερη εξ' αρχής ότι δεν θα μπορέσουν να το επισκεφθούν ή ότι θα πρέπει να πληρώσουν, ίσως κάποιο μεγάλο χρηματικό ποσό, στην περίπτωση που ενοικίασαν ταξί για να τους μεταφέρει ως εκεί.

Ένα άλλο πρόβλημα που απορρέει από την έλλειψη τακτικής συγκοινωνίας με το κέντρο, είναι και το γεγονός ότι κατά την περίοδο λειτουργίας του, τους χειμερινούς μήνες, δημιουργείται κυκλοφοριακό πρόβλημα τόσο στις περιοχές που το περιβάλλουν, όπως είναι η Αράχωβα, η Πολύδροσος, η Αμφίκλεια και η Επτάλοφος, όσο και στους χώρους στάθμευσης του ίδιου του κέντρου.

Η σηματοδότηση του κέντρου, επίσης, δεν είναι επαρκής για τους οδηγούς που κατευθύνονται προς αυτό, για τις καιρικές συνθήκες, τη λειτουργία των πιστών και των αναβατήρων, την κατάσταση του χιονιού και την καθοδήγηση των επισκεπτών προς τους κοινόχρηστους χώρους.

Ενημέρωση προς τους χιονοδρόμους –επισκέπτες

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, όπως έχει αναφερθεί και στο 3^ο κεφάλαιο, βρίσκεται σε μια περιοχή ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, τόσο από άποψη πολιτισμού και ιστορικών στοιχείων, όσο και από άποψη φυσικού ενδιαφέροντος. Οι

επισκέπτες όμως που φθάνουν εκεί, δεν έχουν πρόσβαση σε πληροφόρηση γύρω από τα αξιοθέατα της περιοχής, τους τόπους διαμονής, τους χώρους ψυχαγωγίας, τη διενέργεια εκδηλώσεων. Δεν υπάρχει δηλαδή κάποιο γραφείο, όπου να μπορούν οι επισκέπτες και χιονοδρόμοι να ενημερώνονται για όλα αυτά, αλλά και ταυτόχρονα να διοργανώνει πακέτα εκδρομών προς το Χιονοδρομικό και τις γύρω περιοχές.

Επιπλέον, δεν υπάρχει ενημέρωση προς όλους όσοι επισκέπτονται το Κέντρο για τους κανόνες συμπεριφοράς και ασφάλειας των χιονοδρόμων.

Χρονική λειτουργία του χιονοδρομικού

Το Χ.Κ.Π., όπως έχει αναφερθεί και στο κεφάλαιο 3, ο Παρνασσός βρίσκεται σε μια περιοχή της Ελλάδας, που διαθέτει πλούσιο αρχαιοελληνικό χαρακτήρα, αφού βρίσκονται πολύ κοντά οι Δελφοί, αλλά και απεριόριστοι ποικιλία σε χλωρίδα και πανίδα. Το Χιονοδρομικό Κέντρο, το οποίο θα μπορούσε να παρέχει τη δυνατότητα σε όσους θα ήθελαν να ασχοληθούν με εναλλακτικές μορφές τουρισμού (όπως αυτές που αναφέρονται στο 2^ο κεφάλαιο) και μ'αυτόν τον τρόπο να συνεχίζεται η λειτουργία του κατά τους καλοκαιρινούς μήνες που δεν υπάρχει χιόνι. Δυστυχώς δεν λειτουργεί, παρά μόνο 120-140 ημέρες το χρόνο και κατά την περίοδο από Δεκέμβρη έως Απρίλιο. Για τους υπόλοιπους 8 μήνες, το Χιονοδρομικό Κέντρο παραμένει κλειστό, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπάρχουν έσοδα για την επιχείρηση τα 2/3 του έτους και ταυτόχρονα πολλοί υπάλληλοι που εργάζονται εκεί το χειμώνα, τους μήνες αυτούς μένουν άνεργοι.

Οι χώροι του Χιονοδρομικού θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως αφετηρία ή κατάληξη για ορειβάτες, φυσιολάτρες, οικολόγους και αθλητές καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αντ' αυτού όμως η λειτουργία του περιορίζεται και εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από την περίοδο χιονόπτωσης στο βουνό.

Όπως έχει αναλυθεί και στα κεφάλαια 4.1 και 4.2, μιλώντας για Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, αναφερόμαστε στην πραγματικότητα στα δύο Κέντρα που βρίσκονται στο βουνό, στις θέσεις Κελάρια και Φτερόλακα. Ένα άλλο "αγκάθι" που είχε δημιουργηθεί στη λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου στο σύνολό του, ήταν και το γεγονός ότι το Χιονοδρομικό Κέντρο στη θέση Φτερόλακα υπολειτουργούσε τα τελευταία χρόνια και παρά το γεγονός ότι οι επισιτιστικές μονάδες και σ' αυτό το κέντρο έχουν επίσης κατά κάποιο τρόπο ιδιωτικοποιηθεί, παρ' όλα αυτά δεν έχει μέχρι στιγμής επιχειρηθεί καμία προσπάθεια αναβάθμισης στο συγκεκριμένο κέντρο.

Γίνονται όμως προσπάθειες, διοργανώνοντας κάποιες εκδηλώσεις και πάρτι, όπως το καλοκαίρι του 2008 όπου διοργανώθηκαν ποδηλατικοί αγώνες στις πίστες της Φτερόλακας και συνεχίζονται.

Έτσι λοιπόν οι περισσότεροι επισκέπτες, επιλέγουν το Χ.Κ. στη θέση Κελάρια ως τόπο προέλευσης, με αποτέλεσμα να περιορίζονται μ' αυτόν τον τρόπο και οι δυνατότητες απορρόφησης και εξυπηρέτησης των πελατών του κέντρου σε σύνολο. Σύμφωνα με όλα τα στοιχεία που αναφέρθηκαν σ' αυτό το μέρος της εργασίας, διαπιστώνονται προβλήματα και ανεκμετάλλευτες δυνατότητες του Χ.Κ.Π., προτάσεις για τα οποία παρατίθενται στο δεύτερο μέρος της εργασίας, που ακολουθεί στη συνέχεια.

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

Μετά από αυτή την παρουσίαση που έγινε για το Χιονοδρομικό Κέντρο και την αναφορά στην παρούσα κατάσταση της επιχείρησης, στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να κάνουμε προτάσεις για την ανάπτυξη του ΧΚΠ, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αύξηση των επισκεπτών του κέντρου και των εσόδων του και βελτίωση της εικόνας του προς το ενδιαφερόμενο κοινό. Είναι σαφές βέβαια ότι ένα τουριστικό και Χιονοδρομικό Κέντρο δεν αναβαθμίζει ποτέ μόνο μια κομόπολη ή μια πόλη που βρίσκεται κοντά του. Αναβαθμίζει μια ολόκληρη περιοχή σε ακτίνα 100 χιλιομέτρων. Όσο πλησιάζουμε προς το κέντρο του ενδιαφέροντος, είτε αυτό είναι τουριστικό αξιοθέατο, είτε είναι χώρος χιονοδρομίας, τόσο ανακαλύπτουμε την πρόοδο των κοινοτήτων και την αναβάθμισή τους-στην προκειμένη περίπτωση μπορούμε να δούμε την πόλη της Αράχωβας, αλλά και χωριά, των γύρω από το χιονοδρομικό, περιοχών, όπως την Πολύδροσο ή Σουβάλα, την Αμφίκλεια, την Επτάλοφο.

Οι προτάσεις που θα γίνουν στη συνέχεια θα αφορούν , τόσο την χειμερινή, όσο και την καλοκαιρινή περίοδο λειτουργίας του κέντρου. Υπάρχει λοιπόν η πεποίθηση ότι το σχέδιο αυτό που θα προταθεί, θα λειτουργήσει σαν πυρήνας συσπείρωσης για τον τόπο, περισσότερο από αυτό που ήδη είναι και θα ενθαρρύνει τους νέους και όχι μόνο να μείνουν σ' αυτόν και να τον αναπτύξουν, αντί να μεταναστεύσουν σε πόλεις με άμεσο αποτέλεσμα την ερήμωση και εγκατάλειψη της περιοχής.

Το δεύτερο μέρος αυτής της εργασίας, στο οποίο παρατίθενται οι προτάσεις για την αναβάθμιση του χιονοδρομικού , χωρίζεται κατά κάποιο τρόπο σε δύο ομάδες προτάσεων. Σ' αυτές των οποίων η πραγματοποίηση θεωρείται άμεση (προτάσεις Α έως Ε) και σ' αυτές που η υλοποίησή τους μπορεί να γίνει μέσα σε ένα χρονικό περιθώριο τριών έως πέντε ετών (προτάσεις Ζ έως Κ).

A. Μεταφορά και πρόσβαση των επισκεπτών- χιονοδρόμων στο ΧΚΠ.

Οι τρόποι μεταφοράς και πρόσβασης στο ΧΚΠ, όπως σημειώθηκαν στο 4^ο κεφάλαιο του 1^{ου} μέρους της εργασίας, όπως γίνεται αντιληπτό, αφορούν αποκλειστικά και μόνο σε άτομα που επιθυμούν να το επισκεφθούν μεμονωμένα, είτε γιατί δεν έχουν άλλη επιλογή, είτε γιατί θέλουν να έχουν ανεξαρτησία κινήσεων. Τι γίνεται όμως με αυτούς που θα ήθελαν να έχουν και άλλη επιλογή; Η μόνη υπαρκτή λύση σήμερα να φτάσουν στο χιονοδρομικό με κάποιο πούλμαν που ξεκινά από το Σύνταγμα στην Αθήνα και περνά από την πόλη της Αράχωβας, μόνο κάθε Σάββατο και Κυριακή και είναι της γνωστής εταιρείας ειδών χιονοδρομίας "ΚΛΑΟΥΔΑΤΟΣ". Όπως μπορεί κανείς να κατανοήσει, τα άτομα που μπορούν να κάνουν χρήση του συγκεκριμένου πούλμαν είναι λίγα και μόνο για τις συγκεκριμένες μέρες. Όμως τις καθημερινές δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Η πρόταση που γίνεται είναι η εξής: το χιονοδρομικό κέντρο θα μπορούσε να συνεργαστεί με τους Δήμους της περιοχής, ώστε να δημιουργηθεί γραμμή οδικής σύνδεσης με αυτούς. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσε τα λεωφορεία που μεταφέρουν τους εργαζόμενους στο χιονοδρομικό, να επιστρέφουν αργότερα στα χωριά Πολύδροσος, Αμφίκλεια και Επτάλοφο ώστε να μπορούν όσοι θέλουν να επισκεφθούν το ΧΚΠ. Αυτό βέβαια, αντιλαμβάνεται κανείς ότι δεν μπορεί να γίνεται όλες τις μέρες της εβδομάδας, αφού και η πληρότητα των καταλυμάτων στα προαναφερθέντα χωριά δεν είναι συνεχείς και όλες τις μέρες.

Η πρόταση συμπεριλαμβάνει την δημιουργία δύο τέτοιων οδικών γραμμών: η πρώτη να ξεκινάει από Πολύδροσο και Αμφίκλεια και να κατευθύνεται προς το χιονοδρομικό και η δεύτερη από Επτάλοφο με την ίδια κατεύθυνση. Η πρώτη διαδρομή προτείνεται, επειδή ακριβώς την ίδια ακολουθεί και το πούλμαν με τους εργαζόμενους κάθε πρωί. Για αυτά τα δύο χωριά καλό είναι τα Σαββατοκύριακα να τα εξυπηρετεί ένα κανονικό πούλμαν, ενώ για την Επτάλοφο ίσως εξυπηρετεί ένα mini-bus.

Για να μπορεί να λειτουργήσει αυτό το σχέδιο, οι ξενοδόχοι και οι ιδιοκτήτες των ενοικιαζόμενων δωματίων των χωριών αυτών, θα πρέπει να ενημερώνουν κατά την κράτηση, τους επισκέπτες για αυτή τη γραμμή οδικής εξυπηρέτησης προς το χιονοδρομικό, όσοι επιθυμούν να δηλώνουν συμμετοχή και εν συνεχεία οι ξενοδόχοι να ενημερώνουν το ίδιο το χιονοδρομικό, έτσι ώστε οι ίδιοι να κανονίζουν τι είδους μεταφορικό μέσον θα αποστείλουν στα χωριά, προς την εξυπηρέτηση των πελατών.

Θα πρέπει επίσης να υπάρξει ενημέρωση προς το ενδιαφερόμενο κοινό για την εξυπηρέτηση που μπορεί να του παρέχει το Σιδηροδρομικό δίκτυο Αθηνών-Θεσσαλονίκης. Οι επισκέπτες- χιονοδρόμοι χρησιμοποιώντας τα τραίνα της γραμμής αυτής (εκτός από τα INTERCITY, αφού τα συγκεκριμένα δεν κάνουν στάση στους σταθμούς που θα αναφερθούν), μπορούν να σταματήσουν στο σταθμό α)Αμφίκλειας του ομώνυμου χωριού και β)Λιλαίας που είναι το όνομα του σταθμού της Πολυδρόσου. Από εκεί, με την κατάλληλη συνεργασία επισκεπτών, Δήμων, ξενοδοχείων και χιονοδρομικού, θα μπορέσει το ενδιαφερόμενο κοινό να εξυπηρευτεί με τους παραπάνω προτεινόμενους τρόπους.

Τα παραπάνω, όπως γίνεται αντιληπτό, θα ενισχύσουν την τουριστική κίνηση του χιονοδρομικού και των γύρω χωριών, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι τουρίστες – επισκέπτες, που λόγω μα δυνατότητας πρόσβασης στο ΧΚΠ με κάποιο δικό τους μέσο μεταφοράς, ίσως να μην πήγαιναν εκεί, τώρα θα έχουν τη δυνατότητα να το επισκεφθούν, αλλά και να διανυχτερεύσουν στα χωριά.

Κάτι ακόμα σημαντικό και σχετικά πολύ πιο εύκολα να γίνει, είναι η ανάρτηση χαρτών της περιοχής σε κάθε χωριό, έτσι ώστε κάθε επισκέπτης- τουρίστας να έχει τη δυνατότητα πληροφόρησης σχετικά με τις αποστάσεις και τους τρόπους πρόσβασης στο ΧΚΠ και στα γύρω χωριά, σε κεντρικά σημεία των χωριών, όπως ταβέρνες, περίπτερα, καφετέριες.

B. Σηματοδότηση του Κέντρου

Η σηματοδότηση του κέντρου είναι απαραίτητη και σημαντική, τόσο για την ασφάλεια και ενημέρωση των επισκεπτών- χιονοδρόμων, όσο και για τη σωστή λειτουργία του ΧΚΠ. Έτσι λοιπόν, η σηματοδότηση που προτείνεται θα αφορά:

- Την ενημέρωση των αυτοκινητιστών, την πλήρη σηματοδότηση των οδών προσπέλασης και την κατάσταση του δρόμου π.χ. αλυσίδες, πάγος κτλ.
- Τη σηματοδότηση του parking με κατάλληλες διαγραμμίσεις στο έδαφος
- Την ενημέρωση των επισκεπτών στους σταθμούς εκκίνησης των αναβατήρων για τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες στο κέντρο (π.χ. ομίχλη, θερμοκρασία, ταχύτητες ανέμου στην κορυφή κτλ).
- Την κατάσταση του χιονιού (πούδρα, μαλακό, παγωμένο κτλ).
- Τη λειτουργία ή μη των πιστών και των αναβατήρων και ποιών.

- Τη καθοδήγηση των επισκεπτών- χιονοδρόμων σε διάφορους κοινόχρηστους χώρους (π.χ. εκδοτήρια εισιτηρίων, ενοικιάσεις σκι, τουαλέτες κτλ).
- Τη σηματοδότηση των πιστών με το βαθμό δυσκολίας, τα επικίνδυνα σημεία κτλ.
- Τις οδηγίες χρήσεως των αναβατήρων.

(ΓΕΡΟΝΤΟΒΡΑΧΟΣ- ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ)

Γ. Ενημέρωση προς τους επισκέπτες και χιονοδρόμους

Το σκι είναι ένα άθλημα με ελεύθερη δράση, το οποίο δεν γίνεται σε κλειστό γυμναστήριο, ούτε σε οργανωμένο γήπεδο, αλλά στο ελεύθερο χιονισμένο ορεινό τοπίο. Αυτό εξασφαλίζει την ομορφιά του αθλήματος, ταυτόχρονα όμως κρύβει και κινδύνους. Αυτό εξασφαλίζει την ομορφιά του αθλήματος, ταυτόχρονα όμως κρύβει και κινδύνους. Όποιος γνωρίζει τους κινδύνους μπορεί να τους αντιμετωπίσει. Έτσι λοιπόν προτείνεται η έκδοση φυλλαδίων, όπου θα παρατίθενται χρήσιμες πληροφορίες, συμβουλές και κανόνες για σωστή συμπεριφορά των χιονοδρόμων στις πίστες, ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλειά τους. Το φυλλάδιο αυτό θα δίνεται σε όλους κατά την είσοδό τους στο χιονοδρομικό κέντρο και κατά την έκδοση των

εισιτηρίων, έτσι ώστε να έχουν χρόνο να το διαβάζουν μέχρι να φτάσουν στους αναβατήρες και να ξεκινήσουν τις καταβάσεις στις πίστες.

Το ενημερωτικό αυτό φυλλάδιο θα παρέχει τις εξής χρήσιμες συμβουλές:

«ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΝΑ ΠΡΟΦΥΛΑΧΤΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΜΗΝ ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ»

1. Ο ΣΚΙΕΡ πρέπει να αποκτήσει εμπειρία στον έλεγχο του εξοπλισμού του και την ικανότητα να διαπιστώνει εύκολα τα επικίνδυνα σημεία φθοράς του. Πρέπει να γνωρίζει ότι είναι ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ τόσο απέναντι στον εαυτό του, όσο και απέναντι στους άλλους.

2. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ ανήκει πια αναγκαστικά στο σύγχρονο ΣΚΙ.

Έτσι όποιος θέλει να μάθει ΣΚΙ, πρέπει:

Να μάθει οπωσδήποτε και τη χρήση τους, προσέχοντας τις πινακίδες που βρίσκονται πριν από τους αναβατήρες, κατά την διαδρομή και στις εξόδους αυτών.

Να πειθαρχεί στις συμβουλές και τις υποδείξεις των υπευθύνων των αναβατήρων, για την ασφαλή επιβίβαση και αποβίβαση. Να επιδεικνύει την κάρτα ή το εισιτήριο του και να τηρεί τη σειρά προτεραιότητας.

Για την καλύτερη ενημέρωσή τους, οι χιονοδρόμοι πρέπει να συμβουλευονται τις ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ που είναι τοποθετημένες στις πίστες, για να γνωρίζουν σε ποιες απ' όλες είναι δυνατό να εξασκηθούν, γιατί οι πίστες παρουσιάζουν διαφορές στις δυσκολίες. Οι διαδρομές χαρακτηρίζονται με μαύρο, κόκκινο, μπλε και πράσινο χρώμα, ανάλογα με τις δυσκολίες που θα συναντήσει ο χιονοδρόμος ακολουθώντας μια απ' αυτές (μαύρο η δυσκολότερη, πράσινο η ευκολότερη). Το κλείσιμο μιας πίστας είναι δυνατόν να γίνει για λόγους ασφάλειας ή για άλλους τεχνικούς, προς εξασφάλιση των χιονοδρόμων.

3. ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ- όπως για την κυκλοφορία των αυτοκινήτων- δεν υπάρχουν στο ΣΚΙ. Όμως ο κάθε σκιέρ ευθύνεται για τους τραυματισμούς άλλων, αν παραβαίνει τους κανονισμούς του σπορ. Η Διεθνής Ένωση Σκι (F.I.S.) και το Εκτελεστικό Συμβούλιο Ασφάλειας Αλπικού Σκι, έχουν γνωστοποιήσει ορισμένους κανόνες ασφάλειας για όλες τις πίστες.

	ΔΥΣΚΟΛΗ		ΣΚΛΙΣ		ΣΚΙΟΛΙΣΤΕΡΙΑ
	ΜΕΤΡΙΑ		ΣΥΝΕΚΑΤΗΚΤΟ		ΣΚΙΟΛΙΣΤΕΡΙΑ
	ΕΥΚΟΛΗ		ΕΡΕΥΝΑ		ΣΚΙΟΛΙΣΤΕΡΙΑ
	ΕΣΤΩ ΕΥΚΟΛΗ		ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		ΥΠΟΒΕΤΟ
	ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΠΙΣΤΑ		ΣΥΡΜΑΤΙΝΟΣ ΑΝΑΒΑΤΗΡΑΣ		ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

(ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ)

ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

- 1) ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΑΝΑΒΑΤΗΡΑ ΚΑΤΕΒΑΙΝΕΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ.
- 2) ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΚΟΙΤΑΕΤΕ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΠΙΛΩ.
- 3) ΜΗΝ ΚΑΝΕΤΕ ΣΚΙ ΑΠΡΟΣΕΚΤΑ- ΕΛΕΓΧΕΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΣΑΣ.
- 4) ΕΛΕΓΧΕΤΕ ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΑΤΕ ΣΤΑΘΕΡΗ ΠΟΡΕΙΑ.
- 5) Ο ΣΚΙΕΡ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ (ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΑΡΓΑ) ΕΧΕΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ.
- 6) ΜΗΝ ΣΤΑΜΑΤΑΤΕ ΣΕ ΑΘΕΑΤΑ Ή ΣΤΕΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΙΣΤΑΣ.
- 7) ΜΗΝ ΣΤΑΜΑΤΑΤΕ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΤΗΣ ΠΙΣΤΑΣ.

8) ΔΕΙΧΝΕΙ ΑΝΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΝΑ ΤΡΕΧΟΥΜΕ ΠΟΛΥ, ΠΑΡΙΣΤΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΗ ΑΓΩΝΩΝ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΤΙ ΤΕΤΟΙΟ. ΣΕΒΑΣΤΕΙΤΕ ΤΟ ΑΘΛΗΜΑ.

Όταν μετά από πτώση ή κακή προσαρμογή των σκι, φεύγει το ένα ή και τα δύο από τα πόδια του χιονοδρόμου, ο κίνδυνος ατυχήματος είναι μεγάλος. Σε τέτοια περίπτωση, ο χιονοδρόμος πρέπει να ειδοποιεί τους πιο κάτω φωνάζοντάς τους. Για να αποφεύγεται κάτι τέτοιο, να τοποθετούνται ειδικά ΣΚΙ-ΣΤΟΠ στις δέστρες.

Φίλοι του SNOWBOARD

Το SNOWBOARD είναι ένα καινούργιο σχετικά άθλημα. Έχει και αυτό ελεύθερη δράση στο χιονισμένο τοπίο. Οι κανόνες συμπεριφοράς και ασφάλειας για τον SNOWBOARDER είναι οι ίδιοι με αυτούς του SKIER. Υπάρχουν όμως και μερικά σημεία που πρέπει οι φίλοι του νέου αυτού αθλήματος να προσέξουν πολύ.

1. Πριν αφήσετε την σανίδα σας στο χιόνι για να την φορέσετε, βεβαιωθείτε ότι δεν θα σας φύγει στον κατήφορο.

2. Βεβαιωθείτε ότι τοποθετήσατε το ειδικό λουρί ασφαλείας στο πόδι σας.

3. Όταν χιονίζει ή έχει πυκνή ομίχλη, δεν ξεκινάμε. Αν αυτό είναι απόλυτα απαραίτητο, προσέχουμε πάρα πολύ.

4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ-ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΧΙΟΝΟΣΤΙΒΑΔΕΣ.

α) Απαγορεύεται απόλυτα η κατάβαση σε κλειστές πίστες.

ΠΡΟΣΟΧΗ οπωσδήποτε στα προειδοποιητικά σήματα για κίνδυνο χιονοστιβάδων.

β) Δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία στο βουνό, έξω από τις πίστες οι οποίες δεν έχουν σηματοδότηση.

γ) Δεν επιτρέπεται ελεύθερο σκι, χωρίς γνώσεις και εμπειρία.

δ) Μεγάλη προσοχή στον καιρό:

-Η συνεχής χιονόπτωση, συνδυασμένη με δυνατό άνεμο και παγωνιά, δημιουργεί **πολύ μεγάλο κίνδυνο χιονοστιβάδων.**

-Η άνοδος της θερμοκρασίας, συνδυαζόμενη ενδεχόμενα με βροχή ή με άνεμο, σε περίπτωση που υπάρχει παχύ στρώμα χιονιού, δημιουργεί κίνδυνο χιονοστιβάδων.

5. Να μην γίνεται παραβίαση των απαγορευτικών σημάτων.

6. Όταν βρίσκεται κάποιος στα υψηλότερα σημεία του βουνού με παχύ στρώμα χιονιού, να αποφεύγει να κινείται πάνω στα "φρύδια" και στις "κορνίζες".

7. Να ακολουθούνται οι σημασμένοι διάδρομοι κίνησης και να μην παραμένει κανείς στο βουνό μετά από την ώρα που το κέντρο ανακοινώνει ότι κλείνει.

8. Όταν ανεβαίνει κανείς με το αυτοκίνητό του στο χιονοδρομικό και οι πινακίδες συστήνουν αλυσίδες, να τοποθετούνται αμέσως, σταματώντας στην άκρη του δρόμου, για να μην δημιουργείτε πρόβλημα και στους άλλους που ανεβαίνουν.

9. Στους χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, η στάθμευση να γίνεται με προσοχή, κάνοντας οικονομία στο χώρο, για να διευκολύνονται και οι άλλοι.

Δεκάλογος Συμπεριφοράς Χιονοδρόμου (FIS)

Σεβασμός για τους άλλους: Συμπεριφερόμαστε με τέτοιο τρόπο, που να μη βάζουμε σε κίνδυνο ή βλάπτουμε τους άλλους.

Έλεγχος ταχύτητας χιονοδρομίας: Ελέγχουμε πάντοτε την κίνησή μας. προσαρμόζουμε τη ταχύτητα και τον τρόπο της κίνησης μας ανάλογα με την προσωπική μας ικανότητα και τις επικρατούσες συνθήκες στο έδαφος, το χιόνι και τον καιρό, καθώς και την πυκνότητα κυκλοφορίας.

Επιλογή διαδρομής: Επιλέγουμε τη διαδρομή μας, με τρόπο που να μη βάζουμε σε κίνδυνο τους χιονοδρόμους που προπορεύονται.

Προσπέραση: Προσπερνώντας άλλο χιονοδρόμο, διατηρούμε πάντοτε απόσταση ασφαλείας, ώστε ο προπορευμένος να έχει χώρο για οποιαδήποτε αλλαγή κατεύθυνσης.

Είσοδος ξεκίνημα και κίνηση προς τα πάνω: Μπαίνοντας σε μαρκαρισμένο διάδρομο, ξεκινώντας μετά από στάση ή κινούμενοι προς τα πάνω στις πλαγιές, ελέγχουμε πάντα πάνω και κάτω στις πλαγιές, ώστε να μη βάζουμε σε κίνδυνο τον εαυτό μας ή τους άλλους.

Σταματώντας στην πίστα: Αποφεύγουμε τις στάσεις στην πίστα σε στενά σημεία, ή όπου η ορατότητα είναι περιορισμένη, εκτός εάν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο. Μετά από πτώση σε τέτοιο σημείο, βγαίνουμε από την πίστα όσον το δυνατόν πιο γρήγορα.

Σκαρφαλώνοντας και κατεβαίνοντας με τα πόδια: Σκαρφαλώνοντας ή κατεβαίνοντας με τα πόδια, κινούμαστε πάντοτε στην άκρη της πίστας.

Σεβασμός προς τις πινακίδες και τα σήματα: Σεβόμαστε όλες τις πινακίδες και σήματα/σημάδια. Πρόκειται για την ασφάλειά μας.

Βοήθεια: Σε περίπτωση ατυχήματος, ως χιονοδρόμοι έχουμε καθήκον να βοηθήσουμε τον συνάνθρωπό μας.

Αναγνώριση: Εάν καταστούμε μάρτυρες σε περίπτωση ατυχήματος, ανταλλάσσουμε στοιχεία επικοινωνίας (όνομα – τηλέφωνο – διεύθυνση).

Δ. Δημιουργία Τουριστικών Γραφείων

Το τουριστικό γραφείο είναι μια εμπορική επιχείρηση η οποία λειτουργεί ως ένας αυτόνομος ενδιάμεσος φορέας στη διαμονή των τουριστικών προϊόντων. Ουσιαστικά παρεμβαίνει μεταξύ του πελάτη και του τελικού προϊόντος, αποκομίζοντας μια προμήθεια στο σύνολο των πραγματοποιούμενων πωλήσεων²⁹. Για την λειτουργία ενός τουριστικού γραφείου απαιτείται ειδική άδεια από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού, η οποία χορηγείται μετά από απόφαση του γενικού γραμματέα και με ειδικό σήμα λειτουργίας.

Ένα σωστό τουριστικό πακέτο, πρέπει να περιλαμβάνει κάποια βασικά συστατικά στοιχεία ώστε να είναι καλά οργανωμένο. Το πρώτο βασικό στοιχείο είναι ο τουριστικό προορισμός. Παίξει σημαντικό ρόλο ο προορισμός που θα διαλέξει ο τουρίστας διότι αναζητά τα πολιτιστικά στοιχεία του τόπου. Ένα δεύτερο, είναι το μεταφορικό μέσο όπου με αυτό πραγματοποιεί ο τουρίστας το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό της επιλογής του. Το συνηθέστερο μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιείται σήμερα για μικρές αλλά και μεγάλες αποστάσεις είναι το αεροπλάνο. Είτε για μικρές μπορεί να είναι και το τρένο, το πούλμαν ή ακόμη και το αυτοκίνητο. Τρίτο βασικό στοιχείο είναι το κατάλυμα, το οποίο είναι το μέρος που φιλοξενείται ο τουρίστας τόσο στον τουριστικό προορισμό που επισκέπτεται όσο και κατά τη διάρκεια της τουριστικής του μετακίνησης από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του σε αυτόν και αντίστροφα.

Η δημιουργία τουριστικού γραφείου το οποίο θα υπόκειται στη διοίκηση του χιονοδρομικού κέντρου ή ακόμα και η συνεργασία με άλλα τουριστικά γραφεία, θα οδηγήσει σε αύξηση της τουριστικής κίνησης, τόσο στο ίδιο όσο και στην υπόλοιπη περιοχή. Το γραφείο αυτό μπορεί να έχει δύο ή ίσως και τρία υποκαταστήματα. Το

---

²⁹ Βαρβαρέσος, σ.147

βασικό θα είναι στο χιονοδρομικό, το δεύτερο βασικό στο χωριό Πολύδροσος και ένα τρίτο στην Αθήνα. Η επιλογή για το χωριό αυτό γίνεται, επειδή είναι και η έδρα του διευρυμένου Δήμου Παρνασσού και φέρει το όνομα του βουνού.

Τα γραφεία αυτά θα προσφέρουν διευκολύνσεις στους ενδιαφερόμενους για τους τρόπους πρόσβασης και μεταφοράς, που αναφέρονται πιο πάνω, προς το ΧΚΠ, για τους τόπους από όπου θα μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να ενοικιάσουν ή να αγοράσουν τον κατάλληλο εξοπλισμό για το ski, για επιχειρήσεις διαμονής (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια), για εστιατόρια και ταβέρνες, κέντρα ψυχαγωγίας (καφετέριες, μπαρ, club), εκδηλώσεις στην περιοχή, οργάνωση ταξιδιών και πάσης φύσεως τουριστικές πληροφορίες σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Επίσης, θα μπορούν τα γραφεία αυτά να συνεργάζονται με άλλα τουριστικά γραφεία σε όλη την Ελλάδα και έπειτα από διαγωνισμό, στον οποίο θα έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν μέρος όλοι οι επισκέπτες του χιονοδρομικού, να κληρώνονται ημέρες δωρεάν ski στο χιονοδρομικό και ενοικίασης εξοπλισμού, ταξίδια εντός ή εκτός Ελλάδας.

Τα γραφεία αυτά θα οργανώνουν πακέτα εκδρομών από την Αθήνα προς το χιονοδρομικό και τη γύρω περιοχή διάρκειας τριών ή πέντε ημερών στα οποία θα περιλαμβάνεται τις μέρες του χειμώνα η χιονοδρομία και τις υπόλοιπες μέρες, κατά τους μήνες μη λειτουργίας του κέντρου ως χιονοδρομικό, διάφορες άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως είναι ο περιπατητικός, ο οικολογικός, ο ορειβατικός τουρισμός.

Τα πακέτα μπορούν να διαμορφωθούν όπως ενδεικτικά παρατίθενται παρακάτω τα πακέτα τριών ημερών, το πρόγραμμα των οποίων θα εναλλάσσεται ανάλογα με τη λειτουργία του κέντρου.

Τα τουριστικά γραφεία αποτελούν λοιπόν ένα από τα σημαντικά τμήματα της τουριστικής βιομηχανίας και χωρίς αυτά θα ήταν πραγματικά αδύνατο για τον ταξιδιώτη ή τουρίστα να γνωρίζει και να επιτύχει τα πιο οικονομικά πακέτα περιηγήσεων, να ανακαλύπτει και να γνωρίζει τα διάφορα μέρη διακοπών, τις περισσότερο κατάλληλες καταλυτικές μονάδες από άποψη τιμής και ανέσεων ή γενικά να αγοράσει στην καλύτερη τιμή ένα μίγμα ταξιδιωτικών υπηρεσιών.

➤ Διάρκεια ισχύς πακέτου από Δεκέμβριο έως Απρίλιο

Ημέρα 1^η : αναχώρηση νωρίς το πρωί από την Αθήνα. Άφιξη στους Δελφούς μετά από περίπου 3 ώρες και ξενάγηση στους αρχαιολογικούς χώρους και στο μουσείο. Γεύμα στους Δελφούς και στη συνέχεια αναχώρησης για την Αράχοβα όπου θα γίνει η πρώτη διανυκτέρευση. Απόγευμα ελεύθερο για περιήγηση στην πόλη.

Ημέρα 2^η: Αναχώρηση το πρωί για το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, όπου η παραμονή θα διαρκέσει μέχρι το απόγευμα. Οι παλιοί γνώριμοι και φίλοι της χιονοδρομίας θα ανεβοκατεβαίνουν ελεύθερα τις πίστες, ενώ οι υπόλοιποι μπορούν να πάρουν μαθήματα σκι από τις σχολές που υπάρχουν στο χώρο του χιονοδρομικού. Γεύμα στο self-service εστιατόριο του κέντρου. Απόγευμα αναχώρηση για το χωριό Πολύδροσος, όπου θα γίνει δεύτερη διανυκτέρευση.

Ημέρα 3^η: Αναχώρηση το πρωί για χιονοδρομικό. Γεύμα στο εστιατόριο του κέντρου και νωρίς το απόγευμα αναχώρηση για Αθήνα.

➤ Διάρκεια ισχύς πακέτων από Μάιο έως Οκτώβριο

Το πακέτο που παρατίθεται στη συνέχεια, θα απευθύνεται σε άτομα που θέλουν να ασχοληθούν με εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα με τον ορειβατικό σε συνδυασμό με τον περιπατητικό και θα γίνεται σε δύο διαφορετικά τριήμερα, δίνοντας τη δυνατότητα σε όσους επιθυμούν να το ακολουθήσουν, να επιλέξουν όποιο από τα δύο θέλουν ή και τα δύο.

Τριήμερο 1^ο

Ημέρα 1^η: Αναχώρηση μεσημέρι από την Αθήνα. Άφιξη μετά από 2 ώρες περίπου στο χωριό Πολύδροσος, που βρίσκεται στους πρόποδες του Παρνασσού. Εγκατάσταση στο ξενοδοχείο και ελεύθερο πρόγραμμα έως το βράδυ που θα γίνει συνάντηση για το βραδινό φαγητό στις όμορφες ταβέρνες του χωριού.

Ημέρα 2^η: Αναχώρηση το πρωί από το ξενοδοχείο για να αρχίσει η ανάβαση προς την κορυφή του Παρνασσού. Με αφετηρία το χωριό, η ομάδα θα κατευθυνθεί προς το βουνό μέσα από στενά μονοπάτια του δάσους. Μετά από περίπου έξι ώρες ανάβασης

θα φτάσει στις εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου, όπου θα γίνει στάση για ξεκούραση. Στη συνέχεια η ομάδα θα συνεχίσει προς την κορυφή του βουνού, τη Λιάκουρα, όπου και θα καταλήξει. Έπειτα, θα επιστρέψει στις εγκαταστάσεις του κέντρου για το μεσημεριανό φαγητό στο εστιατόριο και θα αναχωρήσει από εκεί το απόγευμα με πούλμαν που θα την μεταφέρει στην Πολύδροσο. Το βράδυ φαγητό στις ταβέρνες στην πλατεία του χωριού, μέσα στη δροσιά και στους πλατάνους.

Ημέρα 3^η: Μετά το πρωινό, αναχώρηση από το ξενοδοχείο, επίσκεψη στην πηγή της Αγίας Ελεούσας (Αγία Αλεγούσα), όπου βρίσκονται κίονες από τον ναό του Απόλλωνα της Αρχαίας Λίλαιας και τα απομεινάρια της βυζαντινής εκκλησίας της Παναγιάς της Μαυρομαντήλος. Στη συνέχεια, θα γίνει επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο ανατολικά του χωριού, όπου υπάρχουν τα θεμέλια ναού αφιερωμένου στη Θεά Δήμητρα. Αναχώρηση από εκεί με κατεύθυνση προς την Αράχοβα, όπου θα γίνει στάση για φαγητό και αυτό θα σημάνει τη λήξη της εκδρομής και την επιστροφή στην Αθήνα.

Τρίμερο 2^ο

Στο δεύτερο τρίμερο, η αλλαγή του προγράμματος θα είναι στη 2^η και 3^η ημέρα, οι οποίες θα έχουν ως εξής:

Ημέρα 2^η: Αναχώρηση νωρίς το πρωί από το ξενοδοχείο με κατεύθυνση προς το χωριό Άνω Τιθορέα ή Βελίτσα για να αρχίσει η ανάβαση προς την κορυφή του Παρνασσού. Με αφετηρία το χωριό, η ομάδα θα κατευθυνθεί προς το βουνό μέσα από στενά μονοπάτια σε χαράδρα, όπου περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4. Μετά από έξι ώρες ανάβασης θα φτάσει στις εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου, όπου θα γίνει στάση για ξεκούραση. Στη συνέχεια η ομάδα θα συνεχίσει προς την κορυφή του βουνού, τη Λιάκουρα, όπου θα καταλήξει. Έπειτα, θα επιστρέψει στις εγκαταστάσεις του κέντρου για το μεσημεριανό φαγητό στο εστιατόριο και θα αναχωρήσει από εκεί το απόγευμα με πούλμαν που θα το μεταφέρει στην Πολύδροσο. Το βράδυ, φαγητό στις ταβέρνες στην πλατεία του χωριού.

Ημέρα 3^η: Μετά το πρωινό, αναχώρηση από το ξενοδοχείο με κατεύθυνση προς την Αράχοβα και από εκεί για το όμορφο Γαλαξίδι, όπου θα γίνει στάση για φαγητό και θα δοθεί η δυνατότητα σε όποιον θέλει να απολαύσει την θάλασσα της περιοχής. Αυτό θα σημάνει και την λήξη της εκδρομής καθώς και την επιστροφή στην Αθήνα.

Οι αλλαγές στο δεύτερο πακέτο γίνονται, γιατί το δεύτερο τριήμερο έχει μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας και απευθύνεται σε άτομα με μεγαλύτερη αντοχή. Ταυτόχρονα, στο 2^ο τριήμερο, κατά την ανάβαση προς την κορυφή του Παρνασσού από το χωριό Βελίτσα, γίνεται γνωστό ότι δεν υπάρχει στη διάρκεια της διαδρομής οδικό δίκτυο σε κοντινή απόσταση, ώστε στην περίπτωση που κάποιο από τα μέλη της ομάδας θελήσει να εγκαταλείψει, να έρθει μεταφορικό μέσο να το παραλάβει.

Time Sharing

Μια άλλη πολύ ιδιαίτερη και ίσως πρωτοποριακή πρόταση για το χιονοδρομικό κέντρο, στα πλαίσια ενός ταξιδιωτικού γραφείου, είναι να ενταχθεί το κέντρο μαζί με ξενοδοχεία της περιοχής (στην προκειμένη περίπτωση στην Αράχωβα), με δεδομένο ότι το ίδιο το χιονοδρομικό κέντρο δεν διαθέτει χώρους για διανυκτέρευση, σε καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης (time sharing).

Σύμφωνα με τον ν. 1652 της 21/30-10-1986 με την σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης, ο εκμισθωτής αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραχωρεί κάθε έτος στον μισθωτή, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, τη χρήση τουριστικού καταλύματος και να παρέχει σ' αυτόν συναφείς υπηρεσίες για καθορισμένο από τη σύμβαση χρονικό διάστημα και ο μισθωτής να καταβάλλει το μίσθωμα που συμφωνήθηκε³⁰. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε κάποιος που επιθυμεί, να αγοράσει για κάποια χρόνια (5,10 ή και περισσότερα) πακέτο διακοπών στο ΧΚΠ, με διαμονή σε κάποιο ξενοδοχείο της Αράχωβας, το οποίο θα είναι συμβεβλημένο με το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Προτείνουμε την πόλη της Αράχωβας για την χρονομεριστική μίσθωση, λόγω των δυνατοτήτων που υπάρχουν εκεί για την εξυπηρέτηση των πελατών.

Τα πλεονεκτήματα του θεσμού αυτού θα είναι σημαντικά για το κέντρο, αλλά και για την περιοχή:

- Θα προσελκύονται τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό και μάλιστα σε μόνιμη βάση, με αντίστοιχη οικονομική ανάταση για το ΧΚΠ και την περιοχή.
- Θα δημιουργηθεί σταθερή πελατεία και κατά τη διάρκεια της “χαμηλής” τουριστικής περιόδου, αυτής δηλαδή που συνήθως αναφέρεται περιόδους “εκτός αιχμής”.

³⁰ Λύτρας 1989, σ. 66

- Θα μειωθούν οι πιθανότητες επηρεασμού του ενδιαφερόμενου κοινού προς την περιοχή από εξωγενείς παράγοντες, που προκαλούν διακυμάνσεις στην τουριστική κίνηση.

Ε. Εστιατόριο, εστιατόριο self-service, μπαρ στα Κελάρια –θέση 1950

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο 1^ο μέρος, το κέντρο στα Κελάρια διαθέτει εστιατόριο, εστιατόριο self-service και μπαρ. Οι χώροι έχουν αναβαθμιστεί και ανανεωθεί και το περιβάλλον είναι όμορφο και ευχάριστο για τους επισκέπτες.

Η πρόταση είναι να γίνει ένας διαχωρισμός των εστιατορίων στις παροχές προς τους πελάτες.

Το μπαρ, το οποίο βρίσκεται στο ισόγειο του chalet είναι καλό να συνεχίσει τη λειτουργία του όπως ακριβώς λειτουργεί τώρα. Δηλαδή με διάθεση ποτών, καφέδων, ζεστών ροφημάτων και μικρών, πρόχειρων γευμάτων. Μια πρόταση για το χώρο αυτό, χωρίς να αλλάξει η λειτουργία του, όπως είναι τα “EVEREST”, ή “ΤΡΗΓΟΡΗΣ μικρογεύματα” (πάντα όμως υπό την διοίκηση και εποπτεία του μισθωτή του χώρου), έτσι ώστε οι πελάτες να απολαμβάνουν τα γεύματά τους σε περιβάλλον γνώριμο γευστικά και ταυτόχρονα να δημιουργούνται έσοδα για την επιχείρηση.

Το εστιατόριο self-service που βρίσκεται στον 1^ο όροφο του chalet, προσφέρει κυρίως, φαγητά της ώρας και κάποια έτοιμα. Ο κόσμος περνά και εξυπηρετείτε εύκολα και γρήγορα και ταυτόχρονα με μειωμένο κόστος για την επιχείρηση, αφού δεν απασχολείται προσωπικό για την εξυπηρέτηση των πελατών εντός της σάλας. Για το λόγο αυτό η λειτουργία του είναι σημαντική για το χιονοδρομικό των Κελαριών.

Στον 2^ο όροφο έχει δημιουργηθεί ένας νέος και μοντέρνος χώρος όπου βρίσκεται το μεγάλο εστιατόριο του chalet. Η πρόταση για το χώρο αυτό είναι να μετατραπεί σε πολυτελείας εστιατόριο, στο οποίο θα σερβίρονται παραδοσιακά φαγητά της περιοχής και της εποχής, όπως για παράδειγμα ζεστές σούπες, τα οποί θα συνοδεύονται με τυριά της περιοχής, όπως φέτα. Το εστιατόριο αυτό δεν θα λειτουργεί με αυτοεξυπηρέτηση, αλλά θα πρέπει να απασχολούνται άτομα στο σέρβις ικανά να ανταποκριθούν στις ανάγκες της επιχείρησης.

Το άθλημα της χιονοδρομίας, όπως είναι γνωστό, είναι άθλημα το οποίο κατά κύριο λόγο αναφέρεται σε κοινό υψηλής οικονομικής στάθμης. Για το λόγο αυτό ένα εστιατόριο σαν αυτό του 2^{ου} ορόφου δικαιολογείται στο ΧΚΠ, με παροχές που θα

είναι οι αρμόζουσες τόσο οικονομικά, όσο και από την πλευρά της ποιότητας των υπηρεσιών.

Z. Animation και χώροι ψυχαγωγίας στο ΧΚΠ

Όλοι όσοι θα έρθουν στο χιονοδρομικό για να ασκήσουν αυτήν την αθλητική τους δραστηριότητα είναι σίγουρο ότι θα περάσουν πολλές ώρες ανεβοκατεβαίνοντας στις χιονισμένες πλαγιές του Παρνασσού. Άλλωστε αυτός είναι και ο κύριος λόγος της επίσκεψής τους εκεί. Θα μπορούσαν όμως να κάνουν και άλλες δραστηριότητες στο χώρο του χιονοδρομικού, έτσι ώστε να παραμείνουν εκεί περισσότερες ώρες και να αδημονούν να επιστρέψουν. Θα μπορούσαν να αφήσουν τα παιδιά τους σε ασφαλές μέρος, όπου θα είχαν τη δυνατότητα να παίζουν ανενόχλητα, εκτός από τον παιδικό σταθμό, που ήδη υπάρχει. Αλλά και όσοι θέλουν να επισκεφθούν το χιονοδρομικό, χωρίς να έχουν πρόθεση να κάνουν ski, πώς θα μπορούσαν να περάσουν τις ώρες τους, χωρίς να βαρεθούν και να φύγουν μόλις τελειώσουν τον καφέ ή το γεύμα τους.

Ο όρος της “animation” και η εφαρμογή της στον τουριστικό τομέα, περιλαμβάνει στην έννοιά του δραστηριότητες, όπως είναι η άθληση, η ψυχαγωγία, η διασκέδαση, η μάθηση και η ξεκούραση. Από την αρχαιότητα, η ψυχαγωγία και η άθληση αποτελούσαν μεγάλης σημασίας κοινωνικές εκδηλώσεις. Με την πάροδο των χρόνων και την εξέλιξη, κάνουν αισθητή την παρουσία τους στο χώρο του τουρισμού, ξενοδοχεία κυρίως, τα λεγόμενα “club hotels”, τα οποία στηρίζουν τις υπηρεσίες τους στην οργανωμένη άθληση και ψυχαγωγία, δηλαδή την animation³¹.

Το animation είναι μια υπηρεσία, η οποία έχει ανάγκη από φαντασία, ποίηση και μύθους. Οι εκδηλώσεις, οι θεματικοί διαγωνισμοί, οι εκδρομές, πολλά αθλητικά παιχνίδια και άλλες δραστηριότητες του animation, μπορούν να αντλήσουν τη θεματολογία τους από την χιονοδρομία, αλλά και από την αρχαία ελληνική ιστορία και μυθολογία. Επίσης η γιόγκα συμμετέχει στο πρόγραμμα της animation, με στόχο να βοηθήσει τους ενδιαφερόμενους πελάτες να αυτοσυγκεντρωθούν και να επαναπροσδιορισθούν από ψυχικής και πνευματικής άποψης.

Στο ΧΚΠ η άθληση είναι βέβαιη και βασική, αφού πρόκειται για αθλητικό κέντρο. Στα πλαίσια όμως της εφαρμογής της animation στο κέντρο, θα πρέπει να

---

³¹ Λαλούμης 1999, σ.26.27

δοθεί σημασία στην ανάπτυξη και άλλων δραστηριοτήτων, που να την ολοκληρώνουν. Λόγω του ορεινού της περιοχής και των καιρικών συνθηκών που επικρατούν εκεί κατά τη διάρκεια του χειμώνα, που δεν σημαίνει αυτόματα χιονόπτωση ή κακοκαιρία, αλλά χαμηλές θερμοκρασίες, ένα μεγάλο κομμάτι της animation μπορεί να λαμβάνει χώρα εντός του chalet.

Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί ειδικός και ξεχωριστός χώρος, ίσως σε κάποιο ακρινό τμήμα της καφετέριας, όπου θα υπάρχουν επιτραπέζια παιχνίδια και οι επισκέπτες θα κάθονται εκεί και ταυτόχρονα θα απολαμβάνουν τη θέα του βουνού. Σε μια άλλη αίθουσα, η οποία μπορεί να δημιουργηθεί δίπλα στο εστιατόριο του 2^{ου} ορόφου, θα μπορούσε να λειτουργήσει μικρό γυμναστήριο, όπου θα γίνεται γυμναστική και γιόγκα. Η επιλογή για τη δημιουργία του γυμναστηρίου δίπλα στο εστιατόριο του 2^{ου} ορόφου γίνεται, επειδή το εστιατόριο αυτό, όπως αναφέραμε και πιο πάνω δεν θα είναι αυτοεξυπηρέτησης. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η κίνησή του δεν θα είναι τόσο μεγάλη, όσο αυτή του 1^{ου}, λόγω του χρόνου εξυπηρέτησης των πελατών, ο οποίος στον 1^ο θα είναι μικρότερος. Θεωρώ λοιπόν ότι θα μπορούσε εκεί να γίνει μια περικοπή στο χώρο, περίπου 50 m² για τη δημιουργία του γυμναστηρίου.

Όσον αφορά στα παιδιά η πρόταση είναι η εξής: στο ισόγειο του chalet και στο χώρο που ήδη λειτουργεί ο παιδικός σταθμός, μπορούν και παιδιά μέχρι 13 ετών να απασχολούνται. Εκεί ο animation θα τα κατευθύνει και θα τους παρέχει υλικά για εικαστικές τέχνες, όπως ζωγραφική και διάφορες χειροτεχνίες. Θα τους δίνει θέματα να δημιουργήσουν γύρω από το βουνό και τη χιονοδρομία και θα παίζουν με επιτραπέζια παιχνίδια που θα υπάρχουν στο χώρο. Κάποιες ώρες της ημέρας θα μπορούν να παίζουν και έξω παιχνίδια αλλά και να κάνουν κατασκευές από χιόνι. Βέβαια να μην ξεχνάμε ότι στο χιονοδρομικό υπάρχουν και σχολές ski για παιδιά, κάτι με το οποίο θα πρέπει σίγουρα να ασχοληθούν.

Μετά λοιπόν από το σύνολο των δραστηριοτήτων που θα μπορούν να λάβουν χώρα στο χιονοδρομικό με τη βοήθεια της animation, ότι οι επισκέπτες- χιονοδρόμοι θα εγκαταλείπουν το χώρο ευχαριστημένοι και “ με γεμάτες μπαταρίες”, μέχρι την επόμενη φορά που θα το επισκεφθούν.

Η. Συνεργασία με οικολογικές οργανώσεις

Το οικολογικό πρόβλημα, που τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί με τη διαφοροποίηση και την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, δεν αφήνει αδιάφορους τους

ανθρώπους. Πολύ περισσότερο δε αυτούς που ασχολούνται με το άθλημα της χιονοδρομίας, αφού το σκι είναι άμεσα συνυφασμένο και συνδεδεμένο με τη φύση. Ο Παρνασσός είναι ένα βουνό με μοναδική γλωρίδα και πανίδα τόσο στην Ελλάδα, όσο και στα Βαλκάνια.

Για το λόγο αυτό το χιονοδρομικό σαν επιχείρηση, μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια οικολογικής συνείδηση των χιονοδρόμων και των άλλων επισκεπτών του, με διάφορους τρόπους. Οι άνθρωποι ενδιαφέρονται για κάποιο πρόβλημα μόνο όταν τους αγγίζει πραγματικά να φοβηθούν ότι θα πληγούν από αυτό. Όσοι ασχολούνται με τη φύση και το βουνό με οποιοδήποτε τρόπο, είναι βέβαιο ότι το αγαπούν. Μια πρόταση λοιπόν, είναι να διατεθεί ένας μικρός χώρος στο chalet σε κάποια από τις μεγάλες οικολογικές οργανώσεις, όπως είναι η GREEN PEACE και η WWF, οι οποίες έχουν επιδείξει σημαντική δράση και ατελείωτες προσπάθειες στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η παρουσία μιας οικολογικής οργάνωσης στο χώρο του χιονοδρομικού θα τους φέρει ακόμα πιο κοντά στο περιβάλλον από όσο μπορεί καθένας να είναι. Θα υπάρχει συνεχής ενημέρωση όσων θέλουν, θα γίνονται συζητήσεις για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί ο καθένας να βοηθήσει στην προστασία του περιβάλλοντος και θα ενημερώνονται για οικολογικά προϊόντα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους, προς αντικατάσταση άλλων ζημιογόνων που χρησιμοποιούνται σήμερα.

Επιπλέον, η παρουσία μιας οικολογικής οργάνωσης στο κέντρο είναι σίγουρο ότι θα έχει και πολύ θετικά αποτελέσματα στην διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης και στα παιδιά. Αυτό είναι το πιο σημαντικό, γιατί αυτά κρατούν το μέλλον στα χέρια τους και με αυτό τον τρόπο θα μάθουν από νωρίς πώς να συμπεριφέρονται απέναντι στη φύση, ώστε να μπορούν πάντα να τη χαίρονται.

Συνδυάζοντας λοιπόν την οικολογία με την animation για παιδιά, θα μπορέσουν οι antimatters σε συνεργασία με τους υπεύθυνους των οικολογικών οργανώσεων να εντάξουν στους κόλπους των δραστηριοτήτων της animation και άλλες που θα έχουν οικολογικό στόχο. Δηλαδή, τα παιδιά θα μπορούν να παίζουν και ταυτόχρονα να μαθαίνουν τα ζώα και τα φυτά της περιοχής, τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να τα προστατέψουν και ενέργειες που μπορεί να προκαλέσουν κακό στη γλωρίδα και την πανίδα.

Στα πλαίσια λοιπόν της animation, τα παιδιά θα μαθαίνουν πώς να φυτεύουν ένα δέντρο και μικρά φυτά, όπως είναι τα λουλουδία, να τα περιποιούνται, να τα προσέχουν και στο τέλος της ημέρας και την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων τους

στο χιονοδρομικό, θα τα παίρνουν μαζί τους, έτσι ώστε να νοιώθουν ότι έχουν την ευθύνη των φυτών αυτών, αλλά και όλων των άλλων στη φύση. Θα μαθαίνουν χρήσιμες πληροφορίες για τα ζώα και τον τρόπο διαβίωσής τους και τη σημασία που έχει κάθε ζώο και η ύπαρξή του για την ομαλή λειτουργία του οικοσυστήματος.

Έτσι μικροί και μεγάλοι θα αποκτήσουν συνείδηση οικολογική σε ένα χώρο, του οποίου η λειτουργία εξαρτάται άμεσα από το καθαρό περιβάλλον και στηρίζεται σε αυτό. Θα αφομοιώσουν βαθιά μέσα τους ότι τα πάντα στη Γη μας εξαρτώνται από εμάς τους ανθρώπους και θα νοιώσουν την υποχρέωση και την ευθύνη να την προστατέψουν, για να μπορούν πάντα να απολαμβάνουν αυτό που θα βλέπουν εκείνη τη στιγμή μπροστά τους.

Θ. Φτερόλακα

Το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, είναι ίσως το καλύτερο χιονοδρομικό της χώρας μας και ένα από τα πλεονεκτήματά του είναι και η απόστασή του από την Αθήνα, μόλις 190 χιλιόμετρα. Όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω στη μελέτη αυτή, το δεύτερο κέντρο το οποίο βρίσκεται στη Φτερόλακα δεν έχει αρχίσει ακόμα να αναβαθμίζεται, μετά από την κατά κάποιο τρόπο ιδιωτικοποίησή του. Το μεγαλύτερο βάρος σε πρώτη φάση, δόθηκε στα Κελάρια.

Το σχέδιο που προτείνεται για το χιονοδρομικό κέντρο στη Φτερόλακα, είναι εντελώς διαφορετικό από εκείνο που έχει δρομολογηθεί για τα Κελάρια. Η πρόταση είναι να μετατραπεί σε ένα χιονοδρομικό αθλητικό κέντρο σε Αυστριακά πρότυπα, που θα βοηθά την ανάπτυξη του αθλήματος, και θα ενισχύει οικονομικά τόσο τον μισθωτή των επισιτιστικών μονάδων, όσο και την Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης περιουσίας ΕΟΤ, υπό την εποπτεία της οποίας λειτουργεί σήμερα το χιονοδρομικό (εξαιρώντας βέβαια πάντα τις επισιτιστικές μονάδες του κέντρου, οι οποίες λειτουργούν υπό την εποπτεία και καθοδήγηση του ιδιώτη- μισθωτή).

Εξ' όσων έχουν γίνει γνωστά η Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας (ΕΟΧ) έχει κάνει πρόταση να περιέλθει η Φτερόλακα στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (ΓΓΑ) και να λειτουργήσει υπό την αιγίδα της ΕΟΧ. Αυτό θα βοηθούσε στην υλοποίηση του σχεδίου που αναφέρεται παρακάτω.

Η πρόταση, λοιπόν, είναι να λειτουργήσει η Φτερόλακα ως προπονητικό κέντρο και ως κέντρο για διεθνείς αγώνες, αφού διαθέτει πίστες κατάλληλες. Η πίστα Νο 6 μάλιστα, η οποία σχεδιάστηκε και χρηματοδοτήθηκε από την ΕΟΧ ήδη από το

1979, είναι διαμορφωμένη για διεθνείς αγώνες. Το βασικό πλεονέκτημα της Φτερόλακας είναι ότι έχει τις καλύτερες προϋποθέσεις χιόνωσης από όλα τα κέντρα στα Βαλκάνια, καθώς και τις καλύτερες προοπτικές για χάραξη αγωνιστικών πιστών-ακόμα και για ελεύθερη κατάβαση, κάτι σπάνιο για τα ελληνικά βουνά. Η διάρκεια δε χιόνωσης είναι από τον Νοέμβριο έως τον Απρίλιο.

Το κτίριο, όπου σήμερα στεγάζεται το εστιατόριο του κέντρου θα αλλάξει μορφή. Το εστιατόριο βέβαια θα παραμείνει, θα αναβαθμιστεί και θα ανανεωθεί. Η μορφή του κτιρίου θα διαμορφωθεί έτσι, ώστε να δημιουργηθεί πατάρι με υπνοδωμάτια και κρεβάτια για τη φιλοξενία των αθλητών, σε στυλ καταφύγιου. Οι κοινόχρηστοι χώροι του ισογείου μπορούν να μετατραπούν σε αίθουσα συγκέντρωσης και ξεκούρασης με τζάκι (όπως ήδη υπάρχει) για τους αθλητές, μικρή καφετέρια, μικρό γυμναστήριο με πισίνα, φυσιοθεραπευτήριο, βιβλιοθήκη και αίθουσα με υπολογιστές και INTERNET.

Εάν τελικά υλοποιηθεί ο σχεδιασμός, τότε το όλο συγκρότημα θα μπορεί να δέχεται ελληνικές και ξένες αποστολές για προετοιμασία και αγώνες. Ο όλος αυτός σχεδιασμός θα έχει και οικονομικά πλεονεκτήματα για το κέντρο, αφού οι αθλητές θα μένουν εκεί, θα σιτίζονται και θα έχουν οποιαδήποτε παροχή υπηρεσίας χρειάζεται για τις μέρες παραμονής τους. Αυτό θα γίνεται με μικρή οικονομική επιβάρυνση για τους αθλητές, αλλά (εδώ θα κληθεί και η πολιτεία) και ενίσχυση από την ΓΓΑ, εάν τελικά πραγματοποιηθεί η πρόταση της ΕΟΧ. Εάν όμως το κέντρο της Φτερόλακας δεν περιέλθει στην Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, ώστε να χρηματοδοτείται, τότε γίνεται αντιληπτό, ότι η οικονομική επιβάρυνση για τους αθλητές θα είναι μεγαλύτερη. Σε καμία περίπτωση όμως το κόστος δεν θα είναι τέτοιο, όσο θα είναι εάν η διαμονή των αθλητών προγραμματισθεί να γίνει σε καταλύματα μακριά από τον χώρο προπόνησης και προετοιμασίας τους.

Σε αυτή την περίπτωση, στον όλο προϋπολογισμό κόστους, θα προστεθεί και η μεταφορά των αθλητών από και προς το χιονοδρομικό κέντρο,

Ας ελπίσουμε λοιπόν ότι το σχέδιο αυτό, το οποίο είναι δοκιμασμένο σε χώρες της Ευρώπης, όπως η Αυστρία, θα πραγματοποιηθεί κάποια μέρα και στον Παρνασσό, προσδιορίζοντας στο κέντρο κύρος, αξιοπιστία και μια θέση στη λίστα των πανευρωπαϊκών προπονητικών κέντρων χιονοδρομίας.

I. Τρόποι και μέσα διαφήμισης του ΧΚΠ

Η διαφήμιση παίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση ενός προϊόντος προς το κοινό. Είναι μια από τις ισχυρότερες κινητήριες δυνάμεις και αποτελεί μια μορφή επένδυσης πάνω στο προϊόν. Γεννήθηκε και υπάρχει για να πουλά προϊόντα και υπηρεσίες. Έτσι στην συγκεκριμένη περίπτωση, η τουριστική διαφήμιση σημαίνει ότι υποστηρίζω τα τουριστικά αγαθά μιας χώρας, προς κάθε κατεύθυνση³². Η διαφήμιση θέλει να οδηγήσει το κοινό στο προϊόν του οποίου τα συμφέροντα εξυπηρετεί. Όμως η διαφήμιση είναι και διπρόσωπη. Η μια πλευρά της είναι έργο τέχνης, η άλλη ο στόχος της, που είναι η αύξηση του κέρδους. Ο σκοπός της διαφήμισης είναι α) να ενημερώσει για να προσελκύσει, β) να θυμίσει για να διατηρήσει, γ) να πείσει για να αυξήσει τους πελάτες. Η λειτουργία της διαφήμισης δεν αλλάζει όταν αλλάζει ο τομέας δραστηριοποίησής της. Έτσι λοιπόν, ο σκοπός της παραμένει ο ίδιος και στον τουριστικό τομέα³³. Οι διαφημιστές στην επικοινωνία με τον έξω κόσμο χρησιμοποιούν "γλυκές" εκφράσεις και ελκυστικό λεξιλόγιο ώστε να προσελκύσουν όσο περισσότερο κόσμο μπορούν. Έτσι η διαφήμιση έχει ως μοναδικό της όπλο το μήνυμα. Ο σκοπός της ύπαρξής των διαφημιστών είναι να ξεσηκώσουν τον τουρίστα από το σπίτι του και να τον φέρουν στη χώρα μας.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού έχει ανάγκη τη διαφήμιση περισσότερο ίσως από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση, διότι ο χρόνος λειτουργίας του είναι, λόγω συνθηκών, περιορισμένος. Αυτό σημαίνει ότι έχει ανάγκη από προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού πελατών σε μικρότερο χρόνο.

Προσπαθώντας να προσεγγίσουμε τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει το χιονοδρομικό να διαφημιστεί, θα αρχίσουμε με προτάσεις για την εικόνα του εντός και εκτός Ελλάδος.

Η διαφημιστική καμπάνια του κέντρου, θα πρέπει να λαμβάνει χώρα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, προσπαθώντας να ενημερώσει το κοινό, ότι η χώρα μας δεν έχει μόνο ζεστά καλοκαίρια με ολόχρυσες παραλίες και καταγάλανα νερά, αλλά και χιονισμένους χειμώνες που μπορούν να τους χαρούν, απολαμβάνοντας το χιόνι και το βουνό στον Παρνασσό. Δηλαδή να δοθεί έμφαση και στον χειμερινό τουρισμό, τον οποίο μπορεί κανείς να κάνει στο χιονοδρομικό, που βρίσκεται μόνο 190 χιλιόμετρα από την Αθήνα, στην Κεντρική Στερεά Ελλάδα. Να γνωστοποιηθεί η θέση του

³² Μπέκος 2000. σ. 19

³³ Στο ίδιο, σ.23

κέντρου και η απόστασή του από την πρωτεύουσα της χώρας μας, κάτι το οποίο είναι ένα ιδιαίτερο προνόμιο.

Θα μπορούσε να γίνει διαφήμιση του ΧΚΠ σε χώρες που δεν έχουν έντονο χειμώνα και κατά συνέπεια δεν έχουν και χειμερινό τουρισμό. Τέτοιες χώρες είναι οι χώρες της νοτιοανατολικής Μεσογείου, όπως η Κύπρος, από την οποία προέρχεται ένα μεγάλο τμήμα του εισερχομένου τουριστικού πλήθους της χώρας μας κατά τη διάρκεια του χειμώνα, η Νότια Ιταλία, η Πορτογαλία, το Ισραήλ.

Πηγαίνοντας ακόμα πιο μακριά και λαμβάνοντας υπ' όψιν το γεγονός ότι το ski συγκαταλέγεται στη λίστα των ακριβών αθλημάτων, λόγω του εξοπλισμού του (πέδιλα, δέστρες, μπατόν κτλ), των εισιτηρίων για την είσοδο στα κατά τόπους χιονοδρομικά και βέβαια το γεγονός ότι κάποιος δεν μπορεί να ασκήσει το άθλημα οπουδήποτε, παρά μόνο στους συγκεκριμένους χώρους, θα τολμούσα να προτείνω να γίνει διαφημιστική καμπάνια σε χώρες, όπως για παράδειγμα η Σαουδική Αραβία, που διαθέτει κοινό ικανό να ξοδέψει πολύ περισσότερα χρήματα από αυτά που ξοδεύει ένας μέσος χιονοδρόμος την ημέρα.

Το χιονοδρομικό διαθέτει, εδώ και 7 περίπου χρόνια ραδιοφωνικό σταθμό. Η ακοή είναι απαραίτητο συμπλήρωμα για απόκτηση σφαιρικής άποψης. Μέσω αυτού λοιπόν, το οποίο είναι ένα σημαντικό μέσο διαφήμισης, μπορούν να ενημερώνονται οι χιονοδρόμοι και οι επισκέπτες της περιοχής για τον αναμενόμενο χρόνο έναρξης λειτουργίας του, αλλά και τις προγραμματισμένες εκδηλώσεις. Κατά τη διάρκεια λειτουργίας του κέντρου (από το τέλος Δεκεμβρη έως και τον Απρίλιο), θα γίνεται πρόγραμμα με δυνατή μουσική σε όλους τους χώρους του χιονοδρομικού, εσωτερικούς και εξωτερικούς. Θα πραγματοποιούνται διαγωνισμοί κατά τη διάρκεια της ημέρας, στους οποίους θα κληρώνονται δώρα, όπως είδη εξοπλισμού, δωρεάν γεύματα στα εστιατόρια του κέντρου και σε άλλα της περιοχής, χρηματοδοτούμενα κάθε φορά από την αντίστοιχη επιχείρηση. Από το ραδιόφωνο του χιονοδρομικού θα διαφημίζονται και οι επαγγελματίες της περιοχής που συνδέονται με αυτό (εστιατόρια, καφετέριες, ξενοδοχεία, club, καταλύματα χιονοδρομικού εξοπλισμού), άρα θα υπάρχουν και έσοδα από τη λειτουργία του.

Ταυτόχρονα, ο ραδιοφωνικός σταθμός μπορεί κάποια ώρα της ημέρας να συνδέεται με άλλον μεγάλο σταθμό της Αθήνας, ώστε να δίνει πληροφορίες για τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν και αυτές που αναμένονται για τις επόμενες ημέρες, καθώς επίσης και για βραδιές νυχτερινού ski που θα διοργανώνονται εκεί.

Θα μεταφέρει το κλίμα του χιονοδρομικού στην Αθήνα, προσκαλώντας και προκαλώντας το κοινό να έρθει να το γνωρίσει και να συμμετάσχει στις δραστηριότητες.

Ένας άλλος τρόπος διαφήμισης είναι ο τύπος. Το χιονοδρομικό μπορεί να διαφημίζεται στα μηνιαία περιοδικά ποικίλης ύλης, το αναγνωστικό κοινό των οποίων είναι μεγάλο, κάνοντας αισθητή και σταθερή την παρουσία του στο χιονοδρομικό χειμώνα. Είναι κατανοητό ότι η διαφημιστική καταχώρηση σε μεγάλης κυκλοφορίας περιοδικά, θα κοστίζει και αρκετά. Αυτό μπορεί να καλυφθεί από την ταυτόχρονη λειτουργία του κέντρου ως διαφημιστικό μέσο για μεγάλες εταιρείες, όπως κινητής τηλεφωνίας, ειδών περιποίησης προσώπου και σώματος, αναψυκτικών, ποτών, ειδών εξοπλισμού, ειδών ένδυσης, αλυσίδων εστιατορίων.

Ένας ακόμα τρόπος διαφήμισης του ΧΚΠ και ταυτόχρονη οικονομική ενίσχυσης, είναι η πώληση κονκάρδων, στυλό, σκούφων, γαντιών, μπλουζών, μπρελόκ και μικρών ασημένιων ειδών με το σήμα του χιονοδρομικού, τα οποία θα βοηθούν το κέντρο να κάνει την παρουσία του συνεχή στο πέρασμα του χρόνου και θα διαδίδουν τη λειτουργία του σε όλο και περισσότερο κόσμο. Σε όλα αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και τη σημασία ενός slogan, δυνατού και προκλητικού, που θα περικλείει στα λόγια του τις έντονες και διαφορετικές στιγμές που μπορεί να ζήσει κάποιος στο ΧΚΠ.

Η σωστή διαφήμιση μπορεί να πουλήσει το προϊόν ή την υπηρεσία όταν υπάρχουν οι τρεις βασικές προϋποθέσεις, ικανοποίηση ανάγκης, ποιότητα- τιμή και διανομή. Γι αυτό στο συγκεκριμένο παράδειγμα του Χιονοδρομικού, καταρχήν είναι η ανάγκη του τουρίστα για χειμερινό- χιονοδρομικό τουρισμό, δεύτερον να έχει μια καλή ποιότητα σε ότι και αν προσφέρει στον ίδιο, είτε αυτό είναι η ποιότητα χιονιού είτε αυτό είναι η τιμή του εισιτηρίου για τους αναβατήρες. Και το τελευταίο είναι να έχει ο τουρίστας μια πλήρη εικόνα με τον γεωγραφικό χώρο και κυρίως την γύρω περιοχή του Χιονοδρομικού που έχει ως στόχο να καλύψει.

Η διαφήμιση πληρώνει και πληρώνεται. Η σημασία της όμως είναι πολύ μεγάλη και τα αποτελέσματά της μακροχρόνια για μια επιχείρηση, της οποίας η λειτουργία δεν είναι συνεχής και από την άλλη έχει ανάγκη τη συνεχή υποστήριξη και επαφή με το κοινό.

Κ. Προοπτική επιμήκυνσης της περιόδου λειτουργίας του ΧΚΠ.

Μετά από όλη την παρουσίαση που έγινε για το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, έγινε βέβαια αντιληπτό ότι ο χρόνος λειτουργίας του είναι περιορισμένος κατά τη διάρκεια του έτους (περίπου 120-140 ημέρες), ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι από τον Μάιο έως και τον Νοέμβριο το κέντρο μένει ανεκμετάλλευτο και χωρίς έσοδα τόσο για την Εταιρεία Διαχείρισης ΕΤΑ Α.Ε., όσο και για τον ιδιώτη μισθωτή που εκμεταλλεύεται τις επισιτιστικές μονάδες. Ταυτόχρονα μένουν άνεργοι και πολλοί από τους εργαζόμενους που απασχολούνται εκεί το χειμώνα.

Η νεκρή τουριστική περίοδος (Μάιος- Νοέμβριος) είναι ζημιογόνα τόσο για το χιονοδρομικό όσο και για τους ξενοδόχους της γύρω περιοχής αλλά και για όλους τους επιχειρηματίες οι οποίοι επιβαρύνονται με τα έξοδα συντήρησης της επιχείρησής τους και με τα έξοδα μισθοδοσίας του απαραίτητου προσωπικού, χωρίς να έχουν έσοδα. Στην πραγματικότητα ολόκληρη η τουριστική βιομηχανία "παγώνει" κατά το διάστημα αυτό και πλήττεται επιχειρηματικά. Αυτό το πρόβλημα υπάρχει σε όλες τις χώρες που εξυπηρετούν τον τουρισμό και έχει πάρει τέτοιες διαστάσεις που ανάγκασε τους υπεύθυνους Δημόσιους και Ιδιωτικούς φορείς, σε όλα τα επίπεδα, να πάρουν μέτρα αντιμετώπισής του. Έτσι οι μεγάλοι της τουριστικής βιομηχανίας, οι ξενοδόχοι και όλοι οι εμπλεκόμενοι στο τουριστικό κύκλωμα, από τον μεγαλύτερο μέχρι τον μικρότερο, προσπάθησαν και προσπαθούν συνεχώς να επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο και αν είναι δυνατόν να την επεκτείνουν σε όλη τη διάρκεια του έτους με απώτερο σκοπό όχι μόνο να αντιμετωπίσουν τις ζημιές που υφίσταται ο κάθε κλάδος επιχείρησης κατά τη νεκρή περίοδο, αλλά και να αμβλύνουν τα προβλήματα του μαζικού τουρισμού.

Βέβαια τους θερινούς μήνες η επιχείρηση δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει με τη μορφή χιονοδρομικού κέντρου, αφού δεν υπάρχει καθόλου χιόνι. Θα μπορούσε όμως να λειτουργήσει υπό άλλη μορφή, δίνοντας βάρος στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σε συνάρτηση με τα όσα αναφέρθηκαν στην πρόταση Δ, που έγινε για τη δημιουργία τουριστικού γραφείου και τα πακέτα που παρατίθενται εκεί, ώστε να επιτευχθεί μια συνεχής ροή τουριστών στην περιοχή, με όλες τις θετικές συνέπειες και αν απαλυνθεί το πρόβλημα της εποχικότητας της επιχείρησης.

Ο Παρνασσός μορφολογικά προσφέρεται για trekking, δηλαδή περπάτημα στο βουνό και στην εξοχή. Από τον Παρνασσό, άλλωστε περνά και το Ευρωπαϊκό

μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4. Οι λάτρεις του περπατήματος μπορούν ξεκινώντας από το χωριό Βελίτσα ή Άνω Τιθορέα και περπατώντας μέσα από στενά μονοπάτια και φαράγγια, να φτάσουν μετά από 6.5 χιλιόμετρα πορείας, στην υψηλότερη κορφή του Παρνασσού, τη Λιάκουρα. Από εκεί θα αγκαλιάσουν τον ορίζοντα και θα νοιώσουν κυρίαρχοι του βουνού. Μετά την ολοκλήρωση της διαδρομής θα μπορούν να απολαύσουν έναν καφέ ή ένα γεύμα στο εστιατόριο και την καφετέρια του κέντρου.

Οι φυσιολάτρεις και οι φίλοι της περιοχής θα μπορούν να γνωρίσουν στον Παρνασσό την ιδιαίτερη και πλούσια χλωρίδα και το φυσικό περιβάλλον, μακριά από την καθημερινότητα, την ρουτίνα και την επιβάρυνση της ατμόσφαιρας των πόλεων. Η φύση διαφοροποιείται με την εναλλαγή των εποχών και έτσι δίνει τη δυνατότητα για πολλαπλές επισκέψεις και ιδιαίτερα σε περιόδους εκτός αιχμής.

Συνεδριακό κέντρο

Μια σημαντική εναλλακτική μορφή τουρισμού, που θα μπορούσε να αναπτυχθεί και να λαμβάνει χώρα στο Chalet του χιονοδρομικού κέντρου των Κελαριών, κατά την περίοδο μη αιχμής, δηλαδή τους θερινούς μήνες, είναι ο συνεδριακός τουρισμός, με θέματα οικολογικού τουρισμού και γενικότερα εναλλακτικών μορφών. Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μια από τις σημαντικές και ταυτόχρονα κερδοφόρες μορφές τουρισμού και αποτελεί μια ιδιαίτερη ευαίωνα προοπτική για την προβολή του κέντρου. Οι σύνεδροι ανήκουν σε ομάδες ατόμων με συγκεκριμένες δραστηριότητες, σε ποικίλους τομείς, που μετακινούνται συνεχώς με σκοπό να ερευνήσουν, να μελετήσουν, να ανταλλάξουν απόψεις και νέες προτάσεις, να καταλήξουν σε κάποιο συμπέρασμα, να κάνουν τις ανακοινώσεις τους, δηλαδή να πραγματοποιήσουν ένα συνέδριο³⁴.

Η εικόνα ενός συνεδριακού κέντρου και του περιβάλλοντα χώρου είναι πολύ σημαντική για την διεξαγωγή του συνεδρίου. Το χιονοδρομικό κέντρο λόγω της απομακρυσμένης θέσης του, είναι ήσυχο. Η περιοχή γύρω από αυτό, (Αράχοβα, Πολύδροσος, Επτάλοφος, Δελφοί), προσφέρεται για εκδρομές των συνέδρων και διαμονή σε ξενοδοχεία.

Τα εστιατόρια του 2^{ου} ορόφου θα μπορούσε να μετατραπεί σε συνεδριακό χώρο τους καλοκαιρινούς μήνες. Το ίδιο το κέντρο δεν διαθέτει τον απαιτούμενο

---

³⁴ Λαζάρκη 2002, σ.1

εξοπλισμό για τη διεξαγωγή ενός συνεδρίου, αλλά αυτό θα μπορέσει να ξεπεραστεί με συνεργασία του κέντρου με ειδικά γραφεία, τα οποία αναλαμβάνουν εξοπλισμό συνεδρίων. Ένα από τα πρώτα βήματα στην οργάνωση ενός συνεδρίου είναι η εξασφάλιση της οπτικοακουστικής υποστήριξης των εργασιών. Γι' αυτό το λόγο, η ΕΤΑ Α.Ε. σε συνεργασία με τον ιδιώτη μισθωτή μπορούν να καταφύγουν σε εταιρείες ειδικευμένες στην παροχή εξοπλισμού και υπηρεσιών στον τομέα των μικροφωνικών και οπτικοακουστικών συστημάτων.

Ένα άλλο θετικό στοιχείο για την πρόταση αυτή, σχετικά με την λειτουργία κέντρου σαν συνεδριακός χώρος, είναι και το γεγονός ότι το κέντρο διαθέτει εστιατόριο και καφετέρια στο ισόγειο και στον 1^ο όροφο. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες σίτισης των συνέδρων και την προσφορά snack κατά τα διαλείμματα. Αυτό θα έχει ως συνέπεια να παραμένουν οι σύνεδροι στο χώρο του χιονοδρομικού και βέβαια η επιχείρηση να αυξάνει με αυτό τον τρόπο τα έσοδά της.

Τα συνέδρια αποτελούν καταπληκτικές ευκαιρίες για διακοπές στους/ στις συζύγους των συνέδρων, αλλά και στους ίδιους. Δεν είναι λίγοι άλλωστε αυτοί, που συνδυάζουν την συμμετοχή τους σε κάποιο συνέδριο με τις διακοπές τους. Εκτός όμως από τις διακοπές των ίδιων και των συνοδών τους, είναι σύνηθες ο χρόνος διεξαγωγής ενός συνεδρίου να διανθίζεται με εκδρομές στη γύρω, από το συνεδριακό χώρο, περιοχή. Έτσι λοιπόν, θα μπορούν να διοργανώνονται εκδρομές στους αρχαιολογικούς χώρους των Δελφών και βραδιές διασκέδασης και ψυχαγωγίας στην Αράχωβα, κατά τη διάρκεια των ελεύθερων ωρών των συνέδρων.

Τρόπος χρηματοδότησης των Συνεδρίων

Η διοργάνωση συνεδρίων χρηματοδοτείται από επίσημους κρατικούς φορείς όπως: το τμήμα Συνεδρίων και Εκθέσεων του ΕΟΤ, η Διεύθυνση Πολιτιστικής κίνησης του Υπουργείου Πολιτισμού (Υπ. Πο.) και το γραφείο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Συνεδρίων της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.)³⁵.

Για να πραγματοποιηθεί η χρηματοδότηση από τον ΕΟΤ, πρέπει να σταλεί μια επιστολή με τη φίρμα του συνεδρίου, υπογεγραμμένη από τον πρόεδρο της

---

³⁵ Στο ίδιο, σ.12

οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου, όπου θα περιγράφεται το είδος του συνεδρίου και θα ζητείται η χρηματοδότησή του. Η χρηματοδότηση γίνεται α) με άμεση χρηματοδότηση (χρήματα), β) βιβλία ως δώρα στους συνέδρους, γ) δώρα από τον ΕΟΤ στους VIP (συνήθως απομιμήσεις έργων μουσείων) και δ) χρηματοδότηση για τη διοργάνωση κάποιου δείπνου.

Η διαδικασία χρηματοδότησης από το Υπουργείο Πολιτισμού πραγματοποιείται με μια επιστολή που ενημερώνει για το περιεχόμενο του συνεδρίου. Το Υπ. Πολιτισμού δίνει κάποια έντυπα στα οποία ο διοργανωτής θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία του συνεδρίου, καθώς και ένα πρόχειρο προϋπολογισμό του συνεδρίου. Εάν εγκριθεί η οικονομική ενίσχυση, τότε αυτή δίνεται με τη μορφή χρηματικού ποσού.

Τα συνέδρια που η θεματολογία τους σχετίζεται με τις θετικές επιστήμες, τα αναλαμβάνει η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας. Χρηματοδότηση επίσης, μπορεί να πραγματοποιηθεί και από άλλα υπουργεία που σχετίζονται με το περιεχόμενο του συνεδρίου³⁶.

Οι sponsors (δωροθέτες) που μπορεί να είναι εταιρίες και επιχειρήσεις της περιοχής και όχι μόνο, ενισχύουν συνήθως χρηματικά διαφημιστικές καταχωρήσεις και έντυπα του συνεδρίου με σκοπό την έμμεση διαφημιστική τους προβολή στο συνέδριο³⁷.

Για να λειτουργήσει σωστά το χιονοδρομικό και ως συνεδριακό κέντρο, θα πρέπει να γίνει συνεργασία με τουριστικά γραφεία, αλλά και με το γραφείο που προτείνεται να δημιουργηθεί στους κόλπους του ίδιου του κέντρου, ώστε να υπάρχει ολοκληρωμένη εξυπηρέτηση προς τους πελάτες. Έτσι λοιπόν το γραφείο αυτό θα αναλαμβάνει την αποστολή προσκλήσεων στους συνέδρους, την κράτηση δωματίου για αυτούς σε ξενοδοχεία της περιοχής, το κλείσιμο εισιτηρίων και την μεταφορά τους από και προς το κέντρο τις ημέρες διεξαγωγής του συνεδρίου, τον καθορισμό των γευμάτων, τις παράλληλες εκδηλώσεις για τους συνέδρους, το πρόγραμμα για τους συνοδούς τους, και όλο τον καθορισμό του ημερήσιου προγράμματος των συνέδρων.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του συνεδρίου θα δίνονται στους συμμετέχοντες μπλοκ σημειώσεων, στυλό, μολύβια και φάκελοι με το λογότυπο και το σήμα του κέντρου, αλλά και κατά τη λήξη του συνεδρίου θα δίνεται, σαν δώρο στους

---

³⁶ Στο ίδιο, σ.12

³⁷ Στο ίδιο, σ.13

συμμετέχοντες, μικρή ασημένια πλακέτα, με το σήμα του χιονοδρομικού και το θέμα του συνεδρίου, πραγματοποιώντας με αυτόν τον τρόπο έμμεσα διαφήμιση της επιχείρησης.

Η λειτουργία του κέντρου σαν συνεδριακός χώρος κατά τους μήνες που, υπό άλλες συνθήκες, θα έμενε κλειστό, δηλαδή από τον Μάιο έως τον Νοέμβριο, αφενός θα βοηθήσει την επιχείρηση να αυξήσει τα έσοδά της και αφετέρου θα απασχολούνται εκεί και άτομα από την περιοχή. Ταυτόχρονα όμως θα γίνεται και διαφήμιση του χιονοδρομικού κέντρου τόσο στους συμμετέχοντες στα συνέδρια, όσο και σε άλλους που θα μαθαίνουν για τη δραστηριοποίησή του και σε άλλους τομείς, εκτός από την χιονοδρομία.

Οι προτάσεις αυτές, που αναπτύχθηκαν στο 2^ο μέρος της πτυχιακής εργασίας, θα αποτελέσουν τον πυρήνα για την αναβάθμιση και ανάπτυξη του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, με την προοπτική να λειτουργεί περισσότερους μήνες κατά τη διάρκεια του έτους και με απώτερο στόχο, την συνεχή λειτουργία του. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την άμβλυνση του φαινομένου της εποχικότητας, που διακρίνει τη λειτουργία του κέντρου και την προσέλκυση κοινού, πέρα από τους λάτρεις της χιονοδρομίας.

Πηγές Χρηματοδότησης Ε&ΤΑ

Κύριες πηγές χρηματοδότησης της έρευνας στην Ελλάδα είναι:
α) η δημόσια χρηματοδότηση, η οποία περιλαμβάνει τα κονδύλια από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων, τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα κοινοτικά προγράμματα για Ε&ΤΑ

β) η ιδιωτική χρηματοδότηση

Τα κονδύλια που προέρχονται από τον τακτικό προϋπολογισμό σε ετήσια βάση και μικρότερη έκταση από το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων αφορούν, κατά κύριο λόγο, την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών των πανεπιστημίων και των κρατικών ερευνητικών κέντρων.

Τα προγράμματα με χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία, εντάσσονται στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και η διαχείρισή τους γίνεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας

(ΓΓΕΤ) ως δικαιούχος του ΚΠΣ, προκηρύσσει και χρηματοδοτεί ερευνητικά έργα, τα οποία διεξάγονται στη χώρα από κοινοπραξίες πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, επιχειρήσεων ή από μεμονωμένους ερευνητές, όπως επίσης και ερευνητικές δραστηριότητες στο πλαίσιο διακρατικών συμφωνιών με άλλες χώρες.

Στα ευρωπαϊκά προγράμματα E&TA συμμετέχουν ελληνικές ερευνητικές ομάδες, σε συνεργασία με αντίστοιχους φορείς και επιχειρήσεις από άλλες χώρες της ΕΕ. Πρόκειται, κατά κύριο λόγο, για τα Προγράμματα Πλαίσια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)

Μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις στρατηγικού χαρακτήρα της ΕΤΑ ήταν να διευρύνει τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους της για την ανάπτυξη και αξιοποίηση της δημόσιας τουριστικής περιουσίας μέσα από την πιστοποίησή της ως δικαιούχος στο ΕΣΠΑ. Η ένταξή της σε αυτό ως τελικού δικαιούχου, κατέχοντας το σχετικό πιστοποιητικό διαχειριστικής επάρκειας, της δίνει τη δυνατότητα να προγραμματίσει έναν μεγάλο αριθμό δράσεων σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, ως συγχρηματοδοτούμενα έργα, συνολικού ύψους περί τα 86 εκατ. ευρώ.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Για τη διαμόρφωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ποσοτικών δεδομένων και μελετών.

Οι δικαιούχοι του ΕΣΠΑ είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί, φορείς ή επιχειρήσεις αρμόδιοι για την έναρξη ή την έναρξη και υλοποίηση πράξεων. Στα πλαίσια των καθεστώτων ενίσχυσης δυνάμει του άρθρου 87 της Συνθήκης, οι δικαιούχοι είναι δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις που εκτελούν μεμονωμένο έργο και λαμβάνουν δημόσια ενίσχυση.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 υλοποιείται μέσω Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας.

Οι φορείς που αναλαμβάνουν τις αρμοδιότητες διαχείρισης, πιστοποίησης και ελέγχου σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 προσδιορίζονται στο Ν.3614/2007 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007-2013». Στον ίδιο νόμο προσδιορίζονται οι κανονιστικές αποφάσεις με τις οποίες εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες και η οργανωτική δομή των εμπλεκόμενων αρχών, καθορίζονται οι ειδικότερες ρυθμίσεις του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου καθώς και μια σειρά μέτρων που στόχο έχουν τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης κατά την υλοποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου 2005, στο πλαίσιο κατανομής των κοινοτικών κονδυλίων για τη χρηματοδότηση της Πολιτικής της Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα εξασφάλισε 20,4 δισ. ευρώ (τρέχουσες τιμές). Με τους πόρους αυτούς θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η χώρα μας διαθέτει ένα μοναδικό τουριστικό προϊόν που στηρίζεται στα αναμφισβήτητα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα διαθέτοντας μια μοναδική αρχαιολογική, πολιτιστική και καλλιτεχνική κληρονομιά, αξιόλογες φυσικές ομορφιές και έναν τρόπο ζωής ιδιαίτερα επιθυμητό στους επισκέπτες μας.

Με αφορμή το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός για τη χώρα μας, τους Ολυμπιακούς Αγώνες, που πραγματοποιήθηκαν το 2004, ο ελληνικός τουρισμός μας έδειξε μια σωστή οργάνωση.

Έτσι λοιπόν, η προσπάθεια που καταβλήθηκε για την πραγματοποίηση και τη συγγραφή αυτής της πτυχιακής εργασίας, αποτελεί το ενδιαφέρον της συγγραφέως για το ΧΚΠ και την ανάπτυξή του, τόσο επιχειρησιακά, όσο και οργανωτικά, στα πλαίσια που θα προστάξουν οι ανάγκες του μέλλοντος και οι συνθήκες που θα διαμορφωθούν.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αύξησαν το ενδιαφέρον του κόσμου για αθλητικές δραστηριότητες, μετά τη λήξη τους. Για το λόγο αυτό, η συγγραφέας πιστεύει ότι η πραγματοποίηση των προτάσεων που αναπτύχθηκαν στην εργασία αυτή, θα ενισχύσουν τον τουρισμό της περιοχής και κατ' επέκταση της χώρας μας και με μια συντονισμένη συμπαράσταση από την πολιτεία, θα επιτευχθεί η μείωση του φαινομένου της εποχικότητας στον τουρισμό της Ελλάδας.

Δεν είναι συμπτωματικό ότι παράλληλα με την επιστημονική ενασχόληση στο χώρο του τουρισμού έχουν αναπτυχθεί και ορισμένες τεχνικές, όπως η τουριστική διαφήμιση, οι τουριστικές δημόσιες σχέσεις κ.λ.π. που συμβάλλουν σημαντικά στην ερμηνεία του.

Η χώρα μας είναι μια από τις καλύτερες τουριστικές περιοχές του κόσμου. Ο τουρισμός σήμερα κινείται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Καλύπτει σχεδόν όλα τα εισοδηματικά στρώματα και προσπαθεί να ικανοποιήσει τη βασική πλέον ανάγκη περιβάλλοντος και τρόπου ζωής, για ένα χρονικό διάστημα που σε ποιότητα και ποσότητα ποικίλλει ανάλογα με τη διάθεση και το μέγεθος της δαπάνης που ο κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει. Η κίνηση αυτή δημιουργεί πολλά γεγονότα θετικού ή αρνητικού προβληματισμού. Θετικά όσον αφορά τη δυνατότητα

γνωριμίας με άλλες κοινωνικές ομάδες και αρνητικά όσον αφορά την απομάκρυνση για πολλούς από το μόνιμο περιβάλλον τους.

Οι μορφές τουρισμού που αναφέρθηκαν προσπαθούν αφενός μεν να δημιουργήσουν νέα ερεθίσματα στους υποψήφιους τουρίστες και να τους αποσπάσουν από το μαζικό κλασσικό τουρισμό των διακοπών και αφετέρου να ελαττωθεί, σε πολλές περιοχές, το πρόβλημα της εποχικότητας αλλά και να συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη περιοχών χωρίς να φθάσουμε σε επίπεδα εμπορευματοποίησης, δίνοντας τη δυνατότητα σε περισσότερους να ασχοληθούν με την τουριστική δραστηριότητα σαν κύριο αντικείμενο ενασχόλησης ή συμπληρωματικό. Με λίγα λόγια, θα λέγαμε ότι με τις διάφορες αυτές μορφές, ο άνθρωπος προσπαθεί και βρίσκει λύσεις ώστε να ξεφύγει από την καθημερινότητα.

Για να δημιουργηθούν νέα ερεθίσματα στους υποψήφιους τουρίστες, πρέπει να γίνει και η σωστή πληροφόρηση και διαφήμιση, όπως έχει αναφερθεί στο τέταρτο κεφάλαιο.

Οι διάφορες εκδηλώσεις, που μπορεί να είναι καλλιτεχνικού ή θρησκευτικού ή αθλητικού περιεχομένου, ενεργούν σαν πόλοι έλξης και φέρνουν τους τουρίστες πιο κοντά στη φυσική ζωή και με τον τρόπο αυτό γίνεται και η διαφήμιση παράλληλα. Όπως το καλοκαίρι του 2009 όπου στις πίστες τις Φτερόλακας πραγματοποιήθηκαν ποδηλατικοί αγώνες. Είχαν μεγάλη συμμετοχή και έτσι σιγά σιγά ο κόσμος το έμαθε και λόγω ότι υπήρχε μεγάλο ενδιαφέρον από τους λάτρεις του ποδηλάτου, να μάθουν περισσότερα για την διοργάνωση, στην αμέσως δεύτερη εβδομάδα που ακολούθησε, πραγματοποιήθηκαν και δεύτεροι αγώνες. Αυτός ήταν άλλωστε και ο σκοπός της διαφήμισης που έγινε με την πρώτη διοργάνωση των αγώνων, να ενημερώσει για να προσελκύσει, να θυμίσει για να διατηρήσει και να πείσει για να αυξήσει τους πελάτες της, πράγμα που το πέτυχε σε ικανοποιητικό βαθμό.

Παρατηρούμε ότι σημαντική προσφορά στην τουριστική ανάπτυξη έχει η διαφήμιση. Όλα τα στοιχεία των παραγόντων που αναφέραμε, αν δεν τύχουν της κατάλληλης και σωστής διαφήμισης, δεν μπορούν να σταθούν ικανά να αυξήσουν την τουριστική κίνηση. Η προσεγμένη διαφημιστική καμπάνια στα πλαίσια μιας αποδεκτής διαφημιστικής δεοντολογίας μας προεξοφλεί σε μεγάλο ποσοστό την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση της τουριστικής κίνησης.

Παράλληλα με την διαφήμιση και την διοργάνωση αυτή, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και η πρόταση που έγινε για την προοπτική επιμήκυνσης της περιόδου λειτουργίας του Χιονοδρομικού, οργανώνοντας διάφορες εκδηλώσεις την

περίοδο όπου το κέντρο δεν μπορεί να λειτουργήσει λόγω έλλειψης χιονιού. Και αυτό είναι μια καλή πρόταση για τους λάτρεις του βουνού, προσφέροντας και στους ίδιους μια ξεχωριστή εμπειρία και ενθουσιασμό σε κάτι διαφορετικό από την καθημερινότητα, καθώς και στην περιοχή του Παρνασσού όπου αυξάνονται τα έσοδα λόγω προσέλκυσης και λόγω απασχόλησης πολλών ατόμων.

Μια καλή πρόταση για την ανάπτυξη του Χιονοδρομικού, είναι η κατασκευή ποδηλατικού πάρκου, η οποία έγινε μια πρόχειρη κατασκευή το καλοκαίρι του 2009 ώστε να πραγματοποιηθούν οι πρώτοι δοκιμαστικοί αγώνες και είχαν μεγάλη επιτυχία. Παράλληλα με την διοργάνωση αυτή υπήρχε και μεγάλη ζήτηση στα ξενοδοχεία της γύρω περιοχής λόγω της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων καθώς οι αγώνες αυτοί διήρκησαν δύο ημέρες.

Βέβαια, με κίνητρο αυτή την διοργάνωση, θα μπορούσε να λειτουργήσει και το εστιατόριο προσφέροντας κάποιο γεύμα με δύο ή τρία διαφορετικά φαγητά και έτσι να έχει και άλλο κέρδος το Χιονοδρομικό. Αυτό είναι ένα αδύνατο σημείο το οποίο πρέπει να λυθεί με την τελική ολοκλήρωση του ποδηλατικού πάρκου. Έτσι λοιπόν, για να εξαιρεθούν κάποια προβλήματα που αντιμετωπίζει το Χιονοδρομικό, χρειάζεται καλύτερη οργάνωση από τον φορέα ώστε να έχει και το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Ένα άλλο δυνατό σημείο είναι ότι, το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού πρωταγωνιστεί στις προτιμήσεις των χιονοδρόμων, καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα, την Λαμία και την Πάτρα και οι εγκαταστάσεις, του επιτρέπουν την εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού επισκεπτών και χιονοδρόμων. Επίσης εξασφαλίζει σε όλους τους χιονοδρόμους και επισκέπτες καλύτερη ιατρική κάλυψη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Επίσης σημαντική είναι σήμερα η αξία του Παρνασσού για την οικονομική ζωή των κατοίκων του αλλά και γειτονικών περιοχών. Η λειτουργία των χιονοδρομικών κέντρων, η διαφύλαξη του χαρακτήρα παραδοσιακών οικισμών, το φυσικό κάλλος και η φιλοξενία των ντόπιων έχουν προσδιορίσει τον Παρνασσό ως ένα από τα σημαντικότερα κέντρα χειμερινού τουρισμού της Ελλάδας.

Η Ελληνική Εταιρεία αναγνωρίζοντας την διττή φύση της εθνικής, αλλά και οικουμενικής, σημασίας του Παρνασσού τόσο σε περιβαλλοντικό όσο και σε πολιτισμικό επίπεδο, συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες που στοχεύουν στην διαφύλαξη των πραγματικών αξιών της περιοχής.

Η δραστηριοποίηση της Ελληνικής Εταιρείας στην περιοχή του Παρνασσού αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια με την εμπλοκή σε ένα κοινό σχεδιασμό πανεπιστημιακών αλλά και τοπικών φορέων με στόχο πάντα την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Συνοψίζοντας, η εικόνα της σημερινής ανάπτυξης του Χιονοδρομικού είναι σαφώς πολύ καλύτερη από άλλες περιόδους. Τον τελευταίο χρόνο έχει παρατηρηθεί ότι γίνονται μεγάλες προσπάθειες για την προσφορά καλύτερων υπηρεσιών του Χιονοδρομικού με κάθε δυνατό τρόπο. Τα αδύνατα σημεία αλλά και κάποια κύρια προβλήματα που είχαν εντοπιστεί, πλέον έχουν παρακμάσει σε μεγάλο βαθμό και ο κύριος στόχος της Διοίκησης του Χιονοδρομικού Κέντρου είναι η άμεση εξάλειψη με κάθε δυνατό τρόπο, των όποιων αδυναμιών υπάρχουν.

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαρβαρέσος Στέλιος, Τουρισμός- έννοιες, μεγέθη, δομές (η Ελληνική πραγματικότητα), εκδόσεις Προπομπός, 2000, Αθήνα
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ.- Κραβαρίτης Κώστας Ν., Τουρισμός – Βασικές έννοιες, εκδοτικός οίκος “INTERBOOKS”, 2004, Αθήνα
- Κολτσιδόπουλος Γεώργιος, Τουρισμός (θεωρητική προσέγγιση), εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, 2000
- Λαζάκη Αθανασία , Οργάνωση Συνεδρίων- Εκδηλώσεων, διδακτικές σημειώσεις ΤΕΙ Λάρισας, 2002
- Λαλούμης Δημήτριος, Ξενοδοχειακή ψυχαγωγία & άθληση, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, 1999.
- Δρα. Λύτρας Περικλής, Ο Τουρισμός προς το 2000 – Θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις- (ομάδα αναλυτών), εκδόσεις INTERBOOKS, 1989
- Μπέκος Ζήσης, Τουριστική διαφήμιση, διδακτικές σημειώσεις ΤΕΙ Λάρισας, 2000
- Σφακιανάκης Μανώλης Κ., Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, 2000, Αθήνα

* * * * *

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- www.parnassos.gov.gr
- www.parnassos-ski.gr
- www.etasa.gr